Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Cahier 2014-16

Terugval in recidive

Exploratie van de daling in de recidivecijfers van jeugdigen en ex-gedetineerden bestraft in de periode 2002-2010

B.S.J. Wartna
N. Tollenaar
S. Verweij
M. Timmermans
M. Witvliet
G.H.J. Homburg

REGIOPLAN

Cahier
De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht.
Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Veiligheid en Justitie weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl

Inhoud

Samenvatting — 5

1 Inleiding — 11
1.1 De recidivedoelstelling — 12
1.2 Nieuwe recidivecijfers — 13
1.3 Probleemstelling en globale opzet — 17

2 Methode — 21
2.1 Recidiveonderzoek — 21
2.2 Literatuurstudie — 22
2.3 De rol van het beleid: de implementatiescore — 22
2.4 Het verklaringsmodel: de recidivebalans — 26
2.5 Kwalitatieve en kwantitatieve analyses — 27

3 Resultaten — 31
3.1 Maatregelen gericht op recidivereductie — 31
3.1.1 Het Veiligheidsprogramma (2002-2006) — 31
3.1.2 Veiligheid begint bij Voorkomen (2007-2010) — 35
3.2 Implementatie van het beleid — 39
3.2.1 Verwachte impact — 41
3.2.2 Accumulatie van beleidsmaatregelen — 42
3.2.3 Implementatiescores — 44
3.3 Alternatieve verklaringen — 46
3.4 Waarschijnlijkheidsanalyses — 47
3.4.1 Is er in het algemeen minder criminaliteit? — 47
3.4.2 Wordt er minder criminaliteit gemeten? — 53
3.4.3 Worden er andere daders vervolgd? — 57
3.5 Samenvatting van de resultaten tot dusver — 60
3.6 Uitkomsten van de regressieanalyses — 65
3.6.1 Achtergronden van de strafrechtelijke recidive in de jeugdsector — 65
3.6.2 Achtergronden van de strafrechtelijke recidive onder ex-gedetineerden — 70

4 Conclusies en discussie — 75

Summary — 79

Literatuur — 85

Bijlagen
1 Samenstelling begeleidingscommissie & klankbordgroep — 89
2 Correctie ruwe recidivecijfers — 91
3 Recidivecijfers uitgesplitst naar type sanctie — 93
4 Aantallen en achtergronden justitiabelen — 97
5 Literatuurstudie Regioplan — 107
6 Documentatie beleidsmaatregelen — 119
7 Overzicht afhankelijke en onafhankelijke variabelen — 123
8 Datareductie — 129
9 Het verband tussen microfactoren en recidive — 133
10 Correlatiematrix Jeugd — 139
11 Correlatiematrix Ex-gedetineerden — 141

Samenvatting

Beleidsmaatregelen op het terrein van de strafrechttoepassing zijn voor een deel gericht op de reductie van recidive, het verlagen van de kans dat vervolgde daders terugvallen in crimineel gedrag. Enkele jaren geleden formuleerde de overheid concrete streefcijfers op dit vlak. Dat gebeurde in het kader van het Veiligheidsprogramma. Voor jeugdige daders vervolgd voor een misdrijf en voor volwassenen uitgestroomd uit een penitentiaire inrichting moest de middellange termijn-recidive tussen 2002 en 2010 met 10 procentpunten omlaag (Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2007). Om te bezien of deze doelstelling wordt gehaald berekent het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) jaarlijks de strafrechtelijke recidive van Nederlandse justitiabelen. Dit rapport van de *Recidivemonitor* biedt cijfers over de totale periode tussen 2002 en 2010. De eindstand van de recidivedoelstelling kan dus worden opgemaakt.

De resultaten van de metingen wijzen uit dat in alle onderzochte sectoren, te weten: ex-JJI-pupillen, jeugdige daders in het algemeen, ex-reclassenten, ex-gedetineerden en volwassen daders in het algemeen, in de periode 2002-2010 een daling van de prevalentie van strafrechtelijke recidive waar te nemen is. Bij de volwassen daders, onder wie de ex-gedetineerden en ex-reclassenten, nemen de terugvalpercentages al sinds de start van de onderzoeksperiode af. Bij de jeugdige daders deed de kentering zich later voor. Over het algemeen zijn de cijfers voor minderjarige daders wat minder sterk afgenomen dan die van volwassen daders. De daling van recidive is het grootste bij de volwassen ex-gedetineerden. In die sector is de doelstelling uit het Veiligheidsprogramma dan ook ruimschoots gehaald. De target ten aanzien van de jeugdige daders werd bijna gehaald.

Naast nieuwe recidivecijfers bevat dit rapport ook een poging om de gemeten trends te duiden. Dat is de kern van het onderzoek. De achterliggende twee jaar is in samenwerking met *Regioplan* aanvullend onderzoek gedaan om te bepalen hoe de cijfers en het gevoerde beleid aan elkaar kunnen worden gerelateerd. De centrale vraag van dit rapport luidt:

Kan aannemelijk worden gemaakt dat het op daders en verdachten gerichte justitiebeleid uit de jaren 2002-2010, heeft bijgedragen aan de over die periode gemeten afname van strafrechtelijke recidive onder jeugdige daders en volwassen ex-gedetineerden?

Om het effect van de 'dadergerichte aanpak' vast te stellen dienen alternatieve verklaringen te worden uitgesloten. In dit rapport worden in totaal vier soorten verklaringen voor de daling van de recidivecijfers aangedragen en onderzocht:
1 er is in het algemeen minder criminaliteit;
2 er wordt minder herhalingscriminaliteit gemeten;
3 er werden in meer recente jaren daders vervolgd met een lager recidiverisico;
4 het is een gevolg van de dadergerichte aanpak in het justitiebeleid.

Om antwoord te krijgen op de centrale onderzoeksvraag dient de werking van factoren die thuishoren in de vierde categorie te worden geïsoleerd van de werking van factoren die behoren tot de drie typen van alternatieve verklaringen. Gezien de complexiteit van het onderwerp is dat slechts beperkt mogelijk. Het onderzoek zal dan ook geen harde uitspraken opleveren. Het is exploratief. Maar als de mogelijke

rol die alternatieve verklaringen hebben gespeeld nader is onderzocht kan wellicht min of meer *aannemelijk* worden gemaakt dat ook het landelijk beleid op dit punt een bijdrage heeft geleverd. Merk op dat we in dit onderzoek alleen ingaan op het mogelijke effect van de *dadergerichte* aanpak en niet van het justitie- of overheidsbeleid in het algemeen. Het kan zijn dat de criminaliteit gedurende de onderzoeksperiode is gedaald en het is ook denkbaar dat het beleid van de overheid daaraan heeft bijgedragen. Dit is natuurlijk van belang, maar het vormt *niet* het onderwerp van deze verkennende studie.

Methode
Het onderzoek bestond uit meerdere onderdelen. Het eerste onderdeel was het recidiveonderzoek. Het onderzoek van de Recidivemonitor is gebaseerd op gegevens uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD). De recidive van de jeugdige daders is vastgesteld op basis van deze bron. Voor de analyses met betrekking tot de ex-gedetineerden zijn uitstroomgegevens van de Dienst Justitiële inrichtingen (DJI) en microgegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB) toegevoegd aan de gegevens uit de OBJD. De afhankelijke variabele die in dit rapport wordt gebruikt is de prevalentie van strafrechtelijke recidive tot twee jaar na behandeling van de uitgangszaak dan wel het vertrek uit de justitiële inrichting. Alleen de nieuwe strafzaken naar aanleiding van misdrijven telden mee, vrijspraken en technische sepot werden niet meegerekend. Hoewel de jeugdige daders en ex-gedetineerden centraal staan in dit rapport is tevens berekend in welke mate ex-reclassenten, volwassen daders en ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen recidiveerden.

Het tweede onderdeel van het onderzoek is uitgevoerd door Regioplan. Aan de hand van de relevante literatuur is nagegaan welke factoren op theoretische en empirische gronden een rol gespeeld kunnen hebben in de ontwikkeling van recidive in Nederland. Daarnaast heeft Regioplan de uitvoering van de beleidsmaatregelen die in de periode 2002-2010 op recidivereductie werden gericht, op systematische wijze beoordeeld. Hiervoor werd een indicator ontwikkeld: de implementatiescore. De implementatiescore geeft aan in welke mate het voorgenomen beleid volgens plan was uitgevoerd en staat in dit onderzoek dus model voor de mate waarin dit beleid van invloed heeft kunnen zijn op het niveau van de recidive.

Het derde onderdeel bestond uit een vorm van *contribution analysis (Mayne, 2012)*, een methodiek waarbij een mix van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden wordt ingezet om steunbewijs te vinden voor de veranderingstheorie die ten grondslag ligt aan het beleid gericht op recidivereductie. In deze methode wordt ook aandacht besteed aan de weerlegging van alternatieve verklaringen. Zoals aangegeven wordt in dit onderzoek een drietal categorieën van alternatieve verklaringen onderzocht, kort gezegd: (1) de criminaliteit daalt in het algemeen; (2) er is sprake van een verminderde registratie of (3) er zijn selectie-effecten. De verklaringen sluiten elkaar niet uit, ze kunnen alle tegelijk opgaan. In dit onderzoek is geprobeerd het effect van het dadergerichte beleid zoveel mogelijk te isoleren van het effect van de andere verklaringen.

Dit gebeurde in verschillende stappen. Allereerst is aan de hand van een groot aantal indicatoren cijfermateriaal verzameld over de causale factoren die uit de literatuurstudie van Regioplan naar voren kwamen. Via deze indicatoren heeft een waarschijnlijkheidsanalyse plaatsgevonden waarin werd beoordeeld of een factor een rol van betekenis kan hebben gespeeld in de verklaring van de daling van recidive.

Tevens is geïnventariseerd of de factor op micro- of macroniveau in de verdere analyses kon worden meegenomen.
Om het aantal relevante macrofactoren terug te brengen is principale componenten-analyse (PCA) toegepast. Per dimensie is gekeken of de scores op de verschillende indicatoren konden worden samengevat tot één reeks van scores. Zowel voor de jeugdige daders als volwassen ex-gedetineerden is daarna een meervoudig hiërarchische logistische regressie uitgevoerd. Regressieanalyse is een kwantitatieve methode die een schatting oplevert van de onafhankelijke bijdrage die een variabele heeft in de voorspelling van de recidive. We willen zoveel mogelijk factoren in het model opnemen. Voor een deel van de gegevens bestaan echter maar weinig observaties. Voor de (samengestelde) macrofactoren zijn er met de jaren tussen 2002 en 2010 slechts 9 meetpunten. De mogelijkheden voor het uitvoeren van multivariate analyses zijn daarom beperkt.

Resultaten
De inventarisatie van Regioplan maakte duidelijk dat er in de periode 2002-2010 in totaal 21 beleidsmaatregelen zijn uitgevoerd met het oog op recidivereductie. In deze periode kunnen twee fasen worden onderscheiden. De eerste fase bestreek de jaren 2002-2006, toen werd gewerkt aan de implementatie van het *Veiligheids-programma* (VP). Indertijd was er onrust in de samenleving over de omvang van de criminaliteit. Het VP moest de groeiende onveiligheidsgevoelens wegnemen. Men wilde het tekort aan handhaving repareren en hanteerde daarnaast een dadergerichte aanpak. In het kader van het VP zijn 9 maatregelen uitgevoerd expliciet gericht op het terugdringen van de recidive. Voorbeelden zijn de invoering van de strafrechtelijke maatregel 'plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders' (ISD), de instelling van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie en de ontwikkeling van het screeningsinstrument RISc.
Het VP werd gevolgd door het programma *Veiligheid begint bij Voorkomen* (VbbV), dat liep van 2007 tot 2010. Dit programma legde meer nadruk op preventie en er werd nog sterker gekozen voor een persoonsgerichte aanpak. Een aantal beleidsmaatregelen gestart onder het VP werd doorgezet. Daarnaast werden 12 nieuwe maatregelen geïntroduceerd. De belangrijkste daarvan waren nazorg voor personen gedetineerd in een penitentiaire inrichting en de invoering van de voorwaardelijke invrijheidsstelling. De aanpak van jeugdige daders en veelplegers stond centraal.

Met het onderzoek is nagegaan hoe goed de 21 maatregelen zijn uitgevoerd en of zij hun doelgroep hebben bereikt. In beide sectoren zien we in de periode 2002-2010 een duidelijke accumulatie van goed ingevoerd beleid. Toch is er sprake van 'onder-implementatie'. Na het toepassen van het in dit onderzoek gehanteerde analysekader kregen slechts 5 van de 10 maatregelen voor volwassenen tegen het einde van de onderzoeksperiode het oordeel 'voldoende' of 'redelijk' mee. De implementatiescores voor de maatregelen gericht op jeugdige daders waren iets hoger. De uitvoering van 6 van de 11 maatregelen werd als 'voldoende' of 'redelijk' beoordeeld. Zowel bij de jeugdige als de volwassen daders vertoont het verloop van de implementatiescore een zeer sterk negatief verband met de prevalentie van recidive. Meer beleid gaat kort gezegd dus gepaard met minder recidive. Tegelijkertijd echter hebben zich andere ontwikkelingen voorgedaan die evengoed een verklaring kunnen bieden. Op dit punt mag dus nog niet worden aangenomen dat het dadergerichte beleid exclusief verantwoordelijk is geweest voor de daling van de recidive.

De volgende stap in het onderzoek was de inventarisatie van de alternatieve verklaringen. Naast de beleidseffecten zijn er drie andere klassen van factoren die een verklaring kunnen bieden voor de recidivedaling: algemeen maatschappelijke

factoren, verminderde registratie van criminaliteit en al dan niet toevallige verschuivingen in de populatie van vervolgde daders. Binnen elke categorie zijn stellingen geformuleerd waarvan de houdbaarheid aan de hand van cijfermateriaal van onder meer het CBS is getest. Uit deze 'waarschijnlijkheidsanalyses' blijkt dat meerdere factoren een rol kunnen hebben gespeeld. Na datareductie door middel van PCA blijken zes relevante *macro*factoren te kunnen worden onderscheiden: toegenomen sociale cohesie, toegenomen primaire preventie, generale afschrikking, een iets gunstiger sociaaleconomisch klimaat, de filterwerking van het politie/justitie apparaat en een afname van verslavingsproblematiek als gevolg van het wegvallen van de generatie heroïneverslaafde veelplegers. De eerste vier factoren behoren tot de eerste categorie, de algemene maatschappelijke ontwikkelingen, en de laatste is een mogelijk selectie-effect. De filterwerking van het politie/justitie apparaat is in dit onderzoek een maat die samengesteld is uit het percentage onopgehelderde delicten, het aandeel politieafdoeningen en het aandeel strafzaken dat eindigt in een vrijspraak door de rechter of met een technisch sepot van het OM.
Elk van de genoemde factoren kan (een deel van) de reductie van de gemeten recidive verklaren en is daarvan dus een mogelijke oorzaak. Naast de macrofactoren beschikken we over gegevens op persoonsniveau. Voor de jeugdige daders zijn dat de vaste kenmerken uit de OBJD: sekse, leeftijd, geboorteland, type delict, aantal eerdere justitiecontacten en leeftijd van het eerste justitiecontact. Voor de ex-gedetineerden zijn daarnaast per individu data beschikbaar over etniciteit, burgerlijke staat, soort huishouden, persoonlijk inkomen, inkomen huishouden en werk of uitkering. De microgegevens fungeren in dit onderzoek als controlevariabelen voor het voorkomen van selectie-effecten. Ook op deze kenmerken hebben zich allicht verschuivingen voorgedaan die de daling van de recidive in de hand hebben gewerkt.
In de laatste stap van het onderzoek zijn de microgegevens uit OBJD en SSB en de macrofactoren waaronder ook de implementatiescore, meegenomen in een meervoudige hiërarchische logistische regressieanalyse. Omdat de verslavingsproblematiek niet relevant is voor de sector jeugd en de factor sociaaleconomische omstandigheden bij de ex-gedetineerden kan worden vervangen door microgegevens op het gebied van werk en inkomen, is het verklaringsmodel van de jeugd anders opgebouwd dan het model voor de ex-gedetineerden.

Uit de regressie van de recidive van jeugdige daders blijkt dat de OBJD-kenmerken een significante bijdrage leveren aan het voorspellen van individuele recidive. Afgaand op hun achtergronden hadden de daders in de vroegere cohorten een minder zwaar profiel. Bij de analyse van de macrofactoren zijn de microgegevens dus terecht gebruikt als controlevariabelen. Omdat de macrofactoren onderling sterk gecorreleerd zijn konden zij niet tegelijkertijd worden opgenomen worden in één regressiemodel. Daarom is gekozen voor aparte analyses waarin steeds één macrofactor aan de microgegevens uit de OBJD toegevoegd werd. Dit heeft tot gevolg dat er *niet* gecorrigeerd wordt voor de onderlinge samenhang tussen de macrofactoren.
De regressieanalyses wijzen uit dat alle macrofactoren naast de OBJD-kenmerken een negatief significant verband vertonen met de prevalentie van algemene recidive onder jeugdige daders. *Geen* van de verklarende factoren kan dus worden uitgesloten. Van elke factor is een aparte schatting gemaakt van het maximale effect dat de factor op het recidiveniveau kan hebben gehad. Het geschatte effect van de implementatiescore van het dadergerichte beleid is van alle macrofactoren het grootst, samen met dat van de filterwerking binnen het politie/justitie apparaat en dat van de gemeten toename van de sociale cohesie. Dit maakt deze drie factoren de meest waarschijnlijke oorzaken van de daling van de recidive onder jeugdige daders.

In het regressiemodel voor volwassen ex-gedetineerden leverden alle OBJD-kenmerken net als bij de jeugd een significante bijdrage aan de voorspelling van individuele recidive. Daarnaast blijken de aanvullende SSB-gegevens over de leefomstandigheden kort na het verblijf in de penitentiaire inrichting, van invloed te zijn. Ex-gedetineerden die werken of een uitkering hadden recidiveerden minder vaak dan 'inactieven'. Ex-gedetineerden met een eenpersoonshuishouden of een laag persoonlijk of gecombineerd inkomen hadden de hoogste terugvalkans. Net als bij de jeugdige daders zijn de macrofactoren onderling sterk gecorreleerd. Daarom is ook hier gekozen voor losse regressieanalyses waarin steeds één macrofactor aan de microgegevens werd toegevoegd. Uit deze analyses blijkt dat naast de besproken achtergrondkenmerken alle macrofactoren een significant verband vertonen met de prevalentie van algemene recidive. Dit betekent dat dus ook onder de ex-gedetineerden *geen* van de verklarende factoren kan worden uitgesloten. Gelet op de omvang van de geschatte effecten komen net als bij de jeugdigen achtereenvolgens de toegenomen sociale cohesie, de filterwerking in de keten *en* de implementatie van het dadergerichte beleid als belangrijkste verklarende factoren naar voren. Een ogenschijnlijk gunstige wending van het algemeen maatschappelijk klimaat lijkt onder volwassenen ex-gedetineerden het grootste effect te hebben gehad: de criminaliteit is in het algemeen gedaald als gevolg van een toename van sociale bindingen. Misschien heeft de overheid daarin de hand gehad, maar dat staat in de hier gehanteerde onderzoeksopzet dus los van het geschatte maximale effect van de dadergerichte aanpak dat onderdeel vormde van het justitiebeleid.

Conclusie en discussie

De opzet van dit onderzoek was om na te gaan welke invloed de dadergerichte aanpak als geheel heeft gehad op het niveau van de recidive onder jeugdige daders en ex-gedetineerden. Voor dat effect is geen direct bewijs gevonden, maar vrij stevige aanwijzingen dat het beleid – naast andere factoren – een rol heeft gespeeld zijn er wel. Op grond van de hier uitgevoerde analyses zou men kunnen stellen dat het *aannemelijk* is dat de aanpak heeft gewerkt. In beide sectoren schaarde het dadergerichte beleid zich namelijk na alle controles die konden worden ingebouwd in de top 3 van meest waarschijnlijke oorzaken. In beide sectoren was bovendien sprake van 'onder-implementatie'. Niet alle voorgenomen maatregelen waren binnen de onderzoeksperiode volledig tot ontwikkeling gebracht. Men mag dus vermoeden dat de recidive verder was gedaald indien dit wel het geval was geweest.

Met dit onderzoek zijn alleen de omstandigheden in de periode 2002-2010 in kaart gebracht. Bestaand beleid dat doorwerkt, nieuw beleid dat wordt geïnstigeerd en wijzigende maatschappelijke omstandigheden kunnen het beeld dat dit onderzoek heeft opgeleverd uiteraard doen veranderen. De maatregelen die in 2010 nog niet volledig waren geïmplementeerd zijn wellicht wel van invloed op de recidivecijfers van latere cohorten van daders. De komende jaren spelen zaken als de verdere introductie van het LIJ, de veranderingen op het terrein van het reclasseringstoezicht, de uitbouw van de nazorg aan gedetineerden en het geheel van beschikbare gedragsinterventies, maar ook de bezuinigingsmaatregelen genoemd in het Masterplan DJI 2013-2019. Het is interessant om te bezien welke consequenties deze maatregelen zullen hebben op het niveau van de recidive van de justitiabelen in Nederland. Hun uitwerking zal worden gemonitord. Intussen ontstaan er langere tijdsreeksen en nemen de mogelijkheden om scherpere analyses te doen als vanzelf toe.

Dit onderzoek was globaal van aard. Het richtte zich op het vaststellen van de effecten van het pakket van maatregelen die pasten in de dadergerichte aanpak, een

onderdeel van het justitiebeleid van het afgelopen decennium. De analyses speelden zich voor het grootste deel op geaggregeerd niveau af. Het draaide in dit onderzoek niet om de afzonderlijke maatregelen en evenmin om de fijne mechanismen en processen die uiteindelijk bepalen of individuele personen na een justitiecontact recidiveren of niet. Misschien waren de uitkomsten van het onderzoek anders geweest als de macrofactoren anders waren geoperationaliseerd en er andere indicatoren waren gekozen om de ontwikkelingen op deze factoren in kaart te brengen. Dat is niet uitgesloten. Omdat we voor de ex-gedetineerden konden beschikken over microgegevens uit het SSB, kenden de modellen toegepast op de ex-gedetineerden een grotere verklaringskracht dan de modellen ingezet voor de analyse van de recidive van de jeugd. Het leidde tot bevestiging van het beeld dat het recidivegevaar van ex-justitiabelen afneemt als zij werk hebben (of een uitkering), fatsoenlijk wonen en goede sociale relaties hebben.
Onderzoeksmatig biedt het werken met gegevens over individuele personen duidelijke voordelen. Met de Recidivemonitor heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie een instrument in huis waarin de oorzaken en achtergronden van de terugval onder daders en verdachten structureel op microniveau kunnen worden bestudeerd. Door koppeling van data afkomstig uit de registratiesystemen van de uitvoeringsorganisaties, ontstaan nieuwe mogelijkheden om op grote schaal fijnmazig onderzoek te doen en relevante beleidsinformatie te genereren.[1] Naast de uitkomsten van het beleid moet echter ook met meer diepgang gekeken worden naar de assumpties die ten grondslag liggen aan het gevoerde beleid en naar de processen die met deze en andere beleidsmaatregelen in gang zijn gezet. Langs deze weg kan worden bezien of de werking van het beleid nog sterker kan worden onderbouwd.

[1] De data worden op *gepseudonimiseerde* wijze verwerkt, de privacy van de betrokken personen is dus niet in het geding.

1 Inleiding

Een groot deel van de criminaliteit in ons land is herhalingscriminaliteit en wordt gepleegd door recidivisten, mensen die al eerder in aanraking kwamen met politie of justitie. De overheid wil de recidive verlagen, de kans dat daders of verdachten terugvallen in crimineel gedrag moet worden gereduceerd. Enkele jaren terug werden in het kader van het zogeheten Veiligheidsprogramma voor twee groepen justitiabelen concrete streefcijfers geformuleerd: jeugdige daders met een strafzaak en volwassen ex-gedetineerden. Voor de periode 2002-2010 nam men zich voor de recidive die optreedt in een follow up-periode van 7 jaar, voor beide groepen met 10 procentpunten omlaag te brengen (Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2007). Ook het huidige kabinet onderschrijft de noodzaak om de recidive te beperken. In het regeerakkoord zijn nieuwe maatregelen aangekondigd om via een dadergerichte aanpak de veiligheid in Nederland te vergroten (Kabinet Rutte II, 2012).
Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie houdt bij hoe het staat met de terugval van justitiabelen. Dit gebeurt in het kader van de *Recidivemonitor*. Met jaarlijkse metingen wordt nagegaan welk deel van de vervolgde daders in de periode na de sanctie die werd opgelegd opnieuw met justitie in aanraking kwam. Dat geldt niet alleen voor jeugdigen en ex-gedetineerden, ook andere groepen daders worden met jaarlijks onderzoek gevolgd. Uit het laatste *Recidivebericht,* dat eind 2012 verscheen, blijkt dat de strafrechtelijke recidive de laatste jaren over een breed front is gedaald. Of het nu gaat om volwassenen of om jeugdige daders, om personen die een extramurale straf kregen opgelegd of om personen die werden gedetineerd, in alle sectoren van onze strafrechtspleging is in de periode 2002-2009 een afname te zien van de terugval berekend over een follow up periode van 2 jaar (Wartna et al., 2012). De vraag is of dit een gevolg is van de maatregelen die het ministerie van Veiligheid en Justitie op dit terrein heeft genomen. Op het terrein van de strafrechttoepassing is het nodige veranderd, maar misschien is de daling van de recidive niet zozeer het effect van een verbetering van de strafrechtelijke reacties op crimineel gedrag maar meer een reflectie van de dalende criminaliteit in het algemeen.

Dit rapport biedt nieuwe cijfers. De justitiabelen die in 2010 een sanctie kregen opgelegd of uitstroomden uit een justitiële inrichting, zijn aan het onderzoek van de Recidivemonitor toegevoegd. Er zijn nu statistieken beschikbaar over de gehele periode tussen 2002 en 2010 en dat betekent dat we de eindstand van de taakstelling ten aanzien van de recidive onder jeugdigen en ex-gedetineerden kunnen opmaken. Naast cijfers bevat dit rapport – in tegenstelling tot eerdere recidiveberichten – echter ook een poging om de ontwikkeling in de cijfers te duiden. De achterliggende twee jaar is in samenwerking met *Regioplan* aanvullend onderzoek gedaan om de trends te kunnen verklaren. Om in de toekomst koers te kunnen bepalen op het terrein van de strafrechttoepassing is het belangrijk om te weten of de dadergerichte aanpak die het laatste decennium centraal stond in het gevoerde beleid, succesvol is geweest. We zullen daarom proberen vast te stellen of de gemeten trend het gevolg was van de beleidsmaatregelen die in de achterliggende jaren zijn doorgevoerd: was de afname in de strafrechtelijke recidive onder jeugdigen en ex-gedetineerden een gericht beleidseffect of speelden andere factoren een rol?
We weten op voorhand dat deze vraag lastig te beantwoorden zal zijn. Aantonen dat iets een causale rol heeft gespeeld is in het algemeen niet eenvoudig en dat geldt

des te meer in bestuurskundig onderzoek. Want hoe toont men aan dat beleid, of meer specifiek een beleidsprogramma, de oorzaak is geweest van de afname in de landelijke recidivecijfers? Dat zal ook met dit onderzoek niet lukken. Maar door na te gaan welke relevante ontwikkelingen zich in de onderzoeksperiode nog meer voor hebben gedaan, kan wellicht min of meer *aannemelijk* worden gemaakt dat het beleid van belang is geweest, naast en misschien ook wel dankzij andere mechanismen die hun uitwerking op de cijfers hebben gehad. Dit onderzoek moet dus zoals de ondertitel al aangeeft, nadrukkelijk worden gezien als een exploratie van de achtergronden van de daling in de recidive en niet als een beoordelingsinstrument van het succes van het beleid. Het is geen harde toets, het is een oefening.
In dit inleidende hoofdstuk gaan we eerst nog wat dieper in op de doelstelling die in het Veiligheidsprogramma werd geformuleerd. Dan worden de nieuwe cijfers besproken. Niet alleen die van de jeugdige daders en volwassen ex-gedetineerden, we laten ook de ontwikkeling zien in andere sectoren van de strafrechtspleging. In paragraaf 1.3 komen we terug op de probleemstelling van het onderzoek en gaan we al vast kort in op de aanpak die is gevolgd. Zoals aangegeven, moet dit onderzoek worden opgevat als een poging het effect van het beleid bloot te leggen. Een keihard bewijs zal het niet opleveren, daarvoor ontbreken de juiste technieken.

1.1 De recidivedoelstelling

De concrete streefcijfers die tijdens de kabinetsperiode Balkenende IV zijn geformuleerd hebben betrekking op twee daderpopulaties: ex-gedetineerden en jeugdige daders. Uit de stukken wordt niet duidelijk waarom juist deze groepen werden gekozen. De beleidsmaatregelen in de jaren nul waren evengoed gericht op volwassenen die extramurale straffen kregen opgelegd, zoals werkstraffen of voorwaardelijke gevangenisstraf. Mogelijk heeft de keuze te maken met het feit dat juist in deze twee daderpopulaties veel recidive voorkomt. Jongeren die in aanraking komen met justitie recidiveren vaker dan volwassenen en binnen de populatie van volwassen daders zijn de recidivepercentages vanouds het hoogst onder de daders die werden opgenomen in een penitentiaire inrichting.
De recidivedoelstelling voor ex-gedetineerden en jeugdige daders is gebaseerd op cijfers van de Recidivemonitor gepubliceerd in 2005. Deze cijfers hebben betrekking op de recidive die was opgetreden na een follow up-periode van zeven jaar. Men had ook kunnen kiezen voor een kortere periode, zoals twee of vier jaar, maar het toenmalige kabinet nam zich dus voor het '7-jaars'-percentage recidivisten in de periode 2002-2010 in beide groepen met 10 procentpunten terugbrengen: bij de ex-gedetineerden van circa 75% naar circa 65% en bij de jeugdige daders van circa 60% naar circa 50% (Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2007).
Vanuit het oogpunt van evaluatie was het een ongelukkige keuze om de 7-jaarsrecidive centraal te stellen. Het betekent dat pas in 2018 definitief kan worden vastgesteld of de doelstellingen zijn gehaald. Het WODC heeft daarom een herberekening toegepast op basis van het verwachte verloop van de recidive over de tijd (zie figuur 1.1). De recidive die is opgetreden in de periode tot 2 jaar na het oorspronkelijke justitiecontact, vormt een goede indicatie van de recidive op de middellange termijn. Uitgaande van de verhouding tussen beide curves is geschat welk verschil in termen van het 2-jaars recidivepercentage nodig is om de doelstelling in termen van het 7-jaars percentage te kunnen bereiken. Langs deze weg is komen vast te staan dat bij de ex-gedetineerden de 2-jaars recidiveprevalentie met 7,7 procentpunten omlaag moet. Voor de groep jeugdige daders vervolgd naar aanleiding van het plegen van een misdrijf moet de 2-jaars recidive omgerekend

met 5,8 procentpunten worden gereduceerd. Bij deze resultaten zouden de doelstellingen met betrekking tot de 7-jaars worden gehaald.

Figuur 1.1 Herberekening recidivedoelstelling 2002-2010 naar percentages gemeten over een follow up-periode van 2 jaar; fictieve cijfers

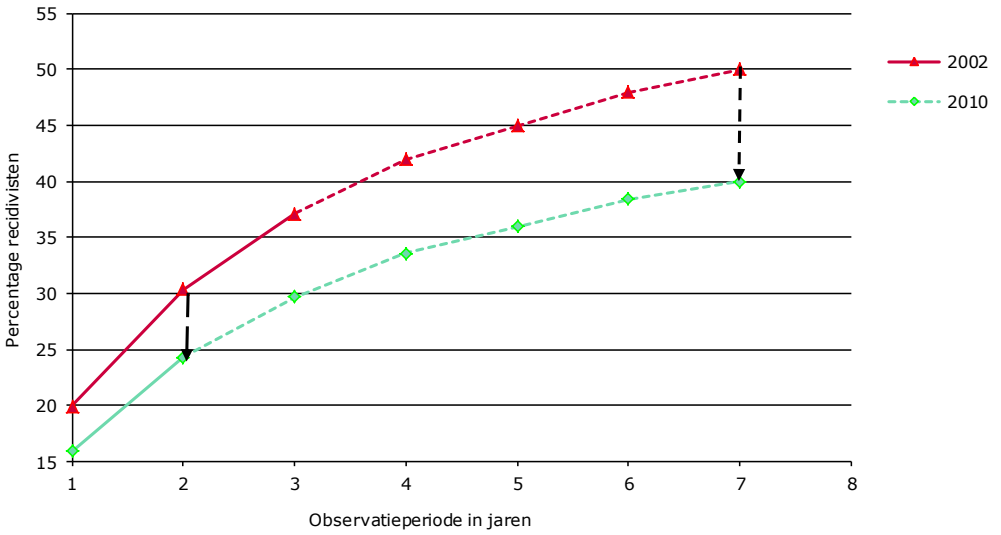

Een eerdere rapportage wees al uit dat de doelstelling voor de ex-gedetineerden is gehaald. Het *Recidivebericht 2012,* dat betrekking heeft op justitiabelen die tot en met 2009 te maken kregen met het strafrecht, liet zien dat van de groep gedetineerden die uitstroomde in 2009, 47,7% binnen twee jaar recidiveerde. Voor de groep die uitstroomde in 2002 bedroeg dit percentage 56,0%. Een afname van 8,3 procentpunten, ruim boven de target van 7,7%.
Voor de jeugdige justitiabelen was het resultaat bij de voorlaatste meting minder gunstig. Het recidivepercentage voor de groep bestraft in 2009 viel in de vorige ronde weliswaar 3,4 procentpunten lager uit dan voor de groep uit 2002, het startjaar van de onderzoeksperiode (35,8 tegen 39,2%), maar de doelstelling van 5,8 procentpunten was vorig jaar daarmee nog niet in zicht. Intussen zijn er echter nieuwe cijfers beschikbaar.Deze hebben betrekking op personen die tot en met het jaar 2010 zijn vervolgd en berecht. De eindstand kan dus worden opgemaakt.

1.2 Nieuwe recidivecijfers

Figuur 1.2 geeft voor vijf vaste daderpopulaties van de WODC-Recidivemonitor de huidige stand van zaken weer. Naast het beeld voor de jeugdige daders en de volwassen ex-gedetineerden laten we ook de ontwikkeling van de recidive in andere sectoren zien. Zo kan worden vastgesteld of er sprake is geweest van een algemene trend, of dat de daling zich vooral heeft voorgedaan in bepaalde onderdelen van de strafrechtspleging in Nederland. De daderpopulaties in figuur 1.2 overlappen elkaar in zekere zin. De groep volwassen daders is het grootst.[2] Deze groep omspant de populaties van ex-gedetineerden en ex-reclassenten, maar bevat ook de volwassen daders die een boete kregen opgelegd of een transactie sloten met het OM. Zo is het ook bij de jeugd. De populatie van ex-JJI-pupillen bestaat uit jongeren die op

[2] Bijlage 4 bevat de aantallen en een overzicht van de achtergronden van de justitiabelen uit de onderzoekspopulaties.

strafrechtelijke titel in een justitiële jeugdinrichting werden geplaatst. Ze vormt een deelverzameling van de populatie van jeugdige daders. De laatste groep herbergt naast de ex-JJI-pupillen ook de jongeren die een extramurale straf kregen, zoals een taakstraf, een voorwaardelijke vrijheidsstraf of een geldstraf opgelegd door de rechter of door het OM.
De cijfers hebben betrekking op de *algemene recidive* tot 2 jaar na oplegging van de straf dan wel uitstroom uit de inrichting. De statistieken van de Recidivemonitor berusten op gegevens uit de justitiële documentatie. Hierin worden voor alle (rechts-) personen die als verdachte in aanraking kwamen met justitie, bijgehouden hoe hun strafzaken zijn afgedaan. Onder 'algemene' recidive wordt verstaan 'nieuwe justitiecontacten met een geldige afdoening naar aanleiding van enig misdrijf'. Alle nieuwe strafzaken zijn dus meegeteld, zolang het delict in de wet staat omschreven als een misdrijf en de strafzaak niet eindigde met een technisch sepot door de officier van justitie of in een vrijspraak door de rechter.
De figuur geeft *gecorrigeerde* recidivepercentages. In bijlage 2 wordt uitgelegd wat hieronder moet worden verstaan. Hier volstaat het te stellen dat de cijfers zijn bijgesteld voor verschuivingen die zich op achtergrondkenmerken van de personen in de opeenvolgende cohorten van een onderzoekspopulatie hebben voorgedaan. Stel dat de populatie van ex-gedetineerden van het ene jaar op het andere jaar uit veel meer vrouwelijke daders zou bestaan. Dan zal het recidivepercentage in het laatste cohort belangrijk zijn gedaald. Vrouwen recidiveren over het algemeen minder dan mannen en dat komt uiteraard in de ruwe cijfers tot uitdrukking. En zo is het ook met andere achtergrondkenmerken. Sommige kenmerken zijn geassocieerd met hogere recidivepercentages dan andere. De mix van achtergronden van de personen in de groep bepaalt de 'zwaarte' van de onderzoekspopulatie van een bepaald jaar en dat profiel is weer maatgevend voor de hoogte van de recidive die men een paar jaar later zal meten. Om te voorkomen dat er appels met peren worden vergeleken worden de cijfers van de Recidivemonitor als er een trend wordt weergegeven gecorrigeerd voor verschuivingen op een aantal daderkenmerken. De gecorrigeerde cijfers geven de recidive weer van de opeenvolgende cohorten bij een gelijkblijvende 'zwaarte' van de populatie. Het is alsof de populaties niet van samenstelling zijn veranderd.

Figuur 1.2 Gecorrigeerde percentages algemene recidive 2 jaar na oplegging van de straf c.q. uitstroom uit de inrichting in de periode 2002-2010; naar sector

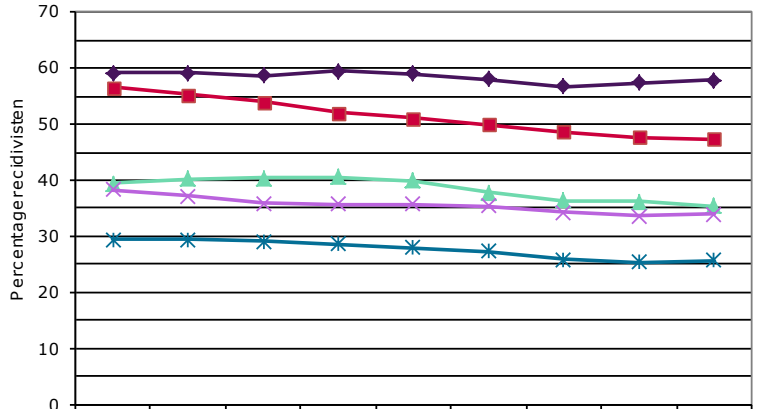

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ex-JJI-pupillen	59,2	59,1	58,6	59,5	59,0	57,9	56,8	57,4	57,8
Ex-gedetineerden	56,6	55,2	54,0	52,0	51,1	49,9	48,7	47,7	47,3
Jeugdige daders	39,5	40,3	40,4	40,6	39,9	37,8	36,3	36,2	35,4
Ex-reclassenten	38,2	37,2	35,9	35,6	35,7	35,5	34,3	33,6	34,0
Volwassen daders	29,3	29,4	29,0	28,6	28,0	27,3	25,9	25,4	25,7

Jaar van oplegging/uitstroom

We zien in alle sectoren, zowel bij de volwassenen als bij de jeugdigen over de gehele onderzoeksperiode genomen een *daling* van de prevalentie van strafrechtelijke recidive. Bij de volwassen daders, onder wie de ex-gedetineerden en ex-reclassenten, nemen de terugvalpercentages al sinds de start van de onderzoeksperiode af. Bij de jeugdige daders deed de kentering zich later voor. Vanaf 2006 zijn de recidivepercentages in de populatie van jeugdige daders in het algemeen en die van ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen (JJI) in het bijzonder, licht gedaald. We zien wel dat in het laatste jaar van het onderzoek de recidivepercentages in drie van de vijf sectoren een fractie hoger zijn dan in het jaar daarvoor. Dit geldt voor de ex-JJI-pupillen, voor cliënten van de drie reclasseringsinstellingen, en voor de totale populatie van volwassen daders. De verschillen zijn niet groot, maar het is wel opmerkelijk want in de vier voorgaande jaarberichten was steeds sprake van een daling van de strafrechtelijke recidive, in alle sectoren van de strafrechtpleging. Wellicht kondigt zich hier een trendbreuk aan, al zullen we dat moeten afwachten. Het kan ook om een kleine schommeling gaan.

Met figuur 1.2 geven we in feite al een deel van de uitkomsten van dit onderzoek prijs. We zien namelijk dat de recidive zowel bij de jeugdige daders als bij de volwassen ex-gedetineerden is gedaald ondanks de verschuivingen die zich in de achtergronden van de daders hebben voorgedaan. De invloed van de verdeling van zaken als sekse, leeftijd, geboorteland, type delict en het aantal eerdere justitiecontacten is geneutraliseerd en dat betekent dat de afname in de trends afgebeeld in figuur 1.2 in elk geval *niet* kan worden toegeschreven aan verschuivingen op deze kenmerken. Deze factoren zijn dus al vast uitgesloten als mogelijke verklaring voor de daling van de recidive. Verderop in het onderzoek zullen nog vele andere mogelijkheden op vergelijkbare wijze worden besproken, want daarin bestaat de kern van de onderzoeksaanpak: we inventariseren welke ontwikkelingen de daling van de recidive zouden kunnen verklaren en gaan vervolgens per factor na of deze kan

worden uitgesloten of niet. Eén van de factoren is het pakket aan beleidsmaatregelen waarmee de overheid de recidive omlaag wilde krijgen.

We keren nog even terug naar de cijfers in de figuur. Per sector stippen we kort de ontwikkeling over de laatste jaren aan.[3]

- Bij de volwassen daders met een strafzaak is sinds 2003 jaarlijks een lichte afname in het percentage recidivisten te zien geweest. Alleen in het laatste jaar, 2010, is het percentage dat opnieuw in aanraking kwam met justitie een fractie hoger dan het jaar daarvoor. Gerekend over de gehele periode is er sprake van een afname met 3,7 procentpunten, van 29,3% in 2002 naar 25,7% in 2010.
- De cliënten van de reclassering werden vorig jaar nieuw aan het onderzoek van de Recidivemonitor toegevoegd. Ook in deze sector is een daling te zien. In 2002 recidiveerde 38,2% van alle volwassenen die onder toezicht stonden of een werkstraf uitvoerden, binnen twee jaar. In 2010 bedroeg het 2-jarig percentage strafrechtelijke recidive 34,0%, een afname van 4,3 procentpunten. Ook in deze sector is het percentage in het laatste jaar licht gestegen.
- Onder ex-gedetineerden is de recidive het meest gedaald. Vanaf 2002 vertonen de terugvalpercentages in het gevangeniswezen een neerwaartse trend. Van alle volwassenen die in 2010 een penitentiaire inrichting verlieten, had 47,3% binnen twee jaar een nieuw justitiecontact naar aanleiding van enig misdrijf. In 2002 was dit nog 56,6%. De prevalentie van strafrechtelijke recidive is onder ex-gedetineerden dus met 9,3% afgenomen. Dat is meer dan men zich voornam toen de recidivedoelstelling werd geformuleerd.
- In de populatie van jeugdige daders met een strafzaak is de recidive ook afgenomen, maar minder sterk dan bij de ex-gedetineerden. De daling deed zich ook later voor, vanaf 2006. Over het geheel genomen is de prevalentie van recidive binnen twee jaar na de afdoening van uitgangszaak met 4,1 procentpunten gedaald, van 39,5% in 2002 naar 35,4% in 2010. De doelstelling van 5,8% reductie is daarmee niet volledig gehaald, maar ze is het laatste jaar wel weer een stap dichterbij gekomen.
- In de subgroep van jeugdige daders afkomstig uit een JJI is de afname van de strafrechtelijke recidive het kleinst. Het 2-jarige recidivepercentage onder deze (zware) groep is tussen 2002 en 2010 met slechts 1,4 procentpunten gedaald, van 59,2% in 2002 naar 57,8% in 2010. Het gaat hierbij alleen om jongeren die op strafrechtelijke titel in een justitiële jeugdinrichting verbleven.

Bovenstaande cijfers zijn zoals aangegeven *gecorrigeerde* cijfers. Er is rekening gehouden met verschuivingen in de onderzoekspopulaties op achtergronden als sekse, leeftijd, het type delict bij de uitgangszaak en het aantal eerdere justitiecontacten. De daling van de recidive die in alle sectoren zichtbaar is in de periode dat onderzoek werd gedaan, is dus een *reële* afname. We kunnen de resultaten die in de diverse sectoren zijn behaald beter onderling vergelijken als de afname in de recidive in relatieve termen wordt uitgedrukt, dat wil zeggen dat men rekening houdt met het niveau van de recidive in het startjaar 2002. Tabel 1.1 geeft hiervan de resultaten.

[3] In bijlage 3 worden de recidivecijfers uitgesplitst naar de sanctie die werd opgelegd en wordt nog specifieker nagegaan waar zich de grootste daling in de recidive heeft voorgedaan.

Tabel 1.1 Omvang daling strafrechtelijke recidive binnen 2 jaar na behandeling van de strafzaak dan wel vertrek uit de inrichting; naar sector

Sector	Jaarlijkse aantallen		Daling 2002-2010 (%)	
	Minimaal	Maximaal	Absoluut	Relatief
Ex-gedetineerden	19.781	35.695	9,3	16,4
Volwassen daders	140.681	173.650	3,7	12,6
Ex-reclassenten	24.621	41.966	4,3	11,2
Jeugdige daders	18.377	25.204	4,0	10,2
Ex-JJI-pupillen	1.996	2.886	1,4	2,3

De relatieve of procentuele daling is het grootst in het gevangeniswezen, de sector van de ex-gedetineerden. De absolute afname van 9,3 procentpunten staat gelijk aan een relatieve afname ten opzichte van het startniveau van 16.4% ((56,6-47,3)/ 56,6). Dat is natuurlijk niet onaanzienlijk. Ook bij de volwassen daders in het totaal en de populatie van reclasseringscliënten is de prevalentie van recidive in relatieve zin met meer dan 10% afgenomen. We zien nu overigens ook dat de daling in de sector jeugd toch redelijk gelijke tred houdt met die in de sectoren van volwassen daders. Dit geldt echter niet voor de JJI's. De recidive onder jongeren opgenomen in een justitiële jeugdinrichting is tussen 2002 en 2010 slechts 1,4 procentpunten gedaald, een relatieve afname van 2,3%. Dat is duidelijk minder, in vergelijking met andere sectoren.

Voorlopige conclusie: Zoals ook in andere sectoren van ons strafbestel is de strafrechtelijke recidive onder jeugdige daders en ex-gedetineerden tussen 2002 en 2010 met enkele procentpunten gedaald. Dat blijkt uit cijfers van de Recidivemonitor van het WODC. De doelstelling die werd geformuleerd in het Veiligheidsprogramma (VbbV, 2007) is voor de ex-gedetineerden ruimschoots gehaald. De target ten aanzien van jeugdige daders werd niet gerealiseerd, maar wel bijna. Ook in andere sectoren van de strafrechtspleging zien we een reductie van de recidive. Over het algemeen zijn de percentages onder minderjarige daders in de onderzoeksperiode minder sterk gedaald dan die van volwassen daders. Dit geldt vooral voor jongeren die verbleven in een justitiële jeugdinrichting en voor jeugdigen die een geheel (on)voorwaardelijke straf ondergingen.

1.3 Probleemstelling en globale opzet

Kunnen we aannemelijk maken dat het op daders en verdachten gerichte justitiebeleid heeft bijgedragen aan de gemeten afname van de strafrechtelijke recidive onder jeugdige daders en volwassen ex-gedetineerden? Zo luidt kort gezegd de probleemstelling van dit onderzoek. We willen weten of en bij voorkeur ook voor welk deel, de daling van de herhalingscriminaliteit valt toe te schrijven aan het pakket aan maatregelen dat op dit terrein is doorgevoerd. Vanaf 2002 werd – eerst via het *Veiligheidsprogramma* en later via het beleidsprogramma *Veiligheid begint bij Voorkomen* – tal van maatregelen genomen die expliciet gericht waren op de reductie van de recidive onder justitiabelen. In paragraaf 3.1 zullen zij worden beschreven. De implementatie van de maatregelen in de praktijk van de strafrechtspleging heeft er mogelijk toe geleid dat de straffen en maatregelen die in Nederland worden uitgevoerd over de hele linie genomen effectiever zijn geworden. Justitie is er wellicht per saldo beter in geslaagd te voorkomen dat daders terugvallen in crimineel gedrag. Maar in dat geval was het beleid dus een succes en mag de recidive-

reductie die we in diverse sectoren hebben kunnen constateren een 'gericht beleidseffect' genoemd worden.
De vraag is echter of dit kan worden aangetoond. Want hoe stel je vast dat de landelijke recidive is gedaald als gevolg van het beleid? Het is niet mogelijk het beleidseffect vast te stellen aan de hand van een wetenschappelijk experiment. Er is geen parallelle wereld die in alles lijkt op Nederland en waar het pakket aan maatregelen gericht op recidivereductie *niet* is doorgevoerd. Het is ook niet zo dat de onderdelen van het beleid bewust stapsgewijs zijn geïntroduceerd en dat bepaalde regio's daardoor eerder dan andere te maken hebben gekregen met wijzigingen in de aanpak van justitiabelen. Een gefaseerde invoering zou het mogelijk hebben gemaakt een vergelijking te trekken tussen de recidivepercentages in regio's waar het beleid al voldoende was uitgekristalliseerd en regio's waarin nog de oude situatie gold. Maar daar was dus geen sprake van. Het beleid is landelijk ingevoerd. Niet in één klap, de looptijd van de beleidsprogramma's bedroeg meerdere jaren. Maar de introductie vond wel steeds plaats op nationaal niveau. Er zijn geen (grote) regionale verschillen in het tempo waarin het een en ander werd ingevoerd en er bestond dus ook geen mogelijkheid om van die omstandigheid te profiteren en via een natuurlijk experiment de effecten van het beleid vast te stellen.

Welke mogelijkheden resten er nog als het effect van een pakket van maatregelen niet langs experimentele wijze kan worden vastgesteld? Hoe kan men observationele gegevens inzetten om een oorzakelijk verband te leggen? In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van een vorm van *contribution analysis*, een methodiek geïntroduceerd door de Canadees John Mayne die zich heeft gespecialiseerd in het attributievraagstuk bij de evaluatie van programma's uitgevoerd in een niet-artificiële setting. Contribution analysis is een mix van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden die worden ingezet om steunbewijs te vinden voor de veranderingstheorie die ten grondslag ligt aan het geheel aan maatregelen dat men dacht te moeten invoeren om een bepaald doel te bereiken (Mayne, 2001, 2012). Bij contribution analysis gaat in de zoektocht naar een verklaring voor de effectiviteit van een beleidsprogramma, veel aandacht uit naar het weerleggen van alternatieve verklaringen. Om het beleidseffect vast te stellen dienen de alternatieve verklaringen voor de uitkomst die men onderzoekt zoveel mogelijk te worden uitgesloten. Ook daarvoor kan zowel kwalitatief als kwantitatief materiaal worden aangedragen en in de analyse worden betrokken.

Wij zien drie klassen van alternatieve verklaringen voor de daling van de landelijke recidivecijfers:
1 *Er is in het algemeen minder criminaliteit* en er komt dus ook minder herhalingscriminaliteit voor. Dat komt omdat de Nederlandse bevolking in haar geheel minder crimineel is geworden. Er zijn minder criminogene factoren, er is meer afschrikking, minder gelegenheid om delicten te plegen, of er is minder aanleiding of noodzaak tot het plegen van criminaliteit. Dit geldt voor de totale bevolking en dus ook voor degenen die met justitie in aanraking kwamen, los van de sancties die hen zijn opgelegd.
2 *Er wordt minder criminaliteit gemeten*. De daling van de recidivepercentages is een gevolg van registratie-effecten. De recidive is feitelijk niet gedaald, maar het aandeel van de gepleegde delicten dat onder de aandacht wordt gebracht van het OM (en die voorkomen in de bron die in dit onderzoek wordt gebruikt) is kleiner geworden, bijvoorbeeld omdat het ophelderingspercentage is afgenomen, of omdat slachtoffers van criminaliteit in de loop der jaren steeds minder bereid waren om aangifte te doen.

3 *Er werden daders vervolgd met een lager recidiverisico*. De daling van de strafrechtelijke recidive kan worden toegeschreven aan selectie-effecten: de achtergronden van de daders die werden vervolgd zijn gewijzigd. In de latere jaren hadden de daders gelet op hun achtergronden gemiddeld gesproken betere vooruitzichten dan de daders in de jaren daarvoor, los van de sancties die zij ondergingen.

Is de reductie van de strafrechtelijke recidive een beleidseffect, of is het een reflectie van de dalende criminaliteit in het algemeen? Bijlage 4 bevat de aantallen personen die in de periode 2002-2010 in aanraking kwamen met justitie. In de laatste jaren van de onderzoeksperiode zien we een vrij sterke daling van het aantal volwassen (tabel B4.1) en jeugdige daders (tabel B4.2). Nu wijst een afname in het aantal vervolgde personen niet per se op een daling in de criminaliteit. Het kan ook zijn dat er minder delicten werden opgelost en bij het OM terecht kwamen. Maar is het dan misschien slechts schijn dat de recidive is gedaald? Kan het zijn dat er enkel minder herhalingscriminaliteit werd ontdekt omdat de opsporing te wensen overliet. Of zijn er selectiemechanismen aan het werk geweest in de populatie van daders die met het recidiveonderzoek werden gevolgd? Anders gezegd: richtte justitie zich misschien al dan niet doelbewust op minder 'recidivegevoelige' daders?

Met dit onderzoek zal worden nagegaan welk type verklaring het meest waarschijnlijk is. Contribution analysis verhoudt zich in onze ogen goed met het inzetten van regressietechnieken. Bij regressieanalyse wordt de waarde van een bepaalde uitkomst – hier: het percentage recidivisten in een bepaald jaar – voorspeld op basis van combinaties van waarden op een groep variabelen. In dit onderzoek zullen dat variabelen zijn die thuishoren in één van bovenstaande klassen van oorzakelijke factoren. De ontwikkelingen die zich op die gebieden hebben voorgedaan worden gekwantificeerd en vervolgens in verband gebracht met de gemeten veranderingen in de recidive.
Over de wijze waarop maatschappelijke verschijnselen worden gekwantificeerd is altijd discussie mogelijk, daarop vormt dit onderzoek geen uitzondering. Om de ontwikkelingen die van belang zijn voor de verklaring van de daling in recidive in beeld te krijgen, gaan we af op bepaalde indicatoren. De vraag is dan uiteraard welke indicatoren men model laat staan voor de ontwikkelingen die men wil meten. Daarin moeten keuzes worden gemaakt en worden assumpties gedaan waarvan de geldigheid niet altijd volledig vaststaat. Men kan het ook zo stellen: de indicatoren zijn *proxies*, zij beschrijven niet de werkelijkheid, zij vormen een benadering van de werkelijkheid en dat betekent eens te meer dat dit onderzoek geen harde uitspraken zal opleveren over *de* oorzaak van de afname van de strafrechtelijke recidive. Daarvoor is het design – noodgedwongen – te zwak. Men zal de uitkomsten met het nodige relativeringsvermogen dienen te interpreteren.
In het volgende hoofdstuk zal de methodiek nader worden omschreven. Hoewel ze breed toepasbaar is, beperkt de analyse in dit rapport zich tot de twee sectoren die centraal staan in de 'recidivedoelstelling' geformuleerd in het Veiligheidsprogramma: de jeugdige daders en de volwassen ex-gedetineerden. De evaluatie is wel globaal van aard, in meer dan één opzicht. We zullen slechts beperkt ingaan op de mechanismen die op individueel niveau kunnen verklaren waarom iemand die werd vervolgd na zijn justitiecontact opnieuw in de fout ging. We gaan ook niet in op de effectiviteit van de afzonderlijke beleidsmaatregelen die ten aanzien van deze twee dadergroepen zijn getroffen, maar schatten in hoezeer de maatregelen als *pakket* succesvol werden geïmplementeerd. Vervolgens gaan we na welke relevante ontwikkelingen zich in dezelfde periode hebben voorgedaan in elk van bovenstaande categorieën van alternatieve verklaringen. Ook deze ontwikkelingen worden slechts

in grote lijnen omschreven. We zijn geïnteresseerd in de effecten van het dadergerichte justitiebeleid en niet in de indirecte effecten van het beleid van de overheid in het algemeen. Er wordt in dit onderzoek dus geen aandacht besteed aan de bijdragen die de overheid of justitie heeft gehad in de ontwikkelingen die in dit onderzoek worden aangedragen als alternatieve verklaring voor de val in de recidive.
Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Als de overheid via allerlei campagnes heeft gestimuleerd dat particulieren hun eigen huis beter beveiligen tegen inbraak en we constateren in de jaren daarna dat onder personen die eerder met justitie in aanraking kwamen het aantal nieuwe inbraken is gedaald, dan zou men kunnen stellen dat die campagnes van invloed zijn geweest op het recidiveniveau. De campagnes richtten zich echter niet op daders maar op potentiele slachtoffers. Hun werking valt dus *niet* onder de probleemstelling van dit onderzoek. We zullen nagaan of burgers hun huis beter zijn gaan beveiligen omdat dat een verklaring zou kunnen vormen voor de dalende recidivecijfers, maar stoppen daar. De indirecte effecten van het overheidsbeleid worden met dit onderzoek niet in kaart gebracht. Het onderzoek concentreert zich op het blootleggen van het effect van het geheel aan maatregelen dat in de periode 2002-2010 was gericht op personen die als verdachte onder de aandacht kwamen van politie en justitie en heeft oog voor relevante ontwikkelingen die zich gelijktijdig hebben voorgedaan. Aan de hand van het verzamelde cijfermateriaal proberen we met behulp van regressieanalyse uit te maken welk van de ontwikkelingen de beste verklaring vormt voor de daling van de gemeten recidive.

2 Methode

Het onderzoek werd zoals eerder aangegeven uitgevoerd in samenwerking met Regioplan. Het bestond uit een aantal onderdelen. Op elk van deze onderdelen gaan we kort in.

2.1 Recidiveonderzoek

Metingen in het kader van de Recidivemonitor zijn gebaseerd op gegevens uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD), een gepseudonimiseerde versie van het JDS, het wettelijke documentatiesysteem voor afdoeningen van strafzaken. Het JDS bevat informatie over natuurlijke personen en rechtspersonen. Per strafzaak wordt bijgehouden van welke delicten men werd verdacht, welke instantie de zaak heeft afgedaan en op welke wijze dat is gebeurd. Het gebruik van de OBJD impliceert dat alleen de criminaliteit die onder de aandacht komt van het Openbaar Ministerie (OM) met het onderzoek van de Recidivemonitor in kaart wordt gebracht. Delicten die niet worden opgespoord of niet aan het OM worden doorgegeven, blijven noodgedwongen buiten beschouwing. Een overzicht van de werkwijze van de Recidivemonitor is te vinden in een brochure verkrijgbaar op de site van het WODC (www.wodc.nl/recidivemonitor) In de brochure wordt toegelicht hoe de ruwe zaak- en delictgegevens uit de OBJD worden verwerkt tot statistieken over de recidive van de justitiabelen.
De afhankelijke variabele die in dit onderzoek centraal staat is de prevalentie van recidive tot twee jaar na het opleggen van de straf dan wel het vertrek uit de justitiële inrichting. Dit staat gelijk aan het percentage van de personen dat binnen twee jaar nadien opnieuw met justitie in contact is gekomen voor het plegen van een misdrijf (d.i. 'algemene recidive'). Er zijn ook cijfers beschikbaar over andere recidivecriteria en observatieperioden, oplopend tot tien jaar na de afdoening van de uitgangszaak of het vertrek uit de inrichting. Deze cijfers zijn te vinden via REPRIS, een webapplicatie waarmee alle statistieken van het recidiveonderzoek kunnen worden geraadpleegd, inclusief de uitsplitsingen naar dader-, delict- en afdoeningskenmerken (www.wodc.nl/repris).
De verklarende analyses worden in dit rapport zoals aangegeven beperkt tot de jeugdige daders en de volwassen ex-gedetineerden, de twee groepen waarop de recidivedoelstelling betrekking heeft. Bijlage 4 geeft de onderzoeksaantallen van beide daderpopulaties en een overzicht van de beschikbare persoonskenmerken. De groep jeugdige daders kan worden omschreven als 'minderjarigen die verdachte waren in een strafzaak naar aanleiding van het plegen van een misdrijf en van wie de strafzaak werd afgedaan met een transactie, een beleidssepot, een strafbeschikking of een straf of maatregel opgelegd door de rechter'. De jongeren die op strafrechtelijke titel in een justitiële jeugdinrichting verbleven zijn goeddeels inbegrepen, zij vormen een subgroep van de populatie van jeugdige daders.
Bij de ex-gedetineerden gaat het om personen die werden ontslagen uit een penitentiaire inrichting voor volwassenen, met uitzondering van degenen die uitstroomden uit vreemdelingenbewaring of wachtten op uitzetting. In deze onderzoeksgroep bevinden zich personen die een gevangenisstraf kregen, maar ook mensen die een voorlopige hechtenis of vervangende hechtenis ondergingen.

2.2 Literatuurstudie

Dit gedeelte van het onderzoek werd uitgevoerd door Regioplan. Het bestond uit twee onderdelen: een literatuurstudie naar de mogelijke verklaringen voor het optreden van recidive en een inventarisatie van de maatregelen die in de periode 2002-2010 op het terrein van de strafrechttoepassing zijn doorgevoerd, specifiek gericht op de reductie van recidive onder volwassen daders en minderjarigen.
Aan de hand van relevante theoretische en empirische literatuur is nagegaan welke factoren een rol spelen bij (de ontwikkeling van) recidive. Causale factoren worden in de literatuur vaak geordend. Zo wordt onderscheid gemaakt naar factoren op micro-, meso- en macroniveau. Microfactoren zijn factoren die al dan niet tijdelijk in of bij het individu aanwezig zijn, zoals intelligentie, geslacht of werkloosheid. Onder het mesosysteem wordt de directe, sociale omgeving van de betrokkenen verstaan. Gedacht kan worden aan factoren binnen het gezin, de vriendengroep, het werk of de opleiding. Het macrosysteem omvat factoren die verder van de doelgroep afstaan, zoals de algemene sociaaleconomische situatie in het land en factoren die betrekking hebben op de rechtshandhaving, zoals de pakkans en de capaciteit van de politie. Op elk van de niveaus zijn factoren aan te wijzen die de ontwikkeling in de recidive zouden kunnen verklaren. Zij zijn geïnventariseerd. Het complete overzicht is opgenomen in bijlage 5, waarin ook in meer detail wordt ingegaan op het verloop van het literatuuronderzoek.
Naast het uitgebreide overzicht van mogelijke oorzaken van recidive is in het voorstadium van het onderzoek ook een *short list* samengesteld van factoren waarvan op grond van de literatuur mag worden aangenomen dat zij nog het meest van invloed zijn op de kans dat individuele daders weer in de fout gaan. Voor de uiteindelijke analyses is in een later stadium van het onderzoek een keuze gemaakt uit de vele factoren die vanuit het vooronderzoek zijn aangedragen. Om die keuze te kunnen maken zijn de factoren eerst ingedeeld in één van de drie klassen van alternatieve verklaringen die werden geïntroduceerd in paragraaf 1.3, te weten: algemeen maatschappelijke factoren, registratie-effecten en selectiemechanismen. De keuze van factoren werd bepaald op theoretische gronden, maar ook vanuit meer pragmatische overwegingen, zoals de beschikbaarheid van empirische materiaal en technische beperkingen.
In het tweede deel van het vooronderzoek is het beleid dat in de periode 2002-2010 is gevoerd gericht op recidivereductie, op systematisch wijze beoordeeld. De beleidsmaatregelen zijn beschreven en vervolgens werd aan de hand van de beschikbare documentatie een inschatting gemaakt van de mate waarin deze maatregelen met succes zijn geïmplementeerd. Daarbij werd gebruikgemaakt van een analysekader dat in de volgende paragraaf wordt toegelicht

2.3 De rol van het beleid: de implementatiescore

Wil beleid succesvol zijn dan moet het door de actoren in het veld ter harte worden genomen en op de juiste wijze worden uitgevoerd. Om een indicator te ontwikkelen voor de mate waarin het beleid de plekken heeft bereikt waarin men de gewenste uitkomst dacht te kunnen bewerkstelligen, is speciaal voor dit onderzoek een analysekader ontwikkeld waarmee de maatregelen op stelselmatige wijze zijn beoordeeld. Daarbij golden de volgende criteria:
1 de theoretische onderbouwing van de recidiveremmende werking;
2 de inhoudelijke uitvoering;
3 professionaliteit en samenwerking;

4 bereik van de doelgroep;
5 aanwijzingen voor effectiviteit in het tegengaan van recidive (indien onderzocht).

Tabel 2.1 geeft een toelichting op de gehanteerde criteria. Ze zijn verwant aan de criteria die worden gebruikt door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (Ministerie van Justitie, 2005) bij de beoordeling van de kansrijke interventies en tonen overeenkomsten met de richtlijnen geformuleerd in een handleiding voor evaluaties van strafrechtelijke interventies gericht op de reductie van recidive (Wartna, 2005). Tabel 2.1 geeft aan wat onder de criteria moet worden verstaan en hoe zij werden gescoord. Het vijfde criterium, aanwijzingen voor effectiviteit, wordt overigens alleen gehanteerd als er gekwalificeerd onderzoek voorhanden is waarin empirisch materiaal wordt aangedragen dat duidelijk maakt of de maatregel de recidive in de doelgroep heeft verlaagd.[4] Als er vergelijkend onderzoek is naar de uitstroomresultaten weten we immers meteen of de maatregel succesvol is geweest. We verwachten overigens dat dergelijk onderzoek in de meeste gevallen zal ontbreken. Als het er in overvloed zou zijn dan zou het onderhavige onderzoek niet nodig zijn. In onderzoek met controlegroepen worden de alternatieve verklaringen voor het meetresultaat veel beter gecontroleerd dan in het huidige onderzoek. Het ingewikkelde en kwetsbare design dat in dit rapport wordt gehanteerd is een verlegenheidsoplossing.
Het analysekader is toegepast op de (21) beleidsmaatregelen die uit de inventarisatie van Regioplan naar voren kwamen. Voor de beoordeling is gebruikgemaakt van documentatie over de achtergronden en over de implementatie van de maatregelen en, indien aanwezig, van proces- en effectevaluaties. Bijlage 6 geeft een overzicht van de gebruikte bronnen. Omwille van de betrouwbaarheid is de beoordeling uitgevoerd door twee onderzoekers. De dimensies uit tabel 2.1 werden onafhankelijk van elkaar gescoord. De mate van overeenkomst tussen beide beoordeelaars bleek voldoende tot zeer goed. Per criterium is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid uitgedrukt in Cohen's kappa, een maat die corrigeert voor toevalovereenkomsten. De kappa's varieerden van 0,64 tot 1,00. Dat is volgens de gangbare normen (meer dan) voldoende (Cohen, 1988).

Impact van de maatregelen
Naast een goede uitvoering in de praktijk, is het *bereik* en de *intensiteit* van een beleidsmaatregel van belang. Het bereik heeft te maken met de omvang van de doelgroep, maar meer nog met de mate waarin men deze doelgroep daadwerkelijk bij de interventie weet te betrekken. Intensiteit heeft betrekking op karakter van de doelgroep. De intensiteit van een maatregel is hoog als zij zich richt op justitiabelen met een hoog recidiverisico. De intensiteit is lager wanneer de maatregel toeziet op een brede doelgroep met een gemiddeld of laag recidiverisico. Samen met het bereik bepaalt het risicoprofiel van de doelgroep de verwachte *impact* van een maatregel. De impact is:

- *Groot* als het bereik omvangrijk is (de maatregel beoogt een omvangrijke doelgroep te bereiken en meer dan de helft van deze potentiële doelgroep wordt daadwerkelijk bereikt) en/of de doelgroep een hoge recidivekans heeft;
- *Redelijk* als het bereik redelijk qua omvang is (de maatregel beoogt een omvangrijke doelgroep te bereiken en meer dan een kwart van deze potentiële doelgroep wordt daadwerkelijk bereikt) en de recidivekans in de doelgroep niet zeer hoog is (minder kans op recidive dan bij impact 'groot');

[4] Het kan natuurlijk zijn dat er ander type onderzoek voorhanden is, zoals procesevaluaties en valideringsonderzoek. Dat onderzoek wordt in de analyse betrokken, maar is niet het type onderzoek waar het op dit specifieke punt om gaat.

- *Klein* als het bereik beperkt is (de maatregel beoogt een omvangrijke doelgroep te bereiken en minder dan een kwart van de potentiële doelgroep wordt daadwerkelijk bereikt; of, de maatregel beoogt een kleine doelgroep te bereiken) en de recidivekans in de doelgroep is niet zeer hoog.

De impact van de maatregelen is ingeschat op dezelfde wijze als de kwaliteit van de implementatie. De scores kwamen tot stand aan de hand van de gevonden documentatie (zie bijlage 6) en werden toegekend door twee onafhankelijk werkende onderzoekers.

Tabel 2.1 Analysekader voor het bepalen van de mate van implementatie van het dadergerichte beleid op het terrein van de strafrechttoepassing in de periode 2002-2010

Criterium	Beschrijving	Beoordeling
Theoretische onderbouwing	Wetenschappelijke onderbouwing of beleidstheorie is aanwezig waarmee aannemelijk wordt gemaakt dat de maatregel leidt tot daling in recidive.	Als voldoende (+) beoordeeld als de onderbouwing logisch is en gebaseerd op empirisch onderzoek, als redelijk/matig (+/-) wanneer deze onderbouwing indirect is en als niet voldoende (-) wanneer de logica niet of onvoldoende onderbouwd is.
Inhoudelijke uitvoering	De maatregel wordt in de praktijk uitgevoerd; de uitvoering verloopt volgens het vooropgestelde plan en de programmahandleiding wordt gevolgd.	Als voldoende (+) beoordeeld als de uitvoering grotendeels volgens plan verloopt en er geen (grote) knelpunten zijn, als redelijk/matig (+/-) wanneer de uitvoering in grote lijnen volgens plan verloopt, maar er knelpunten zijn die verholpen moeten worden en als (nog) niet voldoende (-) als de uitvoering in de beschreven periode op veel punten afwijkt van de opzet.
Professionaliteit en samenwerking	De uitvoerders zijn voldoende gemotiveerd en getraind. De samenwerking tussen partners verloopt naar behoren.	Als voldoende (+) beoordeeld als motivatie, professionaliteit en samenwerking grotendeels op orde zijn en er geen (grote) knelpunten zijn, als redelijk/matig (+/-) wanneer niet al deze aspecten op orde zijn, en als (nog) niet voldoende (-) als er in de beschreven periode nog veel knelpunten zijn in motivatie, professionaliteit en samenwerking.
Bereik doelgroep	De doelgroep zoals beoogd wordt bereikt en er is geen of weinig uitval.	Als voldoende (+) beoordeeld als het bereik weinig afwijkt van de opzet en er weinig uitval is, als redelijk/matig. (+/-) als het bereik minder is, maar niet in grote mate afwijkt van de opzet, en als (nog) niet voldoende (-) als het bereik in de beschreven periode beperkt is en/of de uitval groot.

Criterium	Beschrijving	Beoordeling
Aanwijzingen effectiviteit (indien onderzocht)	Er zijn aanwijzingen op basis van empirisch onderzoek dat de maatregel daadwerkelijk heeft geleid tot een daling van de recidive.	Als voldoende (+) beoordeeld als empirisch onderzoek met een goed vergelijkbare controlegroep laat zien dat de maatregel samenhangt met een daling in recidive, anders als 'niet aanwezig' beoordeeld.
Totaal	De criteria worden naast elkaar afgewogen om tot een beoordeling van de mate van implementatie in de beschreven periode te komen.	Minimaal twee voldoendes (+) en afwezigheid van een (nog) niet voldoende (-) betekent voldoende implementatie (+). Bij aanwezigheid van ten minste een (nog) niet voldoende (-), wordt de gehele maatregel als (nog) niet voldoende geïmplementeerd (-) beoordeeld. De rest van de maatregelen worden als redelijk/matig geïmplementeerd (+/-) beoordeeld. Informatie over effectiviteit telt alleen mee indien er onderzoek aanwezig is. Alle criteria wegen even zwaar mee in de totaalscore.

Totaalscores

Het oordeel over de implementatie is per maatregel gecombineerd met het oordeel over de verwachte impact. Dit leverde een totaalscore op die dus per maatregel aangeeft in welke mate zij succesvol was uitgevoerd en hoe groot haar bereik en intensiteit was. Figuur 2.1 geeft de rekenregels weer die daarbij zijn gebruikt.

Figuur 2.1 Normering totaalscore per beleidsmaatregel

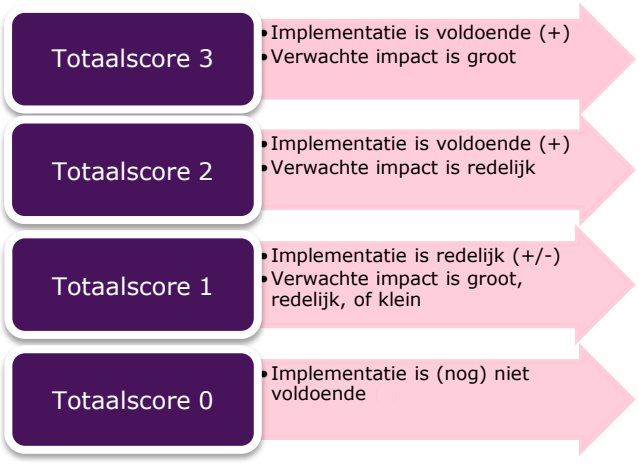

De laatste stap in de beoordeling van de beleidsmaatregelen was het uitzetten van de totaalscores over de tijd. Sommige maatregelen vingen vroeger aan dan andere of liepen langer door. Op basis van de beschikbare documentatie is nagegaan hoe de scores die de implementatie en de impact van de maatregelen weergeven, zich in de loop van de periode 2002-2010 hebben ontwikkeld. Door vervolgens per jaar de scores bij elkaar op te tellen ontstaat er een maat die aangeeft hoezeer het *pakket* aan maatregelen gericht op recidivereductie op dat moment was uitgerold en dus kon aangrijpen bij de doelgroep. Deze score noemen we de 'implementatiescore'. Er

is een reeks scores voor de volwassen daders en een reeks voor de jeugdsector. Beide reeksen drukken uit met welk gewicht het beleid gericht op recidivereductie van invloed heeft kunnen zijn op het niveau van de terugval. In theorie is het immers zo dat alleen van goed uitgevoerde interventies met een navenante impact verwacht mag worden dat zij hun doel bereiken.

2.4 Het verklaringsmodel: de recidivebalans

In paragraaf 1.3 werden in totaal vier soorten verklaringen opgevoerd voor de daling van de recidivecijfers. Zij luiden kortweg als volgt:
1 de criminaliteit daalt in het algemeen;
2 er wordt minder criminaliteit gemeten;
3 de dadergroepen in het onderzoek zijn minder 'zwaar' geworden;
4 het beleid heeft de strafrechtelijke interventies effectiever gemaakt.
De uitdaging van het onderzoek is om de geldigheid van deze mogelijke verklaringen te bepalen. Voor elk type verklaring zal worden nagegaan of er empirische steun voor te vinden is. Zij sluiten elkaar overigens niet uit. Het kan zijn dat ze alle opgaan. Figuur 2.2 drukt dit uit. De hoogte van het recidivepercentage zoals gemeten in het onderzoek is het uiteindelijke resultaat van de combinatie van krachten die op de balans worden uitgeoefend. En deze krachten kunnen stuk voor stuk worden ingedeeld in één van de vier bovenstaande categorieën.

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. In paragraaf 1.3 zagen we al dat het risicoprofiel van de onderzoekspopulatie maatgevend is voor de hoogte van de recidive die men later meet. Als in een bepaald jaar relatief veel vrouwelijke daders en *first offenders* zijn vervolgd, dan is de populatie die links in de figuur wordt afgebeeld minder zwaar geworden, slaat de balans – twee jaar later – door naar rechts en valt het percentage recidivisten lager uit. Omdat de achtergronden van de daders in de loop der jaren veranderen worden de cijfers van de Recidivemonitor als zij in een tijdsreeks komen te staan standaard gecorrigeerd (zie bijlage 2). We houden rekening met verschillen op een aantal persoonskenmerken, zoals sekse, leeftijd en het aantal eerdere justitiecontacten. Het is echter niet ondenkbaar dat zich nog meer verschillen hebben voorgedaan tussen de opeenvolgende cohorten. Zo zou het kunnen zijn dat de daders in de latere cohorten minder vaak verslaafd waren of een hogere opleiding hebben gevolgd. Dit soort 'selectie-effecten' zou een verklaring kunnen bieden voor de lagere recidivecijfers die we in de loop der jaren hebben gemeten. Het zijn factoren die thuishoren in categorie 3 van bovenstaand lijstje. Als de daderpopulatie minder zwaar wordt levert dat later een lager recidivepercentage op, los van de interventies die de daders ondergingen en los van het beleid dat op dat terrein is gevoerd. Het is natuurlijk denkbaar dat daarnaast de kwaliteit van de strafrechtelijke interventies is toegenomen, of juist niet, maar dat hoort thuis in categorie 4, de categorie die samenvalt met het beleidseffect. De knop die rechts in de figuur staat afgebeeld symboliseert de positieve of negatieve werking die het beleid op het recidiveniveau heeft. Als er betere straffen en maatregelen worden opgelegd daalt de wijzer die het recidiveniveau aangeeft los van de veranderingen in de daderpopulatie.

Figuur 2.2 De recidivebalans: klassen van factoren die van invloed zijn op de hoogte van het recidivepercentage

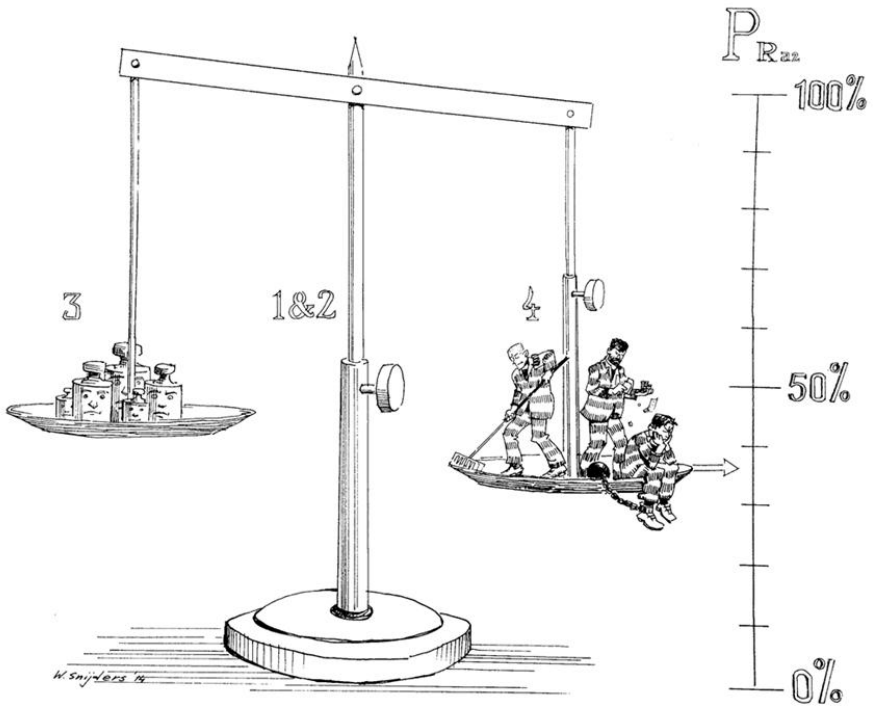

De 'recidivebalans' maakt duidelijk hoe de krachten die van invloed zijn op de hoogte van de recidivecijfers uiteengerafeld kunnen worden. Als de criminaliteit in het algemeen in omvang daalt of stijgt (categorie 1), heeft dat ook gevolgen voor het recidiveniveau maar via een ander mechanisme en los van de werking van factoren in de andere categorieën van verklarende factoren. Hetzelfde geldt voor veranderingen in de verwerking van de criminaliteit door politie en justitie (categorie 2). Meer opheldering door de politie maakt dat het OM meer zaken te verwerken krijgt. De OBJD, de bron van het recidiveonderzoek zal dan meer zaken bevatten zonder dat het aantal gepleegde delicten noodzakelijk is gestegen. De strafrechtelijke recidive gaat in dat geval als vanzelf omhoog, ook bij onveranderde zwaarte van de populatie en gelijkblijvende effecten van de opgelegde interventies.[5] Het omgekeerde kan uiteraard ook plaatsvinden, minder opheldering leidt ceteris paribus tot minder strafrechtelijke recidive.

2.5 Kwalitatieve en kwantitatieve analyses

Het beeld van de recidivebalans brengt ordening aan in het complex van factoren dat van invloed is op de hoogte van het recidivepercentage. Met dit onderzoek wordt geprobeerd bloot te leggen wat het effect van het dadergerichte beleid is

[5] Totdat wellicht de verhoging van de pakkans er voor zorgt dat personen afzien van het plegen van criminaliteit. De mogelijkheid dat de recidivecijfers zijn gedaald door 'generale afschrikking' wordt meegenomen in het onderzoek. Zie verder paragraaf 3.3.1. De recidivebalans is een handig hulpmiddel, maar dekt niet alle situaties af. Dat iemand werk heeft na zijn detentie bijvoorbeeld, kan worden opgevat als een selectie-effect (3), het kan het gevolg zijn van een verbetering van het economisch klimaat (1) of in de hand zijn gewerkt door op re-integratie gericht sanctiebeleid (4). Dat is niet altijd te scheiden. In paragraaf 3.6.2 komen we hier op terug.

geweest op het niveau van de recidive. In termen van de recidivebalans betekent dit dat we de invloed van de vierde factor moeten zien te isoleren van de werking van causale factoren uit de andere drie categorieën. Zoals eerder aangegeven gaat het in dit onderzoek niet om het beleid in het algemeen. Het kan zijn dat de criminaliteit is gedaald als gevolg van een overheidscampagne of omdat er meer banen zijn gecreëerd, maar dat zijn niet de beleidseffecten waar het in dit onderzoek om draait. We willen het totaaleffect proberen bloot te leggen van de maatregelen die – uiteindelijk – aangrijpen op dat deel van de daders dat in aanraking is gekomen met justitie.

We zullen dit in een aantal stappen doen. Aan het slot maken we gebruik van een combinatie van kwantitatieve analysetechnieken, te weten principale componentenanalyse en logistische regressie, meer bepaald *multilevel* of hiërarchische logistische regressie. De laatste is een analysetechniek die de waarde op een dichotome uitkomst (hier: of men wel of niet binnen twee jaar heeft gerecidiveerd) zo goed mogelijk voorspelt op grond van de waarden van andere variabelen. Het eindmodel van de logistische regressie levert een schatting op de onafhankelijke bijdrage die een variabele heeft in de voorspelling van de uitkomst. Met deze techniek kunnen we dus nagaan of en in welke mate de implementatie van het beleid gericht op recidivereductie van invloed is geweest op de recidive *naast* de rol die andere causale factoren zouden hebben gespeeld.

Hiërarchische logistische regressie is bedoeld voor situaties waarin gegevens zijn verzameld op verschillende niveaus (of: *levels*).[6] Een mogelijk obstakel bij de toepassing ervan is het geringe aantal observaties. In beide sectoren komen veel justitiabelen voor (zie tabel 1.1), dus dat is niet het probleem; voor de variabelen die op microniveau worden gemeten, zoals sekse en geboorteland, bestaan meer dan voldoende observaties om de geplande logistische regressie uit te voeren. Sommige variabele worden echter niet op het niveau van de individuele personen maar op cohortniveau gemeten. Van de implementatiescore bijvoorbeeld, zijn slechts negen waarden beschikbaar, één voor elk jaar tussen 2002 en 2010. Hetzelfde geldt voor een variabele als de pakkans. Voor elk individu uit een bepaald jaarcohort is de pakkans dezelfde, althans dat is het geval in dit onderzoek.

Principale componentenanalyse (PCA) wordt ingezet ten behoeve van datareductie. PCA brengt de scores op een aantal variabelen terug naar scores op een kleiner aantal onderliggende, gemeenschappelijke factoren. Wij gebruiken PCA om binnen elke categorie van alternatieve verklaringen, het aantal relevante macrofactoren terug te brengen in de hoop dat zij ondanks het geringe aantal observaties kunnen worden meegenomen in de eindmodellen van de logistische regressie.

In de voorbereiding van de logistische regressies zijn we als volgt te werk gegaan:

1 Er is cijfermateriaal verzameld over de causale factoren die uit de literatuurstudie van Regioplan naar voren kwamen. De indicatoren van de causale factoren zijn in overleg met de klankbordgroep gekozen. Het regressiemodel kent slechts negen tijdpunten (de jaren 2002 tot en met 2010). Om problemen met de power van het model te voorkomen zal het aantal indicatoren op macroniveau beperkt moeten worden gehouden (Good & Hardin, 2009). Dat is ook de reden waarom in het vooronderzoek een *short list* is opgesteld van factoren die het meest van belang worden geacht voor de verklaring van de recidive.
2 Gezocht is naar trendcijfers over de periode 2002-2012. De meeste tijdreeksen zijn ontleend aan StatLine van het CBS en *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012* (Kalidien & De Heer-de Lange, 2013), het gezamenlijke overzichtswerk van

[6] Er is niet gekozen voor een tijdreeksanalyse vanwege het lage aantal tijdpunten en omdat er microdata voorhanden zijn.

het CBS en het WODC. Daarnaast zijn specifiek voor de ex-gedetineerden aanvullende microdata verzameld op het terrein van inkomen en werk, gezinssamenstelling en etniciteit.[7] Deze laatste gegevens zijn afkomstig uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB) van het CBS.

3 De indicatoren zijn ingedeeld in blokken die thuishoren in één van de drie klassen van alternatieve verklaringen: (i) maatschappelijke factoren die (in theorie althans) verband houden met de ontwikkeling van de criminaliteit in het algemeen, (ii) zaken die zicht geven op de filterwerking die plaatsvindt bij de verwerking van de criminaliteit die onder de aandacht komt van politie en justitie en (iii) daderkenmerken die van invloed zijn op de latere kans op recidive en die scheef over de onderzoeksjaren zijn verdeeld.
4 Aan de hand van een visuele inspectie van de trends op de indicatoren werd besloten of de factor in kwestie een rol *kan* hebben gespeeld in de verklaring van de daling van de recidive. Als er zich schommelingen hadden voorgedaan of er was sprake van een duidelijke toe- of afname, dan ging de indicator mee in verdere analyses. Als er geen of weinig ontwikkeling te zien was, werd de factor terzijde geschoven.
5 Om het grote aantal mogelijk relevante macrofactoren met het oog op de logistische regressies te beperken, werden voor beide sectoren principale componentenanalyses (PCA's) uitgevoerd. Per blok van indicatoren werd nagegaan of de scores konden worden samengevat tot scores op één of twee onderliggende dimensies. Was dat het geval, dan werden deze onderliggende componenten meegenomen naar de logistische regressieanalyses.
6 De implementatiescore staat in beide sectoren model voor de mate waarin het beleid van invloed heeft *kunnen* zijn op het niveau van de recidive (factor 4 in figuur 2.2). Deze macrofactor is de belangrijkste onafhankelijke variabele in het onderzoek en ging dus mee in de analyses, zowel in de jeugdsector als bij de volwassen ex-gedetineerden.

In beide sectoren is meervoudige, random intercept hiërarchische logistische regressie ('mulitlevel') uitgevoerd met personen en cohortjaren als onderscheiden niveaus (Goldstein, 2011). Steeds werden daarbij de microfactoren als eerste blok in het model opgenomen. De macrofactoren werden daarna geïntroduceerd. De bedoeling is om zoveel mogelijk macrofactoren in het model op te nemen zodat de onafhankelijke bijdrage van elke afzonderlijke factor kan worden geschat, maar gezien het geringe aantal meetpunten bestaat de kans dat niet alle macrofactoren tegelijk in één model kunnen worden opgenomen.
Het eindmodel van de jeugd kan er anders uitzien dan dat van de ex-gedetineerden.[8] Dat heeft te maken met verschillen in het meetniveau (de mix van micro- of macrofactoren is anders), maar ook met het feit dat achter de recidive van

---

[7] Voor de jeugdige daders was dit niet mogelijk omdat het databestand geen koppelbare gegevens bevat. Het bestand van de ex-gedetineerden daarentegen, bevat gedetineerdennummers. Dit maakte het mogelijk om BSN-nummers te achterhalen waardoor de records op individueel niveau konden worden gekoppeld aan andere datasets. De gedetineerdennummers zijn afkomstig van DJI. De gekoppelde datasets zijn op servers van het CBS geanalyseerd.

[8] Voor het jeugdmodel moesten de data eerst worden gemodificeerd. Dat heeft te maken met het feit dat de opeenvolgende cohorten van jeugdige daders zijn opgebouwd op basis van de beslisdatum van de strafzaak, terwijl de berekening van de recidive berust op de inschrijfdatum van dezelfde zaak. Waarden van macrofactoren zijn gekoppeld aan het inschrijfjaar. Het kan echter voorkomen dat de strafzaken van een persoon die in meer cohorten voorkomt in hetzelfde jaar zijn ingeschreven en dat is bij het uitvoeren van multilevel analyse niet toegestaan. In die gevallen is voor het bepalen van de waarde van de macrofactoren het inschrijfjaar op het afdoeningsjaar gezet. Bij 95% was dit het direct opvolgende jaar.

jeugdige daders andere oorzaken en achtergronden schuil kunnen gaan dan onder volwassenen die werden opgenomen in een penitentiaire inrichting. Bovendien verliep de uitvoering van het beleid dat de recidive moest voorkomen in de gedetineerdensector waarschijnlijk anders dan bij de jeugd. De maatregelen gericht op jeugdigen en volwassenen waren niet dezelfde.
In het volgende hoofdstuk bespreken we de uitkomsten van het verdiepende deel van het onderzoek. We gaan daarbij als eerste in op de uitrol van de beleidsmaatregelen.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven wij de resultaten van de aanvullende analyses van de recidive onder jeugdige daders en volwassen ex-gedetineerden. In beide sectoren is de terugval in de onderzoeksperiode gedaald. Bij de jeugdige daders met 4.1 procentpunten en bij de ex-gedetineerden met 9,3. Is dit het gevolg van het beleid dat op dit terrein is gevoerd? Paragraaf 3.1 geeft een korte beschrijving van de maatregelen die in de onderzoeksperiode zijn genomen en in 3.2 wordt de uitvoering van deze maatregelen nagelopen en beoordeeld. Paragraaf 3.3 geeft een opsomming van de alternatieve verklaringen die voorhanden zijn. In 3.4 testen we de plausibiliteit van deze verklaringen aan de hand van empirisch materiaal. Na een tussenstop in paragraaf 3.5 worden in 3.6 ten slotte de uitkomsten van de regressieanalyses besproken.

3.1 Maatregelen gericht op recidivereductie

De inventarisatie van de stukken leverde een totaal op van 21 uiteenlopende beleidsmaatregelen gericht op recidivereductie uitgevoerd in de periode 2002-2010. In deze periode zijn twee fasen te onderscheiden. De periode 2002-2006, toen er werd gewerkt aan het zogeheten *Veiligheidsprogramma*, en de periode 2007-2010, toen het vervolg op het Veiligheidsprogramma, geformuleerd in de nota *Veiligheid begint bij Voorkomen*, gestalte werd gegeven. We bespreken de maatregelen uit beide fasen. In bijlage 6 staan per maatregel de gebruikte bronnen weergegeven.

3.1.1 Het Veiligheidsprogramma (2002-2006)

Bij de verkiezingen van 2002 was criminaliteitsbestrijding een centraal thema. Er heerste onrust in de samenleving over overlastgevende jongeren en men ergerde zich aan de grote aantallen berovingen, geweldsdelicten en vernielingen. Het kabinet Balkende I lanceerde daarom het Veiligheidsprogramma (VP). De ambitie van het programma was om een trendbreuk te realiseren in de toename van de onveiligheidgevoelens in de samenleving. Het plan was om de tekorten in de handhaving terug te dringen om zo een reductie van criminaliteit en overlast te bewerkstelligen. Deze doelstelling werd verder geoperationaliseerd in een beoogde vermindering van criminaliteit en overlast in het publieke domein met 20 tot 25% ten opzichte van 2002, te realiseren in de periode 2008-2010. Omdat men vaststelde dat een groot deel van de criminaliteit herhalingscriminaliteit betreft, meer dan 40% van de strafzaken betreft een ‘bekende van justitie’, werd een dadergerichte aanpak een belangrijk onderdeel van het pakket. De recidivedoelstelling, 10% minder recidive onder ex-gedetineerden en jeugdige daders, die overigens later werd geëxpliciteerd (in 2007), getuigt van het belang van deze persoonsgerichte benadering. In het Veiligheidsprogramma zijn de maatregelen gericht op recidivereductie terug te vinden in drie bestanddelen met elk hun eigen doelgroep, plannen en acties: de Veelplegersaanpak en de deelprogramma’s Jeugd Terecht en Modernisering Sanctietoepassing. Het laatste was gericht op volwassen daders en viel – als het om recidivereductie ging – samen met het beleidsplan *Terugdringen Recidive*.

Figuur 3.1 Eerste fase van beleidsmaatregelen gericht op recidivereductie

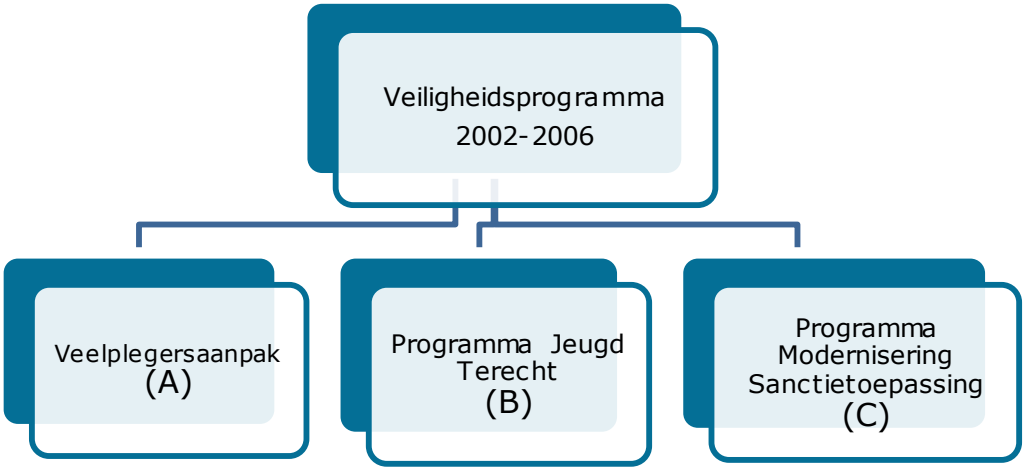

A Veelplegersaanpak

– *Inrichtingen voor Stelselmatige Daders* (vanaf 2004)

De strafrechtelijke maatregel 'plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders' (ISD) is bedoeld voor meerderjarige daders die veelvuldig met de politie in aanraking komen vanwege het frequent plegen van delicten en het veroorzaken van overlast in het publieke domein. De maatregel is specifiek bedoeld voor personen die ondanks eerdere strafrechtelijke interventies toch vaak blijven recidiveren. Zeer actieve veelplegers die een ISD-maatregel opgelegd krijgen kunnen gedurende maximaal twee jaar worden gedetineerd in een speciaal daartoe ingerichte instelling of afdeling van een penitentiaire inrichting. Het opleggen van de maatregel vermindert overlast die in de samenleving wordt gevoeld omdat de deelnemers tijdens detentie geen delicten kunnen plegen (incapacitatie). Door tijdens de maatregel gedragsbeïnvloedende programma's aan te bieden, wordt daarenboven geprobeerd om recidive na beëindiging van de straf tegen te gaan (resocialisatie). De maatregel kent daarom ook een extramurale fase die een geleidelijke overgang van het leven binnen de gevangenismuren naar buiten mogelijk moet maken.
Het plan was om ongeveer duizend ISD plaatsen te realiseren, waarvan 125 extramuraal.

B Programma Jeugd Terecht

– *Ontwikkeling effectieve gedragsinterventies i.c.m. de instelling van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie* (ingesteld in 2005)

In de laatste decennia zijn op het terrein van het gevangeniswezen en de reclassering verschillende gedragsinterventies ontwikkeld om de recidive van (jeugdige) justitiabelen terug te dringen. Onder een gedragsinterventie wordt verstaan een programmatisch en gestructureerd geheel van methodische handelingen gericht op het beïnvloeden van iemands gedrag of omstandigheden, met als doel het voorkomen van recidive. De Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (EGJ) is verantwoordelijk voor de beoordeling van de kwaliteit van gedragsinterventies voor jeugdigen en volwassenen. De kansen op succes worden vooraf ingeschat aan de hand van tien kwaliteitscriteria (Ministerie van Justitie, 2005). Deels werden deze criteria in Nederland al gebruikt en deels zijn zij afkomstig uit het buitenland. Van

goedgekeurde interventies mag worden verwacht dat zij de recidive in de doelgroep verminderen. Op peildatum 31 december 2006 waren er in totaal zes gedragsinterventies voorlopig erkend, waarvan slechts één voor minderjarigen. Een voorlopige erkenning betekent dat het daderprogramma's door de commissie als veelbelovend is aangemerkt, maar dat er nog geen Nederlands onderzoek voorhanden is waarmee het effect op de recidive daadwerkelijk is aangetoond.

– *Landelijke invoering Justitieel Casus Overleg* (vanaf 2003)
Het Justitieel Casus Overleg (JCO) dat in 2003 landelijk werd ingevoerd, moet bijdragen aan de afstemming van de activiteiten van de instanties die het strafrechtelijk proces bij minderjarige daders vormgeven, te weten: de politie, de Raad voor de Kinderbescherming en het Openbaar Ministerie. Deze instanties werken samen aan de filtering van zaken. Dit met het oog op een verkorting van de doorlooptijden in de keten en kwaliteitsverbetering van de strafoplegging en hulpverlening. Het JCO moet dus voorkomen dat jongeren opnieuw delicten plegen door een snelle en samenhangende reactie op het criminele gedrag van de jongeren te vormen. Om een idee te kunnen vormen van de omvang: in 2004 zijn ongeveer 41.000 casussen besproken in een JCO ergens in het land.

– *Ontwikkeling Handboek Jeugdreclassering* (vanaf 2006)
De constatering dat een veelheid aan methodische uitgangspunten afbreuk doet aan de kwaliteit van de jeugdreclassering (JR) vormde de aanleiding tot de ontwikkeling van het Handboek JR. Dit handboek moet bijdragen aan het inzetten van eenduidige evidence-based methoden en interventies en aan een meer uniforme inhoud en uitvoering van begeleiding aan jeugdige delinquenten. Er wordt doelgerichter gewerkt aan het voorkomen van recidive, vanuit de veranderbare criminogene factoren van een jongere. De planning was dat eind 2010 de gehele jeugdreclassering met het handboek zou werken.

– *Uitvoering nachtdetentie* (in 2003-2005 landelijk, daarvoor lokaal)
Nachtdetentie houdt in dat jongere in de fase van de voorlopige hechtenis in staat wordt gesteld om naar school te blijven gaan. Daarmee wordt voorkomen dat de voorlopige hechtenis de banden met school en het gezin te zeer schaadt. Een onderbreking van de schoolcarrière kan de sociale bindingen met de samenleving verzwakken, hetgeen kan leiden tot een toename van de kans dat recidive optreedt. Na een experiment met nachtdetentie op twee locaties werd in 2003 tot landelijke invoering besloten. Elf jeugdinrichtingen werden aangewezen voor de tenuitvoerlegging van nachtdetentie.

– *Instelling veelplegersplaatsen in JJI's* (2004-2006)
In vier justitiële jeugdinrichtingen zijn geoormerkte plaatsen gecreëerd bestemd voor plaatsing voor jeugdige veelplegers. Op de in totaal 44 plaatsen wordt een kortdurend interventieprogramma aangeboden van drie tot zes maanden, gericht op het doorbreken van het delinquente gedragspatroon en het verminderen van de kans op recidive. Het interventieprogramma bestaat uit een deel binnen de JJI en een extramuraal deel dat bij voorkeur plaatsvindt in de woongemeente van de jongere. Na afloop van de straf is het de bedoeling dat de jongere een nazorgtraject doorloopt.

C Programma Modernisering Sanctietoepassing

I.c. het deelprogramma *Terugdringen Recidive* (vanaf 2002)

– *Ontwikkeling effectieve gedragsinterventies voor volwassenen i.c.m. de instelling van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie* (ingesteld in 2005)

Ook voor volwassenen wordt onder een gedragsinterventie verstaan: een programmatisch en gestructureerd geheel van methodische handelingen gericht op het beinvloeden van iemands gedrag of omstandigheden, met als doel het voorkomen van recidive. De Erkenningscommissie beoordeelt de interventie vooraf maar vraagt de uitvoeringsorganisaties ook om bewijzen achteraf: uit goed gecontroleerd onderzoek zou moeten blijken dat de interventie inderdaad een gunstig effect heeft op het recidiveniveau. Op 31 december 2006 waren er zoals aangegeven vijf interventies voor volwassenen voorlopig erkend.

– *Samenwerkingsmodel Gevangeniswezen & Reclassering* (tot 2006 in vijf regio's, vanaf 2008 landelijk)

In de samenwerking tussen het gevangeniswezen en de reclassering hebben zich belangrijke verschuivingen voorgedaan. De reclasseringsmedewerkers zijn sinds enige tijd niet meer actief binnen de inrichtingen. Het Samenwerkingsmodel probeert een hernieuwde, intensieve samenwerking tussen het gevangeniswezen en de reclasseringsorganisaties tot stand te brengen met als doel de effectiviteit van de gevangenisstraf te vergroten en daarmee recidive te voorkomen. De werkgroep Samenwerking heeft in 2003 een concept samenwerkingsmodel ontwikkeld voor het gevangeniswezen en de reclassering met in totaal 34 (proces)stappen waarin taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en beslismomenten zijn gedefinieerd en vastgesteld. Het samenwerkingsmodel is eerst in pilots getest, daarna bijgesteld en landelijk ingevoerd.

– *Ontwikkeling screeningsinstrument RISc* (vanaf 2004)

Sinds november 2004 maken de drie Nederlandse reclasseringsorganisaties gebruik van de 'Recidive Inschattingsschalen' (RISc). In de praktijk wordt de RISc voor drie doeleinden gebruikt. Ten eerste als instrument voor het opstellen van een voorlichtingsrapportage aan het Openbaar Ministerie of de rechter. De rechter kan met het plaatsingsadvies van de reclassering rekening houden bij de strafoplegging. Ten tweede wordt het gebruikt voor het ontwikkelen van een plan voor reclasseringstoezicht. Ten derde bij het ontwikkelen van een re-integratieplan voor gedetineerden die een strafrestant hebben van minimaal vier maanden. Dankzij het afnemen van de RISc ontstaat er meer inzicht in de criminogene factoren van de betrokkene en kunnen gedragsinterventies beter op hem of haar worden afgestemd. De opzet van de RISc is ontleend aan het Engelse Offender Assessment System (OASys).

– *Lokale aansluiting nazorg veelplegers* (vanaf 2005)

Het ministerie van Veiligheid en Justitie wil samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeentes bereiken dat iedere veelpleger na zijn detentie beschikt over de benodigde re-integratiemiddelen. Indien vanuit de detentiesituatie een betere aansluiting volgt op lokale vervolgvoorzieningen, zullen zij in meer stabiele leefsituaties belanden. Beschikking over de juiste identiteitsdocumenten, woonruimte, een uitkering en een goede begeleiding naar zorg spelen hierbij een sleutelrol. Uiteindelijk doel is de maatschappelijke re-integratie van de betrokkenen en daarmee het voorkomen van recidive.

3.1.2 Veiligheid begint bij Voorkomen (2007-2010)

Het Veiligheidsprogramma werd opgevolgd door het programma *Veiligheid begint bij Voorkomen* (VbbV). De eerder geformuleerde doelstellingen bleven van kracht en waar nodig werden de genomen maatregelen voortgezet of geïntensiveerd. Het VbbV onderscheidt zich van het VP door de grotere nadruk op preventie. In VbbV werd nog sterker gekozen voor een persoonsgerichte benadering, waarbij de achtergronden van de dader, het delict dat hij heeft gepleegd en het recidive op risico belangrijke ingrediënten vormen voor de sanctie die wordt opgelegd, de tenuitvoerlegging van de straf en de eventuele nazorg die daarop volgt.
Er werd een drieledige doelstelling geformuleerd. Ten eerste moest het aantal geweld- en vermogensdelicten met 25% afnemen ten opzichte van 2010 en plande men een afname van het aantal fietsendiefstallen met 100.000 ten opzichte van 2006. Daarnaast werd de 'recidivedoelstelling' geformuleerd. De 7-jaarsrecidive onder ex-gedetineerden en jeugdige daders zou in de periode 2002-2010 in beide sectoren met 10% moeten dalen (zie 1.1). Ten derde werd in het publieke domein een vermindering van de fysieke verloedering en ernstige overlast beoogd van 25% in 2010 ten opzichte van het niveau in 2002. Voor zover VbbV handelde om de aanpak van justitiabelen, bestond het programma uit zes deelprogramma's met elk hun agenda en doelgroep. Sommige onderdelen borduurden voort op acties die al eerder waren ingezet onder de vlag van het VP. Andere waren nieuw.

Figuur 3.2 Tweede fase van beleidsmaatregelen gericht op recidivereductie

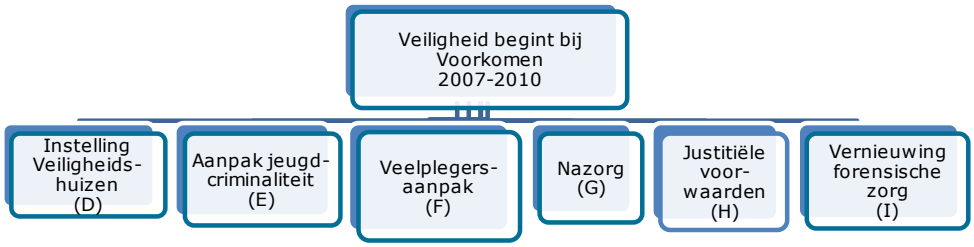

D Instelling van Veiligheidshuizen

Sinds medio 2005 bestaan er *Veiligheidshuizen* in Nederland. Dit zijn netwerken van organisaties die interventies op het gebied van strafrecht en zorg met elkaar verbinden en op elkaar afstemmen. In een veiligheidshuis is naast het justitieveld (het Openbaar Ministerie, de politie, Reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming) ook het lokale bestuur vertegenwoordigd (één of meer gemeenten) en de zorg- en welzijnsector (zoals bureau HALT, de verslavingszorg en de geestelijke gezondheidszorg). Het doel van de Veiligheidshuizen is een bijdrage leveren aan het terugdringen van de criminaliteit door de activiteiten van de betrokken organisaties beter op elkaar af te stemmen en zo tot betere interventies te komen. In 2010 telt Nederland in totaal 45 veiligheidshuizen.

E Programma aanpak jeugdcriminaliteit

– *Doorontwikkeling effectieve gedragsinterventies voor jeugdige daders*
Vanaf 2006 neemt het aantal toegepaste 'erkende interventies' toe. Eind 2010 zijn er dertien gedragsinterventies voor jeugdigen erkend. Het aantal ingediende inter-

venties is ongeveer gelijk over de jaren maar de kwaliteit van de gedragsinterventies neemt volgens de commissie met de jaren toe (EGJ, 2011).

– *Invoering Gedragsbeïnvloedende Maatregel* (vanaf 2008)
De gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM) kan door de strafrechter opgelegd worden aan jongeren die na 1 februari 2008 een strafbaar feit hebben gepleegd. De maatregel beoogt een passende pedagogische reactie te bieden met als doel de criminele carrière van jeugdigen te stoppen en verder afglijden te voorkomen. De maatregel kan in plaats komen van een voorwaardelijke straf met bijzondere voorwaarden, van een deel van jeugddetentie en van de voorwaardelijke PIJ, of dienen als een aanvulling (nazorgfase) op een voorwaardelijke jeugddetentie. De verwachting was dat er jaarlijks zo'n 90 à 160 opleggingen van de GBM zouden voorkomen.

– *Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen* (pilot vanaf 2010)
Het landelijk instrumentarium jeugdstrafrechtketen (LIJ) is bedoeld voor jeugdigen in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar die met de politie in aanraking komen in verband met een misdrijf. Het LIJ regelt dat de betrokken ketenpartners in de opeenvolgende fases van het strafproces jongeren op samenhangende wijze selecteren, screenen en diagnosticeren, om vervolgens de rechterlijke macht te informeren over de uitkomsten en te adviseren bij de strafoplegging. Het instrumentarium kent overeenkomsten met de RISc voor volwassen daders en verdachten en moet de ketenpartners in staat stellen om risico's bij minderjarigen te herkennen en een daarop afgestemde effectieve sanctie te adviseren, op te leggen of uit te voeren. Uit een pilot bleek dat het overgrote deel van de beoogde doelgroep werd bereikt. Het LIJ werd met succes toegepast.

– *Landelijke pilot campussen* (2007-2010)
In de pilotprojecten campussen worden jongeren die dreigen af te glijden geplaatst in voorzieningen waar zij een intensief scholing- en heropvoedingtraject volgen. Het uitgangspunt van de trajecten is dat de jongeren lange dagen binnen de voorzieningen doorbrengen zodat ze kunnen wennen aan een werkritme en geen tijd meer overhouden voor ongewenste gedragingen. Het doel is om jongeren aan het einde van het traject te laten doorstromen naar een vervolgopleiding of werk, zodat ze niet alsnog vervallen in crimineel gedrag. Het aantal deelnemers dat aan een traject kan deelnemen, varieert van 16 tot 85. Bij de meeste trajecten bedraagt de capaciteit 24 tot 32 deelnemers.

F Veelplegersaanpak

– *Doorontwikkeling effectieve gedragsinterventies* voor volwassen daders, onder wie veelplegers.
Hoewel de meeste erkende interventies gericht zijn op minderjarigen, neemt het aantal toegepaste 'erkende interventies' voor volwassenen vanaf 2006 toe. Eind 2010 zijn er zeven interventies voor volwassenen erkend, waaronder Arva (arbeidsvaardigheden), CoVa (cognitieve vaardigheden) en de Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen.

– *Verbeterplan tenuitvoerlegging ISD* (vanaf 2008).
Om terugval te voorkomen wordt in elke ISD-inrichting met een extramurale fase een geleidelijke overgang mogelijk gemaakt. Het verbeterplan ISD mikte op kwaliteitsverbetering van de tenuitvoerlegging van de ISD-maatregel. Meer specifiek ging het om het bevorderen van de deskundigheid van het personeel en het beschikbaar krijgen van een betere diagnostiek en behandelmogelijkheden. De doelgroep is

dermate complex dat personeel beter toegerust moet worden om de ISD'ers te kunnen begeleiden, te coachen en te motiveren om hun gedragspatroon te doorbreken. Daarbij vraagt de complexiteit van de doelgroep ook een meer gevarieerd en toegesneden aanbod van zorginstellingen.

G Nazorg

– *Sluitende aanpak nazorg voor ex-gedetineerden* (vanaf 2008)
Uitbreiding op de nazorg voor veelplegers. In dit programma wordt nauw samengewerkt tussen het gevangeniswezen, gemeenten, de VNG en maatschappelijke organisaties zoals de reclassering en de woningcorporaties. Onderzoek wijst uit dat het ontbreken van basisvoorzieningen zoals een geldig identiteitsbewijs, inkomen, een plan voor schuldsanering, huisvesting en passende verslavings- of psychiatrische zorg de kans op recidive doet toenemen. De 'sluitende aanpak nazorg' is erop gericht dat ex-gedetineerden bij ontslag uit de penitentiaire inrichting over dezelfde noodzakelijke basisvoorzieningen beschikken als eerder bij de aanpak van veelplegers werd geformuleerd: identiteitspapieren, woonruimte, een uitkering en begeleiding naar zorg.

– *Vrijwillige nazorg na jeugddetentie* (kader in 2007 opgesteld)
Vooruitlopend op de wijziging van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen is bij wijze van pilot en op basis van vrijwilligheid, nazorg geboden aan PIJ-jongeren voorbij de leeftijdgrens van 18 jaar. Onder 'nazorg' wordt verstaan het bieden van begeleiding aan jeugdigen in aansluiting op hun verblijf in een JJI. Het doel van de nazorg is de overgang van de JJI naar de vrije samenleving te optimaliseren en een sluitend netwerk van professionals rondom de jongere te creëren, teneinde recidive te voorkomen. Op jaarbasis vindt ongeveer bij 190 jongeren vrijwillige nazorg plaats.

– *Uitrol Netwerk- en trajectberaden jeugd* (vanaf 2008)
Om een sluitend nazorgtraject te realiseren voor alle jeugdigen die een justitiële jeugdinrichting (JJI) verlaten, is per september 2008 het landelijke systeem van netwerk- en trajectberaden uitgerold. Hiermee wordt beoogd dat de ketenpartners (JJI's, de Raad voor de Kinderbescherming, de jeugdreclassering en de gemeenten) samenwerken om tot goede begeleiding te komen van jeugdigen die op strafrechtelijke titel in een JJI werden geplaatst.

H (Voorbereidingen op het) Programma Justitiële Voorwaarden

– *Wet voorwaardelijke invrijheidstelling* (vanaf 2008).
Op 1 juli 2008 is het wetboek van Strafrecht gewijzigd en werd de voorwaardelijke invrijheidstelling ingevoerd. Daarmee is de vervroegde invrijheidstelling komen te vervallen. Aan de vervroegde invrijheidstelling konden geen voorwaarden worden verbonden. Zij is nu vervangen door een invrijheidstelling waarvoor automatisch de algemene voorwaarde geldt dat de veroordeelde zich voor het einde van de proeftijd niet schuldig mag maken aan een strafbaar feit. Daarnaast kunnen bijzondere voorwaarden aan de invrijheidstelling worden gesteld. Naast vrijheidsbeperkende voorwaarden (zoals een meldingsplicht, contactverbod of locatieverbod) zijn er ook gedragsbeïnvloedende voorwaarden (bijvoorbeeld het volgen van een gedragsinterventie) en op de zorg gerichte voorwaarden (bijvoorbeeld ambulante behandeling). De dreiging dat men alsnog het restant van straf zou moeten uitzitten in combinatie met het toezicht dat tijdens de voorwaardelijke invrijheidsstelling wordt uitgeoefend

èn de in die periode aangereikte gedragsalternatieven zouden recidive moeten voorkomen.

– *Optimalisering voorwaardelijke sancties* (medio 2008-2009)
In 2008 startte, als onderdeel van het programma Justitiële Voorwaarden, het pilotproject Optimalisering Voorwaardelijke Sancties (OVS). In vier arrondissementen (Amsterdam, Groningen, Maastricht en Zwolle-Lelystad) werd op kleine schaal een proef gehouden met het op een andere, efficiëntere en naar verwachting ook effectievere manier toepassen van de voorwaardelijke sanctie.

I Programma Vernieuwing Forensische Zorg
Dit programma, dat vanaf 2007 loopt, richt zich op de verbetering van de forensische zorg en betere aansluiting op de reguliere GGZ. Voorheen viel de verantwoordelijkheid voor inkoop, indicatiestelling en toewijzing van forensisch psychiatrische zorg onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Vanaf 1 januari 2007 is dit overgeheveld naar het ministerie van Veiligheid en Justitie. De bedoeling is dat op deze manier een betere overgang van het justitieveld naar het zorgsysteem wordt gecreëerd. Tijdens en na afloop van de tenuitvoerlegging van een strafrechtelijke maatregel of straf heeft een (groeiend) deel van de justitiabelen geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg of verstandelijk gehandicaptenzorg nodig. Een naadloze aansluiting met de GGZ is vereist om de kans op terugval te beperken. Het programma Vernieuwing Forensische Zorg moet een oplossing bieden voor de 'verkeerde-beddenproblematiek'. Het is de bedoeling dat de plaatsing van justitiabelen bij zorgaanbieders gaat geschieden op basis van een onafhankelijke en op het individu toegesneden indicatiestelling. Een kwalitatief goede indicatiestelling en effectief werkende forensische zorg kunnen een bijdrage leveren aan de reductie van recidive en een verhoging van de veiligheid in de samenleving.

Grotestedenbeleid
Naast het justitieprogramma Veiligheid begint bij Voorkomen was in de tweede fase jaren van de onderzoeksperiode verder nog het Grotestedenbeleid van BZK van belang. Een onderdeel van dat beleid richtte zich op de integratie van Marokkaans-Nederlandse risicojongeren.
– *Maatregelen ten behoeve van de aanpak Marokkaans-Nederlandse risicojongeren* (vanaf 2006)
In het kader van het Grotestedenbeleid (GSB III) is met de zogenaamde Donnergelden een meerjarenplan opgesteld ter voorkoming van een (voortzetting van de) criminele loopbaan van allochtone jongeren, waarbij in het bijzonder op Marokkaans-Nederlandse risicojongeren werd ingezet. Interventies die in de aanpak worden gefinancierd zijn onder meer huisbezoeken, begeleiding tussen voorgeleiding en schorsing, intensieve aanpak van jongvolwassenen, snelrecht en een schakelprogramma voor Marokkaanse jongeren met gedragsproblemen. De interventies zijn verschillend qua doel, aard en intensiteit, maar komen op een aantal uitgangspunten overeen. De interventies zijn meestal gericht op het gezin, ook de ouders en het sociaal netwerk van de risicojongeren worden betrokken. Een gemeenschappelijk doel is het tegengaan van overlast op straat en vroegtijdige signalering en een snelle aanpak van problemen. Het is de bedoeling dat de intensiteit van de begeleiding in overeenstemming is met de omvang en aard van de problemen van de jongere. De doelgroepen voor de interventies lopen uiteen van overlastgevende jongeren en first offenders tot recidiverende jongeren met zware psychosociale problematiek.

3.2 Implementatie van het beleid

De 21 beleidsmaatregelen die hiervoor werden besproken waren alle gericht op recidivereductie. Sommige hebben een directe uitwerking op het niveau van de recidive (zoals de gedragsinterventies en nazorg) en andere zijn meer bestuurlijk of randvoorwaardelijk van aard (handboek JR, samenwerkingsmodel gevangeniswezen met reclassering en de introductie van RISc en LIJ). Ze zijn door twee onderzoekers beoordeeld aan de hand van het analysekader dat in paragraaf 2.3 is toegelicht. Dit betekent dat is nagegaan of de maatregelen volgens plan zijn uitgevoerd. Tabel 3.1 geeft de resultaten weer. Het oordeel van de onderzoekers werd gebaseerd op de beschikbare documentatie. Bijlage 6 geeft een overzicht van de gebruikte bronnen.

Tabel 3.1 Overzicht beoordeling implementatie van beleidsmaatregelen gericht op recidivereductie in de periode 2002-2010

Maatregel	Theoretische onderbouwing	Inhoudelijke uitvoering	Professionaliteit en samenwerking	Bereik doelgroep	Effect onderzoek	Totaal
Volwassenen						
ISD	+	+/-	+/-	+/-	+	**+/-**
Ontwikkeling effectieve gedragsinterventies (na instelling Erkenningscommissie gedragsinterventies justitie)	+	+	+	?	+	**+**
Samenwerkingsmodel gevangeniswezen en reclassering	+/-	-	-	-	nvt	**-**
RISc	+	+/-	+	+/-	nvt	**+/-**
Lokale aansluiting nazorg	+	-	?	+/-	0	**-**
Veiligheidshuizen	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	**+/-**
Sluitende aanpak nazorg	+/-	-	-	-	0	**-**
Wet voorwaardelijke invrijheidstelling	+/-	+	+	+/-	0	**+**
Optimalisering voorwaardelijke sancties	+/-	-	-	-	0	**-**
Vernieuwing forensische zorg	+	-	?	-	0	**-**
Jeugdigen						
Ontwikkeling effectieve gedragsinterventies (na instelling Erkenningscommissie gedragsinterventies justitie)	+	+	+	?	+	**+**
Landelijke invoering JCO	+/-	+	+	+	nvt	**+**
Handboek JR	+	+	+	+	nvt	**+**
Nachtdetentie	+/-	-	-	?	0	**-**
Veelplegersplaatsen JJI	+/-	-	-	-	0	**-**
GBM	+	-	-	-	0	**-**
LIJ	+/-	+	+	+	nvt	**+**
Landelijke pilot campussen	+/-	-	+/-	-	-	**-**
Vrijwillige nazorg PIJ	-	-	+/-	-	0	**-**
Netwerk- en trajectberaden	+/-	+/-	+	+	nvt	**+/-**
Maatregelen GSB	+	+	+	+	0	**+**

0 = niet aanwezig, nvt = niet van toepassing

Het beeld dat ontstaat in niet bepaald flatteus. Van de in totaal 21 maatregelen werd de implementatie van 7 maatregelen in de beschreven periode als 'voldoende' beoordeeld; 2 bij de volwassenen (de ontwikkeling van effectieve gedragsinterventies en de Wet voorwaardelijk invrijheidstelling) en 5 in de jeugdsector (gedragsinterventies, invoering JCO, handboek JR, introductie LIJ en maatregelen GSB). Vier maatregelen kregen na toepassing van het in paragraaf 2.3 beschreven analysekader de kwalificatie 'redelijk geïmplementeerd' (de ISD, de introductie van de RISc en de Veiligheidshuizen bij de volwassenen en de netwerk-en trajectberaden bij de jeugd). De overige 10 maatregelen werden beoordeeld als '(nog) niet voldoende geïmplementeerd'. Het laatste betekent overigens niet per se dat de maatregel niet goed in elkaar steekt of niet veelbelovend was. Het wil zeggen dat het naar het oordeel van de onderzoekers en op grond van documentatie niet aannemelijk is dat de betreffende maatregel *in de periode 2002-2010* (reeds) heeft kunnen leiden tot een daling in de recidive onder jeugdige daders of onder ex-gedetineerden. Het kan zijn dat de maatregel niet goed was onderbouwd of niet naar behoren is uitgevoerd, maar het kan ook zijn dat de maatregel in de onderzoeksperiode nog onvoldoende was uitgekristalliseerd. Dit laatste geldt bijvoorbeeld voor het Programma Vernieuwing Forensische Zorg. Voor dit programma is vóór 2010 wel al een adequate theoretische onderbouwing voorhanden, maar qua uitvoering is het programma dan nog in een te vroeg stadium om van invloed te zijn op de ontwikkeling van de recidive.

3.2.1 Verwachte impact

Naast de kwaliteit van de implementatie is ook de verwachte impact van de maatregelen ingeschat. Dit gebeurde aan de hand van de omvang en het risicoprofiel van de doelgroep (zie paragraaf 2.3). Tabel 3.2 geeft de verwachte impact weer voor de 11 maatregelen waarvan de kwaliteit van de implementatie als 'voldoende' of 'redelijk' werd beoordeeld. Van maatregelen die niet goed waren geïmplementeerd mag niet worden verwacht dat zij enige impact hebben gehad op het recidiveniveau in de periode 2002-2010.[9]

[9] Zie paragraaf 2.3 voor de omschrijving van de kwalificaties voor de impact van de maatregelen.

Tabel 3.2 Verwachte impact van het geïmplementeerde beleid gericht op recidivereductie in de periode 2002-2010

Sector	Maatregel	Bereik	Intensiteit doelgroep	Impact
Volwassenen	ISD	Redelijk qua omvang vanaf 2005	Zeer intensief	Klein in opstartjaar 2004, vanaf 2005 redelijk
Beide	Erkenningcommissie gedragsinterventies justitie	Omvang neemt toe over de jaren	Intensief	Klein in 2006, daarna redelijk
Volwassenen	RISc	Omvangrijk	Redelijk intensief (first offenders, maar ook veelplegers)	Groot
Volwassenen	Veiligheidshuizen	Landelijk dekkend netwerk vanaf 2009	Breed	Klein in opstartfase, redelijk vanaf 2009,
Volwassenen	Wet voorwaardelijke invrijheidstelling	Kleine instroom van doelgroep in maatregel	Breed	Klein in opstartfase
Jeugd	JCO	Redelijk qua omvang	Zeer intensief	Groot
Jeugd	Handboek JR	Omvangrijk	Breed	Groot
Jeugd	Netwerk- en trajectberaden	Redelijk qua omvang	Intensief	Redelijk
Jeugd	LIJ	Alleen binnen bepaalde subregio's, omvang is klein	Breed	Klein
Jeugd	Maatregelen GSB	Alleen binnen grote steden en dan binnen bepaalde subgroepen, omvang is klein	Intensief	Redelijk

Bij een aantal maatregelen, zoals de ISD, de gedragsinterventies en de Veiligheidshuizen, ontwikkelt de verwachte impact zich door de tijd. In 2006 zijn er bijvoorbeeld nog geen gedragsinterventies die volledig zijn erkend door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. Er zijn dan nog slechts een beperkt aantal gedragsinterventies ontwikkeld. Dit neemt met de jaren toe, waarmee ook de verwachte impact verandert van klein tot redelijk groot.

3.2.2 Accumulatie van beleidsmaatregelen

Figuur 3.3 geeft apart voor de volwassenen en de jeugdigen de verwachte impact weer van de maatregelen die in de loop der jaren 'voldoende' of 'redelijk' waren geïmplementeerd. Opvallend is dat dergelijke maatregelen voor de volwassenen golden vanaf 2005, terwijl voor de jeugdigen het beleid al in 2004 vaste grond aan de voeten blijkt te hebben gekregen. Het totale aantal redelijk tot goed geïmplementeerde maatregelen neemt met de jaren toe, in beide sectoren. De verwachte impact van de meest recent ingezette maatregelen – de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling bij de volwassenen en het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen bij de jeugd – is klein, althans was klein aan het eind van de onderzoeksperiode.

Figuur 3.3 De impact van het pakket aan beleidsmaatregelen gericht op recidivereductie in de periode 2002-2010; voor volwassen en jeugdige daders

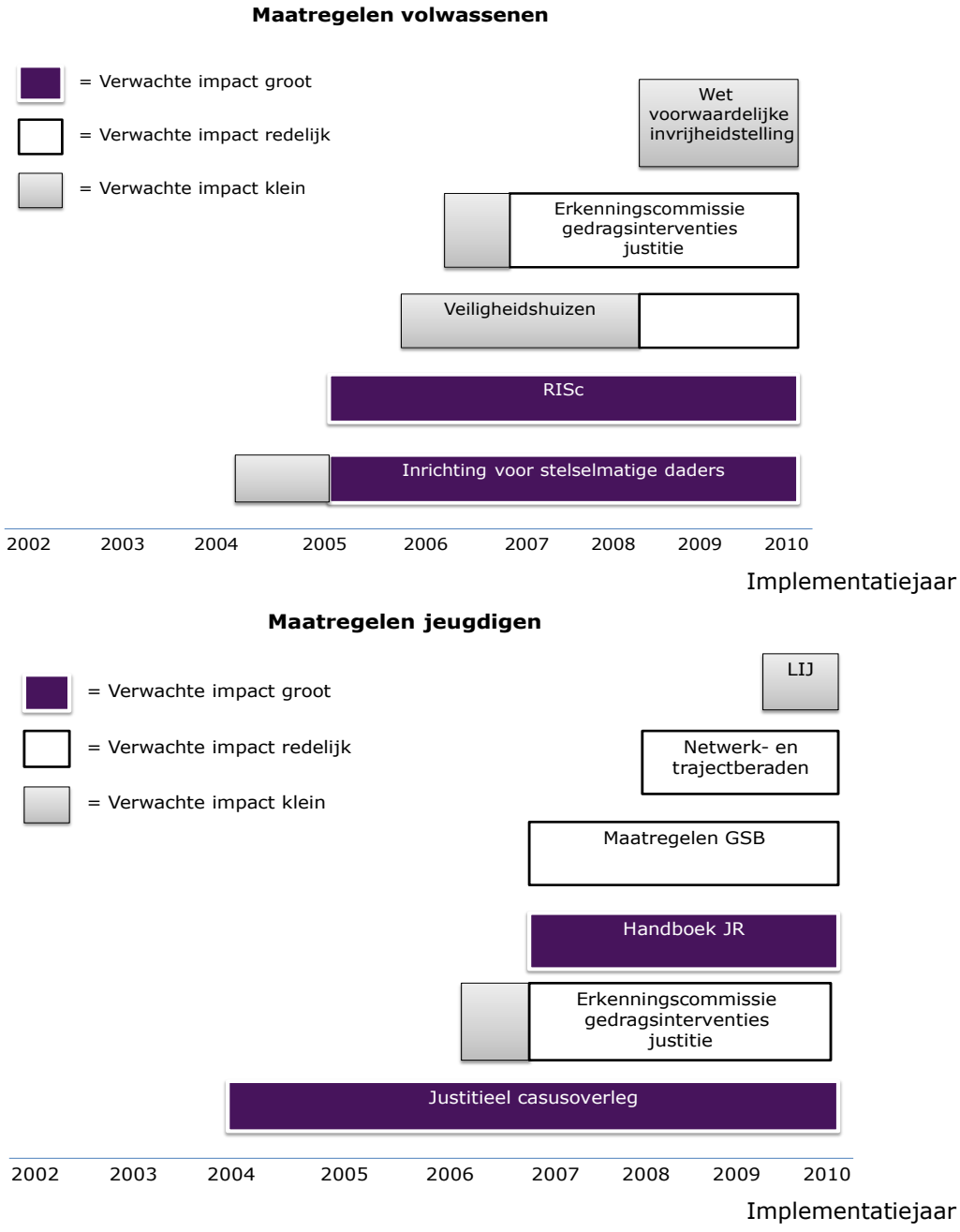

Hoewel dus nog niet alle maatregelen aan het eind van de onderzoeksperiode waren uitgevoerd of volledig waren uitgekristalliseerd, is duidelijk dat tijdens die periode in beide sectoren sprake is geweest van een cumulatie in de verwerkelijking van relevant geachte beleidsmaatregelen. Men mag dus aannemen dat *als* het beleid effect gesorteerd heeft en de recidive onder jeugdige en volwassen daders heeft doen dalen, dit effect in de loop der jaren sterker is geworden.

3.2.3 Implementatiescores

Per maatregel is een totaalscore berekend waarbij het oordeel over de kwaliteit van de implementatie is gecombineerd met het oordeel over de verwachte impact (zie paragraaf 2.3). De totaalscores van de maatregelen zijn vervolgens per jaar bij elkaar opgeteld. De 'implementatiescores' die zo ontstaan geven weer hoe goed het beleid gericht op recidivereductie op een bepaald punt in de tijd was uitgevoerd. De trend in de implementatiescores geeft uitdrukking aan de accumulatie van succesvol geïmplementeerde beleidsmaatregelen. Figuur 3.4 geeft de ontwikkeling van de implementatiescore weer op het gebied van de volwassen daders.

Figuur 3.4 Ontwikkeling implementatiescore voor het beleid gericht op recidivereductie in de periode 2002-2010; voor volwassen daders

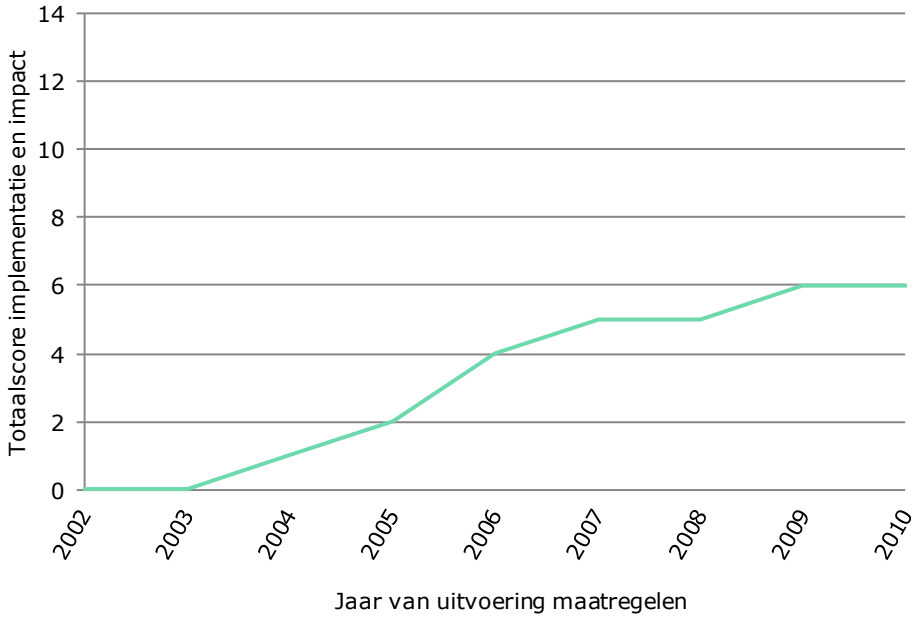

De implementatie en verwachte impact van het beleid neemt met de jaren toe. Dat is logisch, want het duurt uiteraard enige tijd voordat voorgenomen beleid in de uitvoeringspraktijk tot wasdom kan komen. Aan de andere kant, de beschreven maatregel waren bedoeld om de recidivedoelstelling te realiseren en die gold de periode 2002-2010. We kunnen niet anders dan concluderen dan dat er in die periode sprake was van 'onder-implementatie'. De scores in tabel 3.1 maken duidelijk dat sommige maatregelen tegen het eind van de onderzoeksperiode niet of nauwelijks waren geïmplementeerd. Slechts vijf van de tien maatregelen gericht op volwassen daders kreeg het oordeel 'voldoende' of 'redelijk' mee en verdiende zo de score 1 of 2. Als we er van uitgaan dat er geen maatregelen worden doorgevoerd waarvan de verwachte impact klein is, dan zou met tien goed geïmplementeerde maatregelen een score tussen de 20 en 30 punten kunnen worden gehaald. Tegen 2010 bedroeg het totale aantal punten 6.
Een en ander neemt echter niet weg dat de correlatie tussen de implementatiescore en de prevalentie van algemene recidive bijzonder hoog is: -0,95.[10] Op zich is dit natuurlijk bemoedigend, want een variabele kan geen causale factor zijn als er geen

[10] Het 95%-betrouwbaarheidsinterval is <-0,99;-0,76>.

correlatie is. Maar het is slechts een eerste stap. We weten nog niet of er sprake is van een oorzakelijk verband. De hoogte van de correlatie is indrukwekkend, maar kan ook te maken hebben met het lage aantal meetpunten waarop de berekening van de samenhang is gebaseerd.[11] Verderop in het rapport moet duidelijk worden of het verband tussen de implementatiescore en het niveau van de recidive standhoudt als er andere – relevante – verklarende factoren in de vergelijking worden betrokken.

Figuur 3.5 geeft de ontwikkeling van de implementatiescore voor jeugdige daders te zien. Het verloop is wat steiler dan bij de volwassenen. Er golden in deze sector 11 maatregelen, van 6 daarvan werd de uitvoering na toepassing van het analysekader als 'voldoende' of 'redelijk' beoordeeld. Aan het eind van de onderzoeksperiode zijn er 12 punten behaald op een maximum tussen 22 en 33. Dat is meer dan bij de volwassenen, maar ook hier is het beleid in de periode waar het er om ging niet uitgerold zoals was bedoeld. De correlatie van de implementatiescore met de recidiveprevalentie is wederom zeer hoog: -0.92.[12] Bij de multivariate analyse moet blijken wat er overblijft van dit verband, als er rekening wordt gehouden met alternatieve verklaringen.

Figuur 3.5 Ontwikkeling implementatiescore voor het beleid gericht op recidivereductie in de periode 2002-2010; voor jeugdige daders

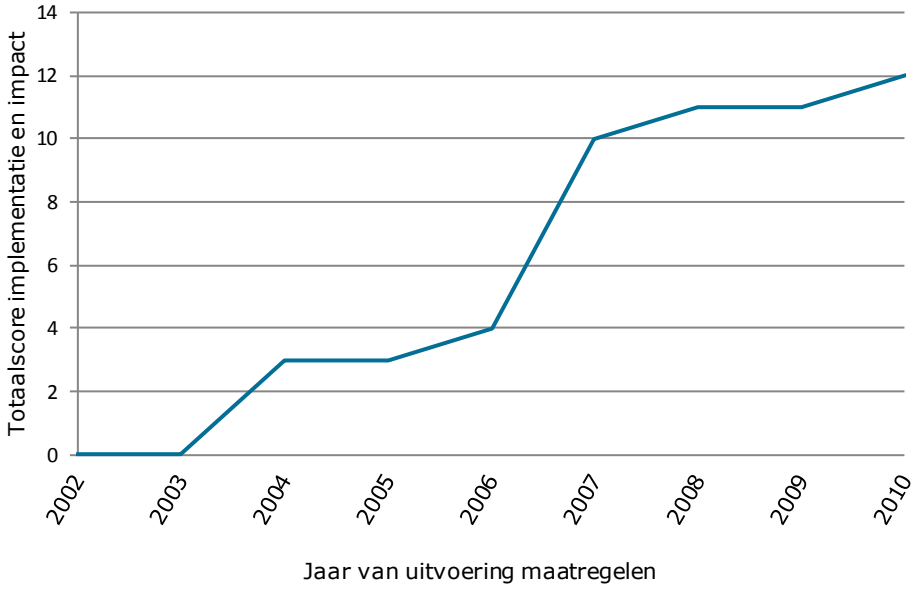

Voorlopige conclusie: Hoewel duidelijk is dat niet alle maatregelen gericht op recidivereductie op het eind van de onderzoeksperiode waren uitgevoerd zoals gepland, laten de scores die uitdrukking geven aan de mate waarin het pakket aan maatregelen werd geïmplementeerd een duidelijke stijgende lijn zien, zowel bij de volwassen als bij jeugdige daders. In beide sectoren vertonen de 'implementatiescores' een zeer sterk negatief verband met het vóórkomen van recidive in de eerste twee jaar na de afdoening van de strafzaak of het vertrek uit de inrichting. Meer beleid geeft minder recidive, zou men geneigd zijn te denken. Maar om dit directe verband te

[11] Bij korte tijdreeksen vindt men vaak hoge correlaties met een sterke statistische significantie, zonder dat er sprake is van een oorzakelijk verband (Yule, 1926).

[12] Het 95%-betrouwbaarheidsinterval is <-0,98;-0,64>.

kunnen bevestigen moet eerst nader worden onderzocht of er geen andere factoren zijn die de afnemende recidive kunnen verklaren.

3.3 Alternatieve verklaringen

Naast de gerichte beleidseffecten zijn er zoals we hebben kunnen zien nog drie klassen van factoren die een verklaring zouden kunnen bieden voor de daling van de recidive in het tijdvak 2002-2010. Dat de recidivepercentages zijn afgenomen kan een gevolg zijn van een daling van de criminaliteit in het algemeen, maar het kan ook zijn veroorzaakt door registratie- en/of selectie effecten. Deze drie categorieën van alternatieve, verklarende factoren zijn in de vorm van een beperkt aantal stellingen uitgewerkt. De houdbaarheid van de stellingen zal in de volgende paragrafen worden onderzocht. Dit doen we door empirisch materiaal aan te voeren dat duidelijk moet maken of de factor in kwestie een rol zou kunnen hebben gespeeld in de afname van de recidive bij de jeugd of de ex-gedetineerden.

1 Er is in het algemeen minder criminaliteit
a de maatschappelijke integratie is toegenomen, er zijn meer sociale bindingen;
b er is meer primaire preventie en minder gelegenheid tot het plegen van delicten;
c er is meer generale afschrikking: dit raakt ook eerdere daders;
d er is sociaaleconomisch gezien minder aanleiding om delicten te plegen.

In deze eerste set van stellingen herkent men wellicht een aantal belangrijke criminologische theorieën. Zij bieden een verklaring voor het vóórkomen van criminaliteit en de omvang ervan. We geven hier alleen de grote lijnen en gaan niet in op de meer specifieke mechanismen waarvan bijvoorbeeld ook de overheid gebruikmaakt bij de bestrijding van de criminaliteit.
Volgens de bindingstheorie van Hirschi gedragen mensen zich conform geldende normen en waarden omdat ze banden hebben met hun sociale omgeving (Hirschi, 1969). Op het moment dat de banden verzwakken hebben mensen minder te verliezen en is er een grotere kans op delinquent gedrag. De gelegenheidsbenadering legt de nadruk op de actuele situatie waarin potentiele daders verkeren (zie o.a. Clarke & Felson, 1993; Clarke, 1997). Preventiemaatregelen kunnen voorkomen dat er gelegenheid wordt gecreëerd om delicten te plegen. De rationele keuze theorie stelt dat mensen de verwachte baten en kosten van regelnavolging en regelovertreding vergelijken en kiezen voor de optie die naar verwachting het meest opbrengt (Elffers, 2008). De zekerheid en de zwaarte van de straf vormen een belangrijke prikkel bij de beslissing om over te gaan tot het plegen van een delict (Suurmond & van Velthoven, 2008). De strain theorie is gebaseerd op het idee dat delinquentie ontstaat wanneer individuen hun doelen niet kunnen bereiken met legitieme middelen (Merton, 1938; Agnew, 1985). Individuen gaan dan over op het gebruik van illegale middelen. Het kan ook zijn dat zij uit frustratie delicten gaan plegen.

2 Er wordt minder herhalingscriminaliteit *gemeten*
a er worden minder delicten aangemeld of aangegeven;
b er worden minder aangegeven delicten opgehelderd;
c er worden minder opgehelderde zaken door politie doorgegeven naar het OM;
d er vindt een sterkere bundeling van delicten tot strafzaken plaats;
e bepaalde typen delicten/zaken worden niet meer in de OBJD geregistreerd;
f er worden minder zaken met een 'geldige afdoening' afgedaan.

Deze groep stellingen heeft betrekking op de filterwerking die plaats heeft in de opeenvolgende schakels van de politie- en justitieorganisatie bij de verwerking van de criminaliteit die bij de autoriteiten onder de aandacht komt. De meting van de recidive vindt plaats op basis van gegevens uit de OBJD (zie paragraaf 2.1) en dat betekent dat er slechts een deel van de gepleegde delicten wordt meegenomen in de metingen. In bovenstaande stellingen wordt verwezen naar verschillende selectiemechanismen die binnen de politie- en justitieketen werkzaam zijn en die elk op hun eigen manier invloed hebben op de gemeten omvang van de strafrechtelijke recidive.

3 Er worden *andere* daders gepakt en vervolgd
a OM en Rechtbank richten zich de facto meer op 'first offenders';
b de populatie van sterk recidiverende drugsverslaafden is in omvang afgenomen;
c naast ontwikkelingen op de vaste OBJD-variabelen (sekse, leeftijd, geboorteland, type delict, en omvang strafrechtelijk verleden)...
d ... hebben zich verschuivingen voorgedaan in burgerlijke staat en etniciteit...
e ... en op het gebied van SES, inkomen, werk of opleiding.

Deze groep stellingen heeft betrekking op mogelijke 'selectie-effecten'. Mogelijk hebben zich verschuivingen voorgedaan in de onderzoekspopulaties die de gunstige ontwikkeling van de recidive in de hand hebben gewerkt. Met SES, burgerlijke staat, etniciteit en werk wordt een aantal variabelen genoemd dat voorkomt op de *short list* die op grond van het vooronderzoek was opgesteld van de meest waarschijnlijke alternatieve verklaringen voor de afname van de recidive (zie bijlage 5).[13]

3.4 Waarschijnlijkheidsanalyses

Op grond van cijfermateriaal afkomstig uit openbare bronnen zal in deze paragraaf getracht worden empirische steun te vinden voor de stellingen die hiervoor werden geformuleerd. We volgen daarbij de volgorde van de opsomming in de vorige paragraaf. Per klasse van causale factoren wordt kort een aantal indicatoren besproken. De keuze van de indicatoren is tamelijk willekeurig, dat wil zeggen er zijn andere keuzes mogelijk. Bijlage 7 bevat een totaaloverzicht van de factoren die aan de orde komen. Aan het slot van elke subparagraaf geven we aan welke factoren in aanmerking komen voor nadere analyse.

3.4.1 Is er in het algemeen minder criminaliteit?

Figuur 3.6 geeft voor bedrijven en voor burgers de recente ontwikkeling te zien in het aantal ondervonden delicten. De cijfers zijn afkomstig uit enquêtes die door het CBS zijn gehouden en geven aan welk deel van de burgers c.q. bedrijven als slachtoffer met criminaliteit werd geconfronteerd. In de criminaliteit ondervonden door burgers van 15 jaar of ouder is een duidelijke afname te zien. Het aandeel dat aangeeft slachtoffer te zijn geweest van geweld, vermogensdelicten en vandalisme was in 2012 ten opzichte van 2005 met ruim een kwart afgenomen (Kalidien & De Heer-de Lange 2013). Voor de criminaliteit opgegeven in enquêtes onder bedrijven ligt dat anders. Op dat vlak zijn sterke schommelingen te ontwaren, hoewel in het laatste jaar van onderzoek, 2010, het indexcijfer 10 procentpunten lager ligt dan in 2005.

[13] Daarnaast komen *preventiemaatregelen* en *registratie-effecten* voor op deze lijst. Zij zijn ingedeeld in het eerste respectievelijk het tweede blok van stellingen.

Cijfers als deze worden periodiek gepubliceerd in *Criminaliteit en Rechtshandhaving*, waarin het CBS samen met het WODC de ontwikkelingen en samenhangen op het terrein van de straftoepassing bespreekt. Er zijn meer auteurs die in recente jaren een daling in de commune criminaliteit constateren. Vollaard, Versteegh en Van den Brakel (2009) bespreken de mogelijk oorzaken ervan. Onlangs werd via de Monitor Jeugdcriminaliteit, ook een samenwerkingsproject van het CBS en het WODC, een brede daling gevonden in de geregistreerde jeugdcriminaliteit. De afname doet zich voor zowel onder 12- tot en met 17-jarigen, als onder 18- tot en met 24-jarigen en staat los van veranderingen in bevolkingsaantallen (Van der Laan, Goudriaan & Weijters, 2014; Goudriaan et al., 2014).

Figuur 3.6 Prevalentie van slachtofferschap onder burgers van 15 jaar en ouder* en onder bedrijven; geïndexeerd (2005=100)**

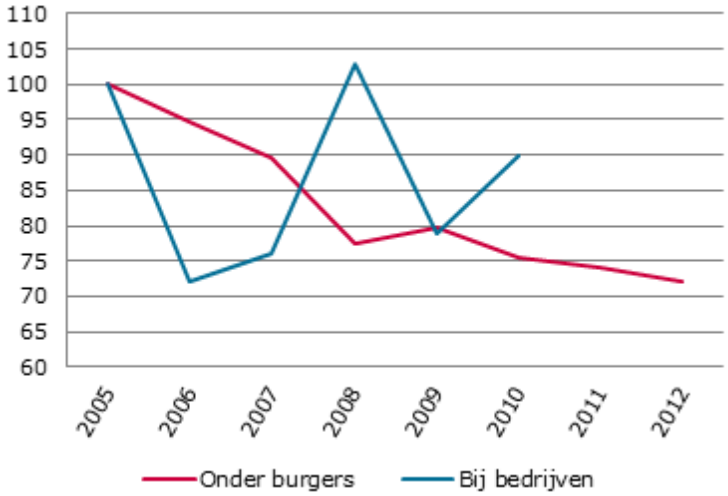

* Bron: Criminaliteit en rechtshandhaving (2013)/VMR, IVM, VM.

** Bron: TNS NIPO, 2010.

Voorlopige conclusie: Niet alleen de strafrechtelijke recidive maar ook de criminaliteit in het algemeen en dan vooral de criminaliteit onder burgerslachtoffers, is in de onderzoeksperiode gedaald. Het is daarom van belang na te gaan welke algemene maatschappelijke ontwikkelingen zich hebben voorgedaan die beide fenomenen kunnen verklaren. We volgen daarbij de indeling van blok 1 uit paragraaf 3.3.

a *Maatschappelijke integratie en sociale bindingen*; ontwikkelingen op dit terrein zijn gemeten aan de hand van de volgende indicatoren: het aantal eenoudergezinnen, het aandeel mensen (volwassenen en adolescenten) zonder startkwalificatie, het aantal cross culturele, duurzame relaties, de mate van kerkbezoek en het aandeel vrijwilligers.

De indicatoren staan afgebeeld in figuur 3.7. Ze laten een gemengd beeld zien. Het aantal gescheiden volwassenen met kinderen is gedurende de onderzoeksperiode toegenomen. Het kerkbezoek is gedaald. Beide fenomenen wijzen op toenemende *des*integratie en bieden dus geen verklaring voor de afgenomen (herhalings)criminaliteit. De afname van het aantal mensen zonder startkwalificatie, de stijging van het aantal gemengde, duurzame relaties en de toename van het aandeel vrijwilligers indiceren wel een verbetering van de maatschappelijke bindingen en een toename van de sociale. Het is dus nog steeds denkbaar dat de recidive is gedaald

omdat de sociale cohesie tijdens de onderzoeksperiode per saldo is toegenomen en dat daardoor in het algemeen minder criminaliteit werd gepleegd.

Figuur 3.7 Indicatoren van de mate van maatschappelijk integratie/sociale cohesie

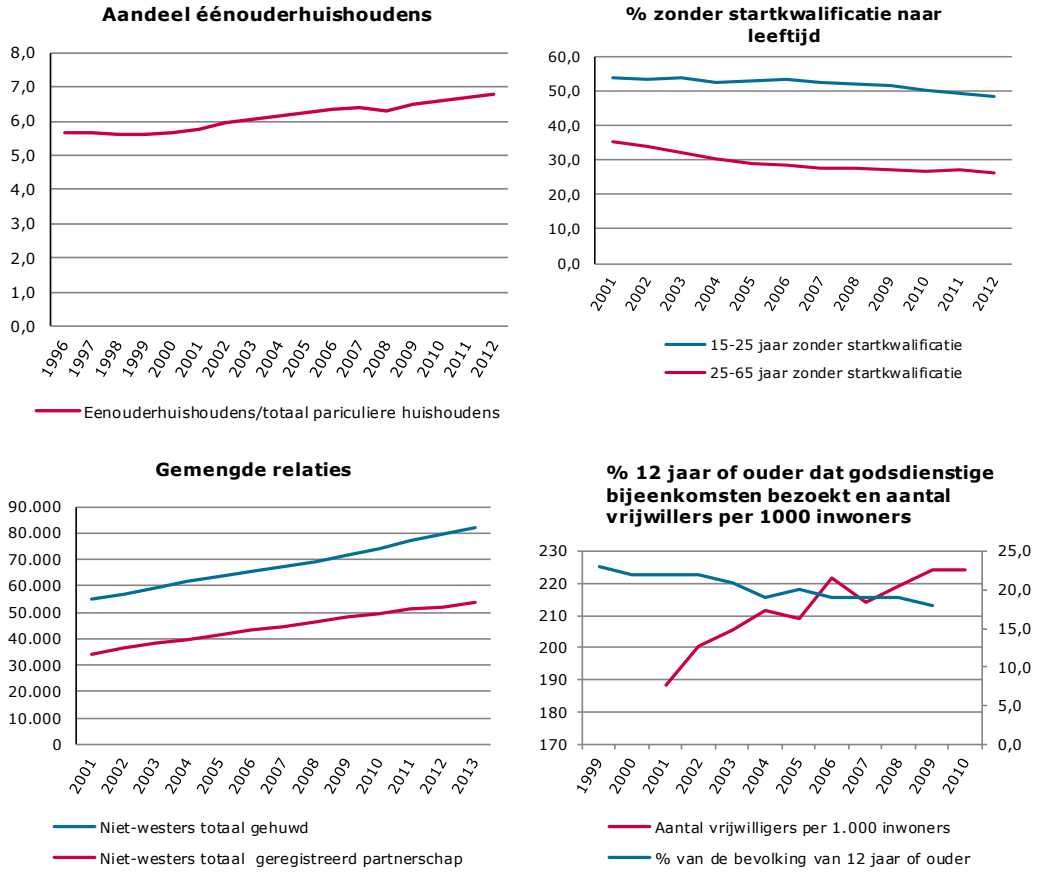

Bron: CBS

Nadere analyse: Alle indicatoren uit figuur 3.7 gaan mee in verdere analyses. Zij zullen in een volgende stap van het onderzoek worden onderworpen aan een principale componenten analyse (PCA; zie paragraaf 2.5), om te bezien of de ontwikkeling op de indicatoren kan worden teruggebracht tot de ontwikkeling op één gemeenschappelijke, onderliggende factor. Voor de sector jeugd zijn dat dus het aandeel jeugdigen zonder startkwalificatie, het totale aantal gemengde relaties en het aandeel vrijwilligers. Het aandeel éénouderhuishoudens en kerkbezoek gaan mee in de PCA als tegenwicht voor de veronderstelde toename in de sociale cohesie, die kennelijk niet op alle fronten gestalte kreeg. In de regressie van de recidive onder jeugdige daders kunnen behoudens de vaste OBJD-variabelen alleen indicatoren op macroniveau worden meegenomen (zie noot 4). Bij de analyse van de recidive van ex-gedetineerden wordt het aandeel éénouderhuishoudens vervangen door microdata met betrekking tot burgerlijke staat en soort huishouden (zie verder paragraaf 3.4.3).

b *Primaire preventie*; door het treffen van beveiligingsmaatregelen worden doelwitten van criminele gedragingen beter afgeschermd. Meer preventie zorgt er voor dat er minder gelegenheid is om (herhalings)criminaliteit te plegen. De mate van

primaire preventie wordt in dit onderzoek afgemeten aan indices van 'preventiebereidheid' bij burgers, zoals naar voren komt bij nationale enquêtes.

Figuur 3.8 Indicatoren van de bereidheid onder burgers om inbraakwerende maatregelen te treffen; naar type voorziening

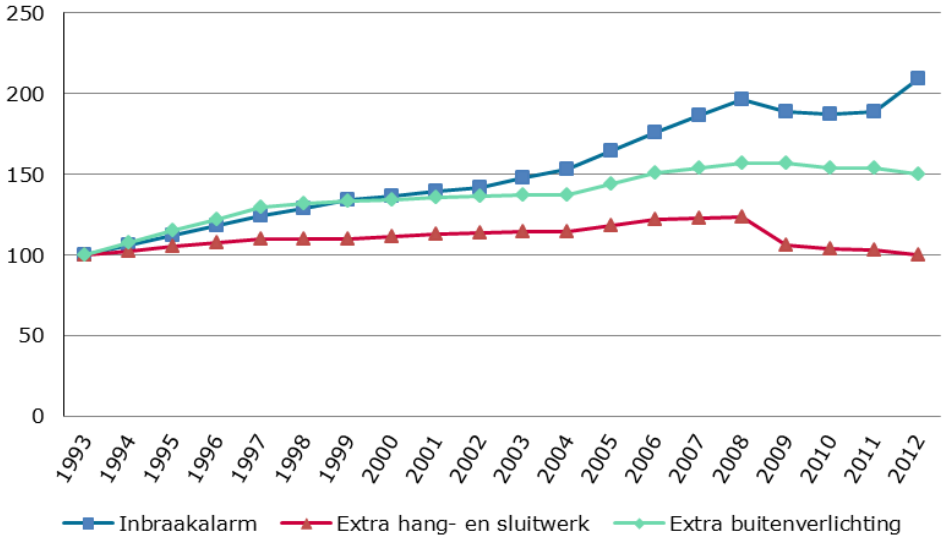

Bron: CBS, PMB, VMR.

Figuur 3.8 laat zien dat er vanaf 1993 sprake is van een geleidelijke toename van het aantal burgers dat zegt bereid te zijn preventiemaatregelen te nemen om zich te beschermen tegen (vermogens)criminaliteit. Na 2008 kwam daar overigens een kentering in. Het aanschaffen van een inbraakalarm lijkt de laatste jaren populairder dan het aanbrengen van extra hang- en sluitwerk, maar dat kan ook te maken hebben met technologische ontwikkelingen en kostenoverwegingen.

Nadere analyse: Overall lijkt er sprake te zijn van een toegenomen bereidheid bij burgers zichzelf te beschermen tegen criminaliteit. De gemiddelde trend van de drie indices in figuur 3.8 zal worden opgevat als een indicator voor de aanschaf van inbraakwerende middelen, een ontwikkeling die het aspirant-daders moeilijker maakt om delicten te plegen waardoor ook de recidive zal zijn gedaald. Deze macrofactor is kandidaat voor beide verklaringsmodellen, dat wil zeggen zowel voor de ex-gedetineerden als voor de jeugdige daders.

c *Generale afschrikking*; vanuit de rationele-keuzetheorie mag worden aangenomen dat personen over het algemeen vaker terugdeinzen voor het plegen van (herhalings)criminaliteit naarmate i) de pakkans groter wordt geacht, ii) de kans op straf groter is, iii) de sanctie sneller wordt opgelegd en iv) de opgelegde straf zwaarder is. Aan de hand van landelijke cijfers over de operationele politiesterkte en gegevens uit HKS en de OBJD gaan we na of zich op deze fronten tijdens de onderzoeksperiode ontwikkelingen hebben voorgedaan.

De operationele politiesterkte is tussen 2002 en 2012 na een aanvankelijke afname toegenomen, zo blijkt uit figuur 3.9. Er kwam uiteindelijk meer 'blauw op straat' en we mogen dus aannemen dat de gepercipieerde pakkans tijdens de onderzoeksperiode is gestegen. Voor jeugdigen is de gemiddelde procesduur van de strafzaken verminderd en is de strafkans vergroot. Ook dat zijn aanwijzingen voor een toe-

name van generale afschrikking. Bij volwassen daders zijn de trends voor procesduur en strafkans minder uitgesproken. Het zou dus kunnen dat deze factor bij de verklaring van de recidive onder ex-gedetineerden een minder grote rol speelt. De strafzwaarte wordt bij de ex-gedetineerden uitgedrukt in termen van de gemiddelde detentieduur. Deze is afgenomen, maar dit heeft te maken met de capaciteitsnood die zich nog in het begin van de onderzoeksperiode in het gevangeniswezen voordeed. Toen er meer ruimte kwam werden veel achterstallige vonnissen geëxecuteerd (zogeheten 'lopende vonnissen') die over het algemeen kort van duur waren. Bij de jeugdige daders wordt de strafzwaarte uitgedrukt in termen van de *equivalenten* van celdagen.[14] Op deze wijze kunnen ook de voorwaardelijke straffen, de werkstraffen en de geldstraffen in de analyse worden betrokken. We zien overigens daar ook een licht afname van de gemiddelde strafzwaarte. Dat is geen aanwijzing voor de toename van de generale afschrikking.

Figuur 3.9 Indicatoren van de mate van generale afschrikking

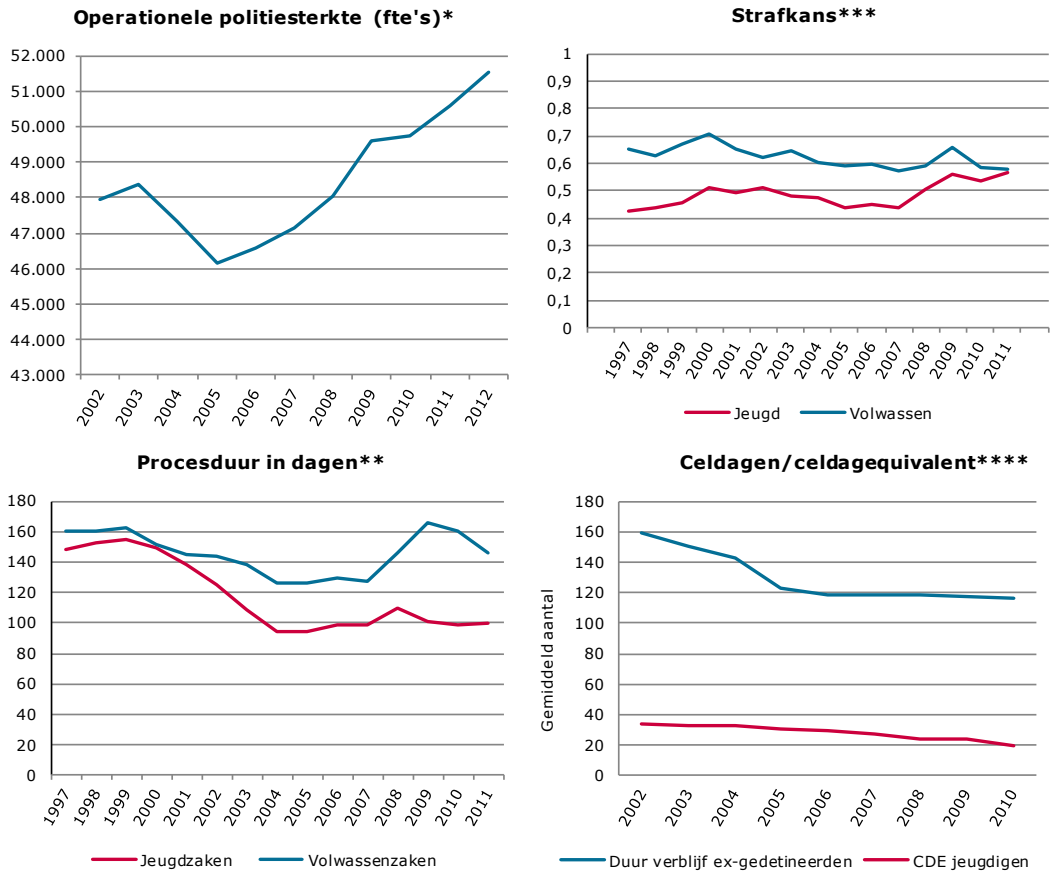

* Bron: Jaarverslag Nederlandse Politie (2005, 2008, 2011, 2012).

** Bron: OBJD.

*** Bron: OBJD, HKS.

**** Bron: Tulp-GW, OBJD.

[14] Eén celdag is equivalent aan 2 uur taakstraf of € 25 boete. Deze omrekenfactor staat vermeld in artikel 22/d en artikel 24/c van het Wetboek van strafrecht. Straffen die niet gekwantificeerd kunnen worden, zoals beleidsspots, het intrekken van het rijbewijs of teruggave van inbeslaggenomen goederen werden op nul gezet. Dat betrof 20% van de gevallen, in 8% ging het om een beleidssepot.

Nadere analyse: De vier indices van generale afschrikking, politiesterkte, procesduur, strafkans en strafzwaarte, gaan alle mee in de verdere analyses. De eerste drie factoren worden opgenomen in een PCA, om te bezien of zij kunnen worden vervangen door één onderliggende factor. Dit geldt zowel voor de sector jeugd als voor de ex-gedetineerden. Strafzwaarte wordt losgeweekt van de drie andere macro-indicatoren en gaat in beide sectoren mee als microkenmerk. Bij de ex-gedetineerden is dat de detentieduur, bij jeugdigen de celdagequivalent (CDE).

d *Sociaaleconomische omstandigheden*; de strain-theorie stelt dat criminaliteit en dus ook herhalingscriminaliteit, kan worden verklaard vanuit sociaal-economische omstandigheden. Wij leiden deze omstandigheden af aan de hand van de volgende indicatoren: consumentenvertrouwen vastgesteld via CBS-bevolkingsenquêtes, bestedingscijfers, maten voor inkomensverschillen en het percentage mensen dat onder het bijstandsniveau leefde. Werkloosheidscijfers ontbreken. Zij zijn niet relevant voor de jeugdsector: 12 tot 18 jarigen zijn overwegend schoolgaand. Voor de ex-gedetineerden geldt dat we beschikken over microdata met betrekking tot werk (zie tabel B4.3 in bijlage 4).

Figuur 3.10 Indicatoren van het sociaaleconomisch klimaat in Nederland

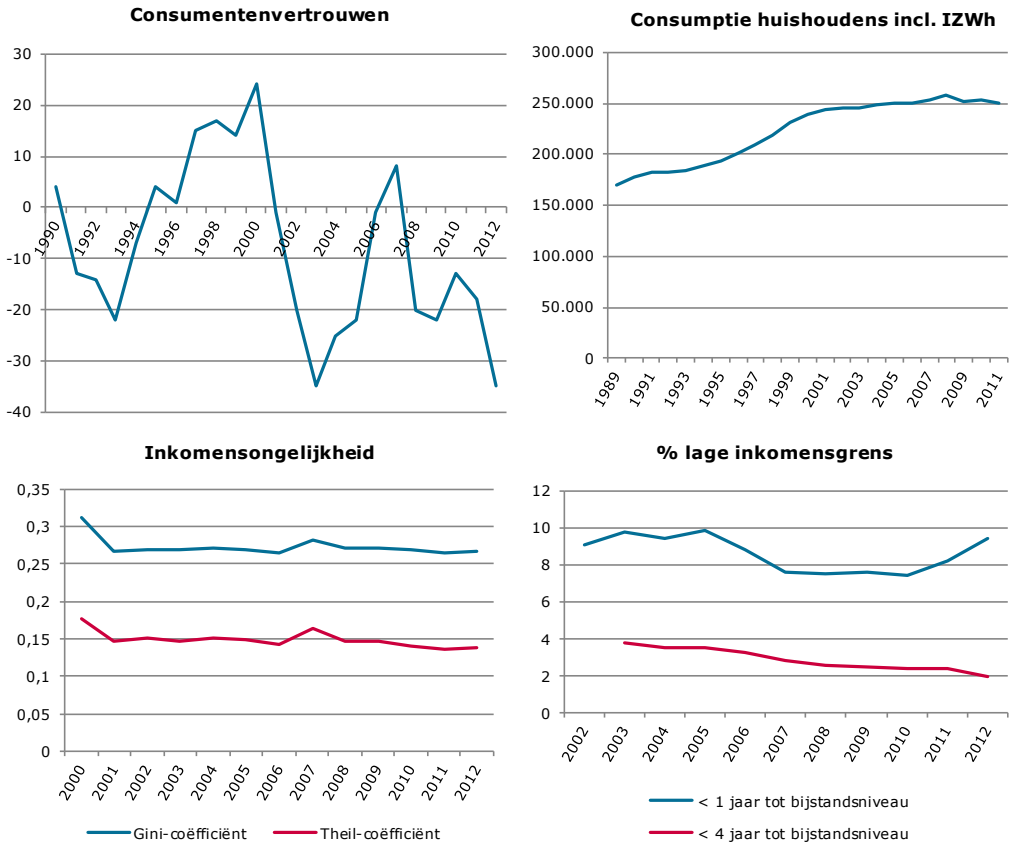

Bron: CBS

Het consumentenvertrouwen en het aandeel mensen dat tot één jaar onder het bijstandsniveau leefde, vertonen conjuncturele schommelingen. Figuur 3.10 maakt dit duidelijk. Het aandeel mensen dat tot vier jaar onder het bijstandsniveau leefde, is gedurende de onderzoeksperiode structureel gedaald, terwijl de consumptieve

bestedingen licht zijn gestegen. Dit is van belang, want geredeneerd vanuit de strain-theorie zou dit betekenen dat er in de laatste jaren van de onderzoeksperiode in het algemeen minder aanleiding bestond voor het (herhaald) plegen van delicten. De indices van inkomensongelijkheid veranderen na een aanvankelijke afname niet veel. Kennelijk zijn de inkomensverschillen in ons land vrij stabiel.

Nadere analyse: Drie van de vier sociaaleconomische factoren gaan mee in het kwantitatieve onderzoek. De indices voor inkomensongelijkheid laten we achterwege omdat zij weinig spreiding vertonen. De andere indicatoren gaan mee, omdat zij doen vermoeden dat zich gedurende de onderzoeksperiode variaties hebben voorgedaan in het economisch klimaat. Dit zou kunnen verklaren waarom er zich in bepaalde jaren meer of juist minder (herhalings)criminaliteit heeft voorgedaan. Het consumentenvertrouwen, de bestedingscijfers en het percentage personen dat minstens vier jaar op bijstandsniveau leefde, worden onderworpen aan een PCA omwille van datareductie. De onderliggende component gaat mee als macrofactor naar de regressieanalyse van de recidive onder jeugdigen. Dit geldt niet voor het verdere onderzoek onder ex-gedetineerden, omdat de sociaaleconomische factoren daar kunnen worden vervangen door microgegevens. Rekenkundig biedt dit voordelen. Het gaat om gegevens over inkomen, werk en uitkering (zie ook 3.4.3).

3.4.2 Wordt er minder criminaliteit gemeten?

De strafrechtelijke recidive is mogelijk gedaald als gevolg van registratie-effecten. Metingen van het WODC zijn gebaseerd op de OBJD. Deze bron geeft alleen zicht op de delicten die door de politie zijn opgehelderd en die voor vervolging zijn doorgegeven aan het OM. Misdrijven die niet werden ontdekt blijven buiten beschouwing en dat geldt ook voor delicten die niet werden aangemeld bij de politie, niet werden opgehelderd of niet werden doorgegeven aan het OM. Werd het delict wel doorgegeven, dan doet het OM de strafzaak af met een (beleids)sepot, een transactie of een strafbeschikking. Het kan ook zijn dat de zaak ter berechting wordt voorgelegd aan de rechter. Deze zal een straf opleggen, of over gaan tot vrijspraak.
Bij elke schakel van de justitieketen is sprake van een zekere filterwerking, een mechanisme dat mede bepaalt welk aandeel van de gepleegde delicten verder gaat in de keten, uiteindelijk doordringt tot op het niveau van het OM en dus ook wordt geregistreerd in de OBJD, de bron van de recidivemetingen. Veranderingen in de filterwerking kunnen leiden tot veranderingen in de omvang van de gemeten recidive.

a *Aangifte- en meldingsbereidheid*; het kan zijn dat er in een bepaald jaar relatief meer of juist minder delicten werden aangemeld bij de politie of dat er zich een verandering voor heeft gedaan in de proportie van de gevallen die tot een officiële aangifte leidde.
b *Ophelderingspercentage*; de politie lost niet elk delict op. De proportie opgehelderde delicten varieert in de tijd. Hoe hoger het ophelderingspercentage, des te meer strafzaken krijgt het OM te verwerken. Betere opsporing leidt tot meer *geregistreerde* criminaliteit en dus ook tot hogere recidivecijfers en omgekeerd: een daling van het ophelderingspercentage zal bij een gelijkblijvende omvang van de gepleegde criminaliteit leiden tot lagere recidivecijfers.

Figuur 3.11 Indicatoren van filterwerking in de politie- en justitieketen (1)

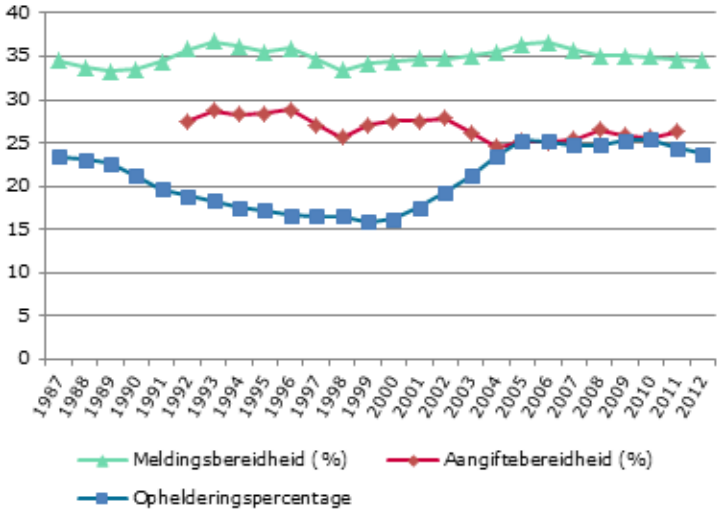

Bron: Criminaliteit en rechtshandhaving (2013)

Uit figuur 3.11 blijkt dat de meldingsbereidheid en de aangiftebereidheid tussen 2002 en 2012 betrekkelijke stabiel waren. Het landelijke opheldering spercentage laat meer schommelingen zien. Na een afname in de jaren negentig van de vorige eeuw, nam het aandeel opgeloste zaken na de eeuwwisseling toe, om na 2005 ogenschijnlijk te stabiliseren.

Nadere analyse: Opheldering spercentage gaat mee als macro-indicator in de analyses in beide sectoren. Melding- en aangiftebereidheid laten we buiten beschouwing, omdat deze indicatoren van mogelijke registratie-effecten gedurende de onderzoeksperiode niet veel spreiding te zien hebben gegeven.

c *Afdoeningen door de politie*; als een delict is opgehelderd kan het zijn dat de politie de zaak zelf afhandelt. Dit zijn de zogeheten 'politiesepots'. Bij jeugdigen is de Halt-afdoening het bekendste voorbeeld van een afdoening op politieniveau. Indien het aandeel politieafdoeningen toeneemt ten koste van het deel van de criminaliteit dat wel wordt doorgegeven aan het OM, dan zal de strafrechtelijke recidive afnemen, althans bij gelijkblijvende overige omstandigheden.

Figuur 3.12 Indicatoren van filterwerking in de politie- en justitieketen (2)

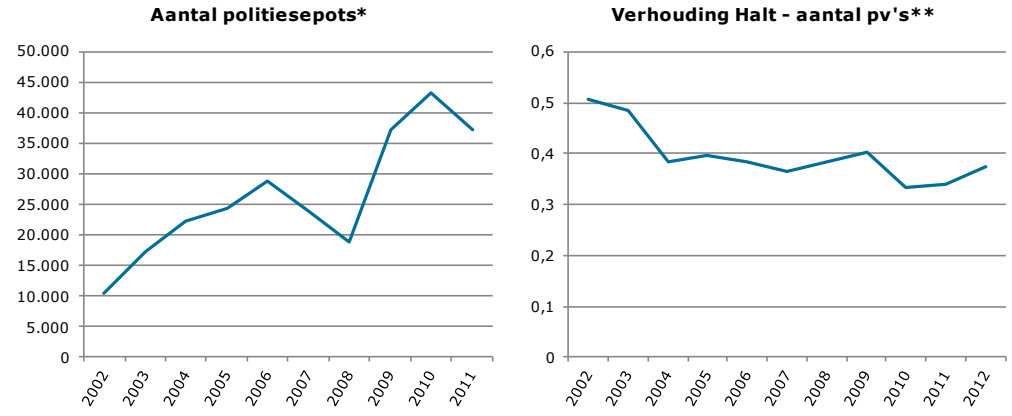

* Bron: OBJD, HKS
** Bron: MJT (2007), CBS

Figuur 3.12 wijst uit dat het aantal politiesepots tijdens de onderzoeksperiode inderdaad sterk is gestegen, zij het dat er tussen 2006 en 2008 en na 2010 sprake was van een afname. Halt-afdoeningen zijn alleen relevant voor de jeugdsector en voor zover zij betrekking hebben op de afhandeling van misdrijven. De verhouding tussen het aantal Halt-afdoeningen naar aanleiding van misdrijven en het totale aantal pv's is gedaald. Dat blijkt uit de figuur.

Nadere analyse: De toename van het aantal politiesepots zou een alternatieve verklaring kunnen vormen voor de afname van de strafrechtelijke recidive. Deze factor gaat daarom mee in de verdere analyses. De dalende trend in het aandeel Halt-afdoeningen is niet wat men zou verwachten als men veronderstelt dat deze voorgerechtelijke afdoeningen in de plaats zijn gekomen van afhandeling van de gepleegde delicten door het OM. Waarschijnlijker is het dat het aantal Halt-afdoeningen is gedaald naast en los van de daling van de strafrechtelijke recidive. Om deze reden zal deze factor verder buiten beschouwing blijven.

d *Bundeling van delicten tot strafzaken*; als de politie per verdachte per keer meer strafbare feiten gaat doorgeven aan het OM, dan komen er bij een gelijkblijvende omvang van de opgehelderde criminaliteit minder strafzaken binnen op OM-niveau en doet zich wellicht dus minder strafrechtelijke recidive voor. Figuur 3.13 geeft echter aan dat hier tijdens de onderzoeksperiode niet of nauwelijks sprake van is geweest. Het aantal feiten dat per strafzaak geregistreerd is in de OBJD, is historisch gezien zo goed als constant.

Nadere analyse: De mate van bundeling van delicten opgehelderd op politieniveau tot strafzaken op OM-niveau hoeft niet te worden geïncorporeerd in de regressiemodellen, want de factor blijkt tussen 2002 en 2010 nauwelijks te hebben gevarieerd in de tijd.

Figuur 3.13 Indicatoren van filterwerking in de politie- en justitieketen (3)

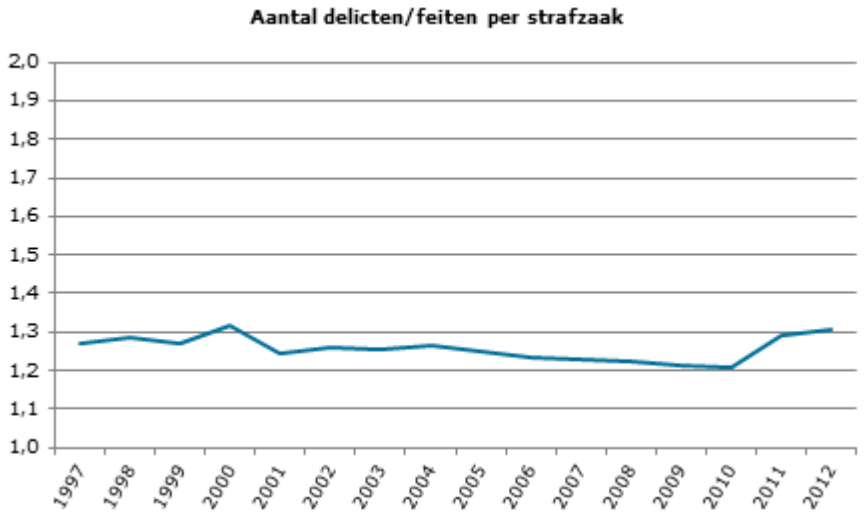

Bron: OBJD

e *Delicten die de OBJD registreert*; door veranderingen in de wet- en regelgeving kan het voorkomen dat bepaalde (categorieën van) delicten niet langer in de OBJD worden opgenomen. Dat kan uiteraard gevolgen hebben voor de gemeten omvang van de strafrechtelijke recidive.

Tijdens de periode van onderzoek hebben zich echter geen grote verschuivingen in de registratie van relevante delicten voorgedaan. Uit registervergelijking blijkt dat 'onverzekerd rijden', sinds medio 2011 administratiefrechtelijk wordt afgedaan en niet meer in de Justitiële Documentatie wordt geregistreerd. Het besturen van een voertuig zonder geldige verzekering is echter een overtreding en overtredingen worden bij de standaardmetingen van de Recidivemonitor niet meegenomen. Voor zover bekend hebben zich tijdens de periode van onderzoek geen grote verschuivingen in de registratie van misdrijven. Er is daarom geen aanleiding om te veronderstellen dat de strafrechtelijke recidive tussen 2002 en 2010 is gedaald als gevolg van veranderde regelgeving ten aanzien van de registratie van delictgegevens in de vaste bron van het onderzoek. Deze factor blijft dus verder buiten beschouwing.

Nadere analyse: Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de strafrechtelijke recidive tussen 2002 en 2010 is gedaald als gevolg van veranderde regelgeving over de registratie van delictgegevens in de vaste bron van het onderzoek. Deze factor blijft dus verder buiten beschouwing.

f *Aantal vrijspraken en technische afdoeningen*; bij het berekenen van de recidive worden binnen de Recidivemonitor alleen de 'geldige' strafzaken meegenomen. Als er een verandering optreedt in de mate waarin strafzaken 'stuklopen' omdat het bewijs niet wettig en overtuigend kan worden geleverd, dan heeft dat gevolgen voor het aantal 'geldige' afdoeningen en daarmee voor de hoogte van de gemeten strafrechtelijke recidive. Het aantal vtt's (vrijspraken, technische sepots en andere technische uitspraken) is een goede indicatie van de mate waarin de rechtelijke macht de strafzaken rond krijgt. Figuur 3.14 laat zien dat het aantal vtt's gedurende de onderzoeksperiode is gestegen.

Figuur 3.14 Indicatoren van filterwerking in de politie- en justitieketen (4)

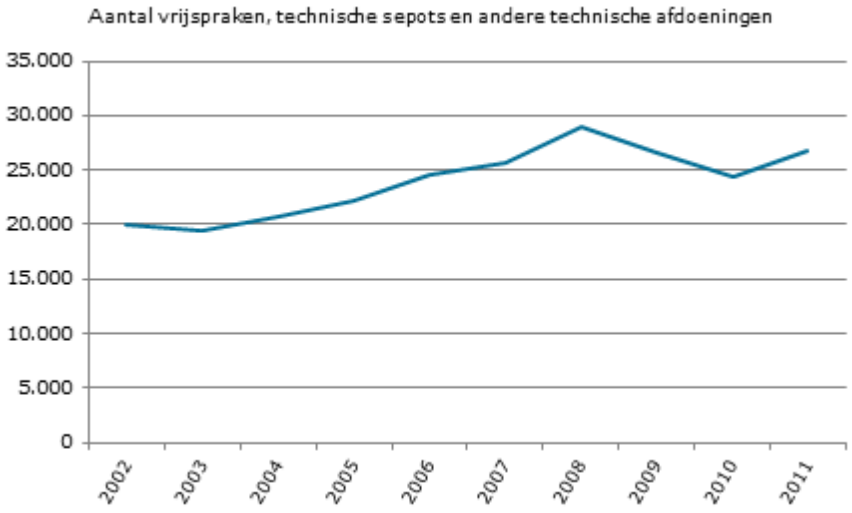

Bron: OBJD

Nadere analyse: Het aantal vtt's is gedurende de onderzoeksperiode over het geheel genomen licht gestegen. Deze indicator moet daarom als macrofactor worden meegenomen in de verdere analyses, zowel bij de jeugdigen als bij de volwassen ex-gedetineerden. Naast het ophelderingspercentage en het aantal politiesepots is het aantal vtt's bij de ex-gedetineerden de derde indicator van mogelijke registratie-

effecten bij het meten van de recidive. Zij zullen worden opgenomen in een PCA om te bezien of er sprake is van één onderliggende factor.

3.4.3 Worden er andere daders vervolgd?

Het kan ook nog zijn dat de recidive in een sector is gedaald omdat er in de loop der jaren daders werden vervolgd met relatief gunstige vooruitzichten. Door dit soort al dan niet toevallige selectiemechanismen is de a priori kans op recidive (de zogeheten *base rate*) in het ene jaarcohort lager of juist hoger dan in het andere. Om de netto-ontwikkeling van de recidive vast te stellen, is het zaak om de base rates gelijk te trekken. Dat kan door de opeenvolgende cohorten te matchen op achtergronden waarvan is gebleken dat ze samenhangen met de kans op recidive.
In dit onderzoek wordt op verschillende manieren nagegaan of zich in de loop der jaren selectie-effecten hebben voorgedaan.

a *Het aandeel 'first offenders' dat werd vervolgd*; als het OM zich in een bepaald jaar al dan niet bewust is gaan richten op het vervolgen van personen die nog niet eerder in aanraking kwamen met justitie, dan zal het recidivepercentage in de populatie van dat jaar lager uitvallen. Want first offenders hebben nu eenmaal een lagere base rate dan personen met eerdere justitiecontacten.

Figuur 3.15 Percentage first offenders in de OBJD

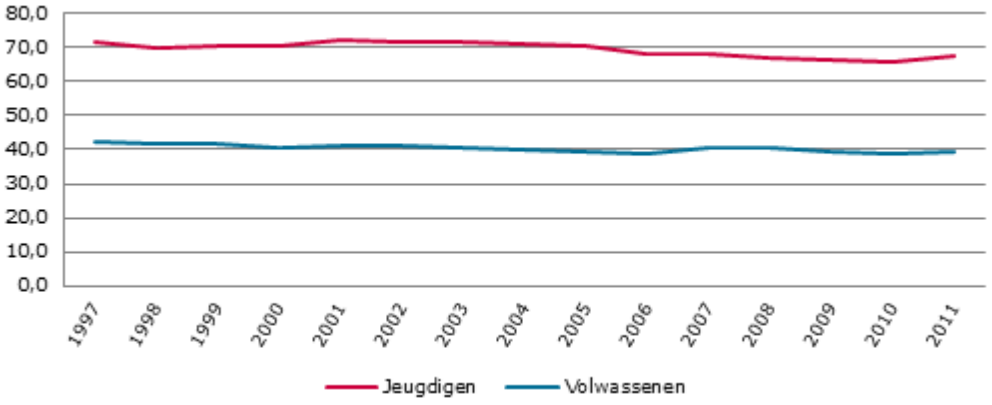

Bron: OBJD

Figuur 3.15 laat zien dat het aandeel first offenders bij de jeugdige daders in de loop der jaren licht is afgenomen. Het aandeel first offenders bij de volwassenen veranderde in de periode 2002-2010 niet of nauwelijks.

Nadere analyse: Het staat vast dat de daling van de recidivepercentages niet is veroorzaakt door een sterkere gerichtheid op daders die nog niet eerder met justitie in aanraking kwamen. Dat is geen verrassing want dit aspect word standaard in de analyses betrokken als de recidivepercentages worden gecorrigeerd voor verschuivingen op achtergrondkenmerken. Het aantal eerder justitiecontacten is een persoonskenmerk dat in de OBJD voorkomt en dus voor iedere dader op microniveau beschikbaar is. Ondanks de geringe verschuivingen gaat dit aspect dus mee in de nadere analyses in beide sectoren.

b *De concentratie van verslaafde veelplegers*; met de introductie van de ISD-maatregel[15] trad een belangrijke wijziging op in de aanpak van daders met een zeer uitgebreid strafrechtelijk verleden. Het is denkbaar dat dat het langer detineren van deze groep het recidivepercentage gunstig heeft beïnvloed. Daarnaast is bekend dat een belangrijke generatie van 'veelplegers', de aan heroïne verslaafde vermogenscriminelen, langzaam uitsterft (Vollaard, Versteegh & Van den Brakel, 2009). Figuur 3.16 geeft enkele statistieken op dit vlak.

Figuur 3.16 Opnames in ISD en indicatoren van verslavingsproblematiek

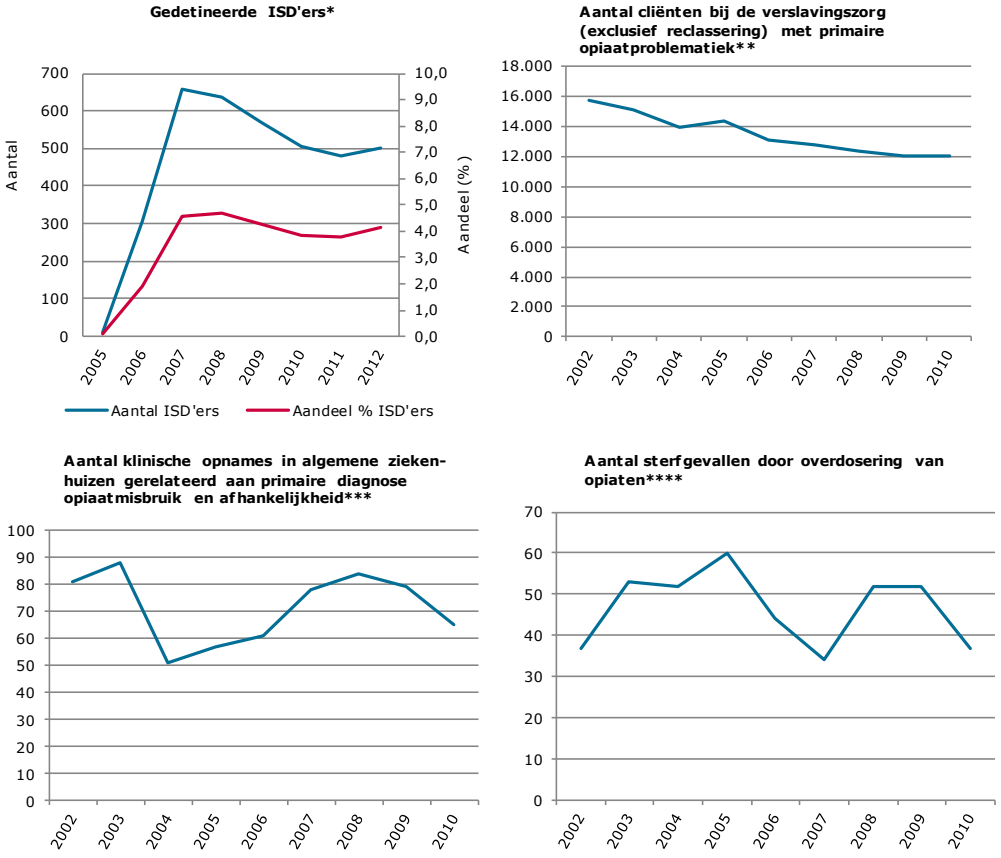

* Bron: DJI, CBS
** Bron: NDM (2013), LADIS, IVZ
*** Bron: NDM (2013), LMR, DHD
**** Bron: NDM (2013), CBS

Het aantal en het aandeel ISD'ers is na de opstartfase in 2005 inderdaad snel toegenomen, om zich na 2007 min of meer te stabiliseren. Vanaf 2007 is het aandeel ISD'ers op de totale bevolking van ex-gedetineerden constant met circa 4%. De stabilisering is van belang omdat 'uitschakeling' (of: 'incapacitatie') van veelplegers puur door het opleggen van een langere detentie alleen van invloed is op recidiveniveau bij een stijging van het aantal ISD'ers. Bij een gelijkblijvend aantal is de recidive immers grosso modo ook constant omdat zij steeds met dezelfde periode wordt uitgesteld. Het kan natuurlijk zijn dat de veelplegers minder zijn gaan recidiveren na hun invrijheidstelling. Daar zijn aanwijzingen voor. Uit onderzoek van Tol-

[15] Voorheen: Strafrechtelijke Opvang van Verslaafden (SOV). Deze was echter kleinschalig en blijft hier verder buiten beschouwing.

lenaar en Van der Laan (2012) bleek de recidive onder ex-ISD'ers na hun vrijlating lager te zijn dan onder twee vergelijkingsgroepen. Maar een verlaging van de terugval na de detentie is geen selectie-effect. Het invoeren van de ISD-maatregel was onderdeel van het Veiligheidsprogramma (zie paragraaf 3.1.1). Als de recidive onder veelplegers door de ISD is gedaald – en dat zou zo maar kunnen – dan is dat een gericht beleidseffect dat niet gecorrigeerd behoeft te worden.

Anders ligt dat met afnemende omvang van de problematische opiaatgebruikers. Figuur 3.16 maakt duidelijk dat er tussen 2002 en 2010 inderdaad sprake is geweest van een daling van het landelijke aantal bij zorg aangemelde opiaatgebruikers. In de cijfers omtrent ziekenhuisopnames en sterftegevallen komt dit nog niet direct tot uitdrukking, maar als het aanbod van sterk recidiverende drugsverslaafden tijdens de onderzoeksperiode is afgenomen dan verandert de base rate van de gedetineerdenpopulatie en dat moet worden gerepareerd.

Nadere analyse: Het aantal of aandeel ISD'ers zal niet als een aparte factor worden meegenomen in het vervolg van het onderzoek naar de achtergronden van de recidive in de populatie van ex-gedetineerden. De introductie van de ISD was onderdeel van het beleid dat is gevoerd. Zij is verdisconteerd in de implementatiescore die model staat voor de mate waarin het pakket aan beleidsmaatregelen gericht op recidivereductie zich heeft ontvouwd. Het tanende aantal problematische opiaatgebruikers gaat wel als macro-indicator mee in het model. Deze trend symboliseert het gegeven dat dat de gedetineerdenpopulatie steeds minder van dit type dader bevat. De jeugdigen gaat dit alles niet aan. De ondergang van de generatie heroïneverslaafde criminelen raakt de populatie van jeugdige daders niet en de ISD is alleen bestemd voor volwassenen. In de jeugdsector blijven beide indicatoren dan ook achterwege. Voor 'veelplegersschap' wordt automatisch gecorrigeerd door middel van de vaste OBJD-kenmerken.

c *Vaste OBJD-kenmerken*; de recidivecijfers uit figuur 1.2 van dit rapport zijn reeds gecorrigeerd voor verschillen op de volgende kenmerken: sekse, leeftijd, geboorteland, type delict, aantal eerdere justitiecontacten en leeftijd van het eerste justitiecontact (zie bijlage 2). Deze gegevens zijn standaard beschikbaar in de OBJD. De verbanden van deze variabelen met recidive zijn bekend. De kenmerken worden binnen de Recidivemonitor veelvuldig gebruikt voor matchingsdoeleinden.

Nadere analyse: als gewoonlijk zullen de vaste OBJD-kenmerken op microniveau worden ingezet om de verschillen in de achtergronden van de personen in de opeenvolgende cohorten van de vier daderpopulaties glad te strijken.

a *Burgerlijke staat en etniciteit*; ook burgerlijke staat (of eerder: type huishouden) en etniciteit zijn geassocieerd met verschillen in recidive. In het onderzoek van de ex-gedetineerden zullen deze factoren op microniveau worden meegenomen. Wij onttrokken deze gegevens uit het SSB. Voor de jeugdige daders is dat niet mogelijk (zie noot 3).
b *SES, inkomen en werk*; ook deze sociaaleconomische factoren zijn mede bepalend voor de individuele kans op terugval in crimineel gedrag. In het onderzoek onder ex-gedetineerden zullen microgegevens over de laatste drie factoren worden bijgeplust vanuit het SSB. SES laten we daarbij overigens achterwege. Volgens de definitie van het CBS is sociaaleconomische status een combinatie van (laag) inkomen, (lage) opleiding en (geen) werk. Bij inkomen betrekken we naast het persoonlijke inkomen ook het inkomen van het huishouden waartoe iemand behoort. Dit vanuit de gedachte dat niet alleen de eigen financiële positie, maar

ook de financiële situatie in de directe omgeving van een persoon indicatief is voor het recidiverisico.

Nadere analyse: Naast de vaste OBJD-kenmerken zal in het onderzoek onder ex-gedetineerden de volgende microgegevens ter controle op selectie-effecten worden opgenomen: etniciteit, burgerlijke staat, soort huishouden, persoonlijk inkomen, inkomen huishouden, en werk, opleiding of uitkering. Voor de analyse van de recidive van jeugdige daders worden op het vlak van inkomen en werk de in paragraaf 3.4.1 besproken macro-indicatoren bijgesloten: het consumentenvertrouwen, consumptieve bestedingen en het percentage personen dat minstens vier jaar op bijstandsniveau leefde.

3.5 Samenvatting van de resultaten tot dusver

In tabel 3.3 hebben we de resultaten van de waarschijnlijkheidsanalyses samengevat. De stellingen die in paragraaf 3.3 werden geformuleerd en die elk verbonden zijn aan een alternatieve verklaring voor de afname van de recidivecijfers, zijn in paragraaf 3.4 op hun houdbaarheid getoetst aan de hand van empirisch materiaal verkregen uit openbare bronnen. De middelste kolom van tabel 3.3 vermeldt of die empirische steun kon worden gevonden. Bij sommige stellingen is dat het geval, bij andere niet. Soms is het beeld wisselend en soms geldt de gesignaleerde toe- of afname op een indicator alleen voor een deel van de onderzoeksperiode.
Per stelling is een aantal indicatoren gebruikt. Het totaal aan indicatoren is te groot voor de voorgenomen analyses waarin we de verbanden met de recidive multivariaat willen toetsten. In de hiërarchische logistische regressies kunnen slechts enkele macrofactoren worden meegenomen. Het aantal waarnemingen op het niveau van de cohorten bedraagt in dit onderzoek slechts 9 en dat betekent dat het aantal macrofactoren sterk moet worden teruggebracht. Dit is gebeurd met behulp van principale componenten analyse (PCA), een techniek waarbij de scores op een aantal variabelen op grond van hun onderlinge samenhang worden gereduceerd tot scores op een kleiner aantal onderliggende en gemeenschappelijke factoren (Wold, Esbensen & Geladi, 1987).
Bijlage 8 beschrijft de uitkomsten van de 'datareductie' die op het verzamelde materiaal heeft plaatsgevonden. De implicatie is dat we in dit onderzoek vanaf dit punt naast de implementatiescores, 6 relevante macrofactoren onderscheiden, te weten:
1 sociale cohesie;
2 primaire preventie;
3 generale afschrikking;
4 sociaaleconomisch klimaat;
5 filterwerking politie/justitie; en
6 verslavingsproblematiek.
De scores op bovenstaande factoren geven aan of zich op het gebied van de betreffende alternatieve verklaringen ontwikkelingen hebben voorgedaan. De implementatiescores op hun beurt indiceren hoezeer het beleid gericht op recidivereductie werd gerealiseerd in de sector jeugd en bij de volwassen ex-gedetineerden. In de regressieanalyses wordt geprobeerd om de invloed van elk van de macrofactoren op het recidiveniveau bloot te leggen. In de regressie van de recidive in de jeugdsector wordt verslavingsproblematiek overigens achterwege gelaten. Deze factor heeft alleen betrekking op volwassen daders. Bij het opstellen van een regressiemodel voor de recidive onder ex-gedetineerden wordt sociaal-economisch klimaat vervangen door microgegevens met betrekking tot inkomen en werk. Een en ander bete-

kent dat we per sector naast de microfactoren maximaal 6 macrofactoren in de modellen meenemen. In de rechterkolom van tabel 3.3 staat kort vermeld hoe de samengestelde macrofactoren die een alternatieve verklaring kunnen vormen voor de afname van de recidive, zich gedurende de onderzoeksperiode hebben ontwikkeld.

Voorlopige conclusie: Naast de implementatie van specifiek beleid, dat wil zeggen het pakket aan maatregelen behorend bij de dadergerichte aanpak op het terrein van de strafrechttoepassing, hebben zich tijdens de onderzoeksperiode op minstens zes terreinen ontwikkelingen voorgedaan die evengoed (een deel) van de afname in de recidivecijfers kunnen verklaren. In geen van de gevallen was sprake van een sterke ontwikkeling, maar dat neemt het belang van deze alternatieve verklaringen niet weg. Naast het dadergerichte beleid nam – afgaand op de in dit onderzoek gehanteerde indicatoren – de sociale cohesie licht toe, zijn burgers hun eigendommen beter gaan beveiligen en leek het strafrecht in bepaalde fasen een grotere afschrikwekkende werking te hebben. In dezelfde periode, tussen 2002 en 2010, verbeterde het sociaaleconomisch klimaat zich licht. Kennelijk had de crisis nog geen vat op de indicatoren die zijn gebruikt om deze factor in beeld te krijgen. Ook systeemfactoren binnen het politie- en justitie apparaat zouden van invloed geweest kunnen zijn op de hoogte van de cijfers, omdat in het recidiveonderzoek slechts een deel van de criminaliteit wordt gemeten. Ten slotte, maar dit geldt alleen voor de populatie van volwassen ex-gedetineerden, lijkt de druk die de groep verslaafde veelplegers op het apparaat legt in een deel van de onderzoeksperiode te zijn afgenomen. In de volgende paragraaf gaan we na welke van deze gelijktijdige ontwikkelingen het belangrijkste is geweest voor de afname van recidive onder jeugdige daders en ex-gedetineerden.

Tabel 3.3 Overzicht waarschijnlijkheidsanalyses van de alternatieve verklaringen voor de gemeten afname in de strafrechtelijke recidive onder ex-gedetineerden en jeugdige daders in de periode 2002-2010

Alternatieve verklarende factor	Empirische steun?	Conclusie t.a.v. factor
1 Afname criminaliteit in het algemeen	Ja. Het aantal door burgers ondervonden delicten is gedurende de onderzoeksperiode vrij scherp gedaald.	
a Landelijk gezien is de maatschappelijke integratie toegenomen, er zijn meer sociale bindingen.	Gemengd. Kerkbezoek is in de jaren 2002-2010 bijvoorbeeld afgenomen en het aandeel éénoudergezinnen nam toe. Daar staat tegenover dat het aantal gemengde relaties is gestegen evenals het aantal vrijwilligers. Het aantal personen zonder een startkwalificatie nam af.	Per saldo kunnen we stellen dat de maatschappelijke integratie of sociale cohesie in de onderzoeksperiode licht is toegenomen
b Er is meer primaire preventie en dus minder gelegenheid tot het (herhaald) plegen van delicten.	Deels. Er zijn aanwijzingen dat burgers zich beter beveiligen tegen vermogenscriminaliteit. Na 2008 nam de bereidheid om inbraakwerende maatregelen te nemen echter weer iets af.	Tussen 2002 en 2008 lijkt er de primaire preventie in onze samenleving inderdaad licht te zijn toegenomen, tussen 2008 en 2010 nam ze echter weer iets af.
c De afschrikwekkende werking van het strafrecht is toegenomen. Er is meer generale afschrikking; dit raakt ook eerdere daders.	Wisselend. De operationele sterkte van de politie nam na 2002 eerst af en sinds 2005 toe. De strafkans laat geen grote schommelingen zien. De procesduur nam evenwel af, vooral voor jeugdige daders. Bij volwassenen is na 2007 weer een lichte stijging van de procesduur te zien. De strafduur is gemiddeld gesproken afgenomen.	Samen wijzen de indicatoren op schommelingen in de veronderstelde, afschrikwekkende werking van de strafrechttoepassing. De grootste toename op dit vlak deed zich tussen 2007 en 2009 voor.
d Sociaaleconomisch bezien is er minder aanleiding om delicten te plegen.	Weinig. Het consumentenvertrouwen en het percentage personen dat kort een bijstandsuitkering had, vertonen tussen 2002 en 2010 een wisselend beeld. De totale consumptieve bestedingen liepen in die periode echter licht op en het percentage dat langdurig in de bijstand liep, nam duidelijk af.	Al met al lijkt het sociaaleconomische klimaat zich gedurende de onderzoeksperiode een fractie te hebben verbeterd. Afgaand op de genoemde indicatoren waren de omstandigheden in 2010 gunstiger dan in 2002.
2 Registratie-effecten		
a Er worden minder delicten bij de politie aangemeld of aangegeven.	Nee. De bereidheid om delicten te melden en om officieel aangifte te doen was in de onderzoeksperiode globaal gesproken stabiel.	Halt-afdoeningen spelen geen rol in de verklaring van de lagere recidivecijfers. De ontwikkelingen in het ophelderingspercentage, het aantal politie-afdoeningen en het aantal sepots en vrijspraken doen vermoeden dat zich gedurende de onderzoeksperiode inderdaad enige registratie-effecten hebben voorgedaan. De drie indicatoren zijn samengevoegd tot één factor die model staat voor de filterwerking die plaatsvindt in de verwerking van de criminaliteit en de registratie daarvan in de bron van het recidiveonderzoek, de OBJD. Analyses wijzen uit dat de remmende werking van de filters in de loop van het onderzoek licht is toegenomen.
b Er worden minder aangegeven delicten opgehelderd.	Nee. Vanaf 2002 nam het landelijke ophelderingspercentage juist met enkele punten toe. Na 2005 stabiliseerde het ophelderingspercentage zich op circa 25%.	
c Er worden minder opgehelderde zaken door politie doorgegeven naar het OM.	Ja, maar wisselend. Het aantal politieafdoeningen steeg vrij sterk, al deed zich tussen 2006 en 2008 tijdelijk een afname voor. In de sector jeugd zien we na 2007 echter een vrij scherpe daling van het aantal Halt-afdoeningen ten opzichte van het aantal pv's.	

Tabel 3.3 (Vervolg)

Altenratieve verklarende factor	Empirische steun?	Conclusie t.a.v. factor
d Er vindt een sterkere bundeling van delicten tot strafzaken plaats.	Nee, het aantal strafbare feiten dat tot één strafzaak wordt gebundeld veranderde in de loop der jaren niet.	
e Bepaalde typen delicten/zaken worden niet meer in de OBJD geregistreerd.	Nee. Dat is niet het geval geweest. Onverzekerd rijden wordt vanaf 2011 niet langer in de OBJD geregistreerd, maar dit betreft een overtreding en die worden bij het standaard recidiveonderzoek niet meegenomen.	
f Er worden minder zaken met een 'geldige afdoening' afgedaan.	Ja. Het aantal strafzaken dat eindigde in een technisch sepot of een vrijspraak is tussen 2002 en 2008 vrij sterk gestegen. Na 2008 nam het aantal echter weer af.	
3 Selectie-effecten		
a OM en Rechtbank zijn zich meer gaan richten op 'first offenders'.	Nee. Het aandeel daders op OM-niveau dat nog niet eerder werd vervolgd nam in de loop van de onderzoeksperiode onder jeugdige daders af. Onder volwassenen waren er op dit punt nauwelijks schommelingen.	Dit mogelijke selectie-effect wordt standaard op persoonsniveau gecorrigeerd.
b De daderpopulatie is minder zwaar geworden. De groep sterk recidiverende drugsverslaafden is in omvang afgenomen, ook omdat dit type dader tegenwoordig wordt opgenomen in de ISD.	Ja, maar niet in alle opzichten. Het aantal gedetineerde ISD'ers is sinds de invoering in 2005 scherp gestegen en sinds 2007 stabiel. Het aantal problematische opiaatgebruikers daarentegen, is tussen 2002 en 2010 met circa 25% afgenomen. In dezelfde periode schommelden het aantal gerelateerde ziekenhuisopnames en sterfgevallen.	Sinds 2007 is de instroom in de ISD even groot als de uitstroom. Het 'incapacitatie'-effect van de ISD kan dus geen rol meer spelen in de verlaging van de recidivecijfers. Dat er minder verslaafde criminelen zouden zijn, is wel van belang. De drie statistieken met betrekking tot problematisch opiaatgebruik worden daarom samengenomen tot één macrofactor: 'verslavingsproblematiek'. Analyses wijzen uit dat de verslavingsproblematiek in 2002 is toegenomen, na 2005 afnam en sinds 2007 is gestabiliseerd.
c De daderpopulatie is minder zwaar geworden. Er hebben zich ontwikkelingen voorgedaan op de vaste OBJD-variabelen: sekse, leeftijd, geboorteland, type delict en omvang en startleeftijd van het strafrechtelijk verleden.	Ja. In de twee daderpopulaties hebben zich de nodige verschuivingen voorgedaan in de verdeling van relevante daderkenmerken.	Deze selectie-effecten moeten worden gecorrigeerd. Dat gebeurt standaard, op persoonsniveau.

Tabel 3.3 (Vervolg)

Alternatieve verklarende factor	Empirische steun?	Conclusie t.a.v. factor
d De daderpopulatie is minder zwaar geworden. Er hebben zich verschuivingen voorgedaan in de burgerlijke staat en etniciteit van de daders.	Ja. In de twee daderpopulaties hebben zich de nodige verschuivingen voorgedaan in de verdeling van relevante daderkenmerken. Bij jeugdige daders zijn deze echter onbekend.	Deze selectie-effecten moeten worden gecorrigeerd. Maar dat kan alleen bij de ex-gedetineerden. Voor de jeugdige daders beschikken we op deze terreinen niet over microdata
e De daderpopulatie is minder zwaar geworden. Er hebben zich verschuivingen voorgedaan op het gebied van inkomen, werk of opleiding.	Ja. In de twee daderpopulaties hebben zich de nodige verschuivingen voorgedaan in de verdeling van relevante daderkenmerken. Bij jeugdige daders zijn deze echter onbekend.	Deze selectie-effecten moeten worden gecorrigeerd. Maar dat kan alleen bij de ex-gedetineerden. Voor de jeugdige daders beschikken we op deze terreinen niet over microdata

3.6 Uitkomsten van de regressieanalyses

Nu het aantal macrofactoren is teruggebracht kunnen we ons richten op de analyse van de verbanden tussen de onafhankelijke variabelen en de recidive. Deze paragraaf beschrijft de resultaten van de regressieanalyses die zijn uitgevoerd. De bedoeling is om te komen tot twee eindmodellen: één voor de jeugdige daders en één voor de ex-gedetineerden. In beide gevallen vormt de prevalentie van 2-jarige algemene recidive de uitkomstvariabele.

3.6.1 Achtergronden van de strafrechtelijke recidive in de jeugdsector

We beginnen met de sector jeugd. We bespreken eerst de samenhang van de kans op recidive met de microfactoren uit de OBJD en daarna de samenhang met de macrofactoren die zijn afgeleid van de indicatoren die in paragraaf 3.4 de revue zijn gepasseerd.

De rol van microfactoren

De ontwikkeling van de recidive onder jeugdige daders kan voor een deel worden verklaard vanuit verschuivingen in de samenstelling van de populatie. Bijlage 9 doet verslag van de uitkomsten van een multipele logistische regressie van persoonskenmerken opgenomen in de OBJD op de kans op recidive in de periode van twee jaar volgend op het justitiecontact. De uitkomsten kunnen als volgt worden samengevat:

- de kans op recidive hangt negatief samen met sekse: meisjes recidiveren minder dan jongens;
- er is een negatief verband met leeftijd: de jongere daders recidiveren vaker dan de oudere;
- het aantal eerdere justitiecontacten hangt positief samen: meer contacten voorafgaand aan het uitgangsdelict betekent over het algemeen een grotere kans op recidive na het uitgangsdelict;
- er zijn verschillen gevonden gerelateerd aan het geboorteland: met uitzondering van Turkije recidiveerden jeugdigen geboren in niet-westerse landen vaker dan jeugdigen geboren in Nederland; en
- er zijn verschillen afgaand op het type delict dat men pleegde: de kans op recidive was het grootst na een vermogensdelict en na vermogen-met-geweld en het kleinst na een zedendelict;
- de kans op recidive wordt niet kleiner naarmate de straf zwaarder is.

Ontwikkelingen op deze achtergrondkenmerken hebben geleid tot verschuivingen in het recidivepercentage. Maar omdat de verbanden tussen de achtergronden en de recidive bekend zijn kunnen deze verschuivingen worden gecorrigeerd.

Figuur 3.17 Correcties van ruwe recidivepercentages onder jeugdige daders naar aanleiding van verschuivingen op microfactoren opgenomen in de OBJD

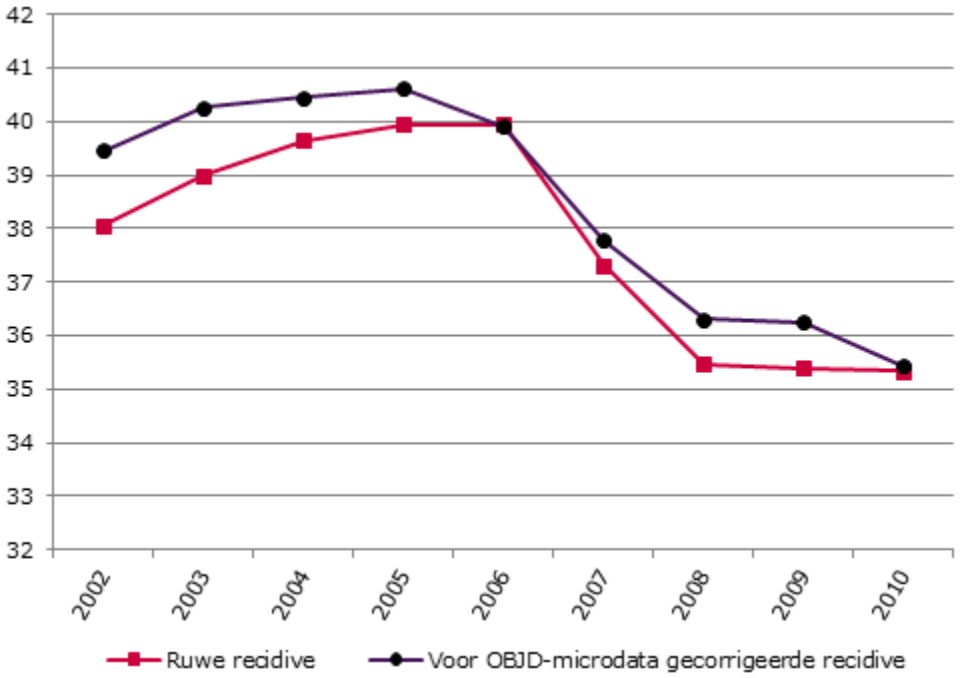

Figuur 3.17 geeft een beeld van de correcties voor de microgegevens uit de OBJD. We zien dat de gecorrigeerde percentages in het begin en op het eind van de onderzoeksperiode hoger liggen dan de ruwe, geobserveerde percentages. Dit wijst erop dat de groepen jeugdigen die in die jaren werden vervolgd, afgaand op hun mix van achtergronden 'minder zwaar' waren dan in 2006, het jaar waarin de gecorrigeerde recidive samenvalt met de geobserveerde recidive. Kennelijk bevatten de cohorten in het begin en aan het eind van de onderzoeksperiode meer jeugdige daders met een op voorhand lager recidiverisico. Als men met deze verschillen rekening houdt, worden de recidivepercentages in deze cohorten licht naar boven bijgesteld. Het verschil tussen 2002 en 2010 is daardoor groter geworden. Dit komt dus omdat de groep daders in het eerste jaar per saldo een minder zwaar profiel had dan de groep uit 2010.

De rol van macrofactoren

De microgegevens gelden als controlevariabelen bij de analyse van de rol van de macrofactoren. Figuur 3.18 laat het verloop zien van de implementatiescore van het pakket aan beleidsmaatregelen gericht op jeugdige daders. Daarnaast is in de figuur de voor de OBJD-data gecorrigeerde recidive afgebeeld. Het is duidelijk: er was in de periode 2002-2010 sprake van een toename van goed geïmplementeerde maatregelen gericht op recidivereductie en deze ging gepaard met een afname van de gecorrigeerde recidive. Er is sprake van een zeer sterk verband, de correlatie bedraagt -0,92 ($p<0,00$). We zien nu echter ook de ontwikkeling op de overige onafhankelijke variabelen en die zouden (een deel van) dat verband kunnen verklaren. De scores voor sociale cohesie, voor het sociaaleconomisch klimaat en voor de filterwerking van het politie-/justitie-apparaat zijn in de loop van de onderzoeksperiode zijn bij benadering monotoon gestegen. In bijna elk jaar is de score hoger dan in het jaar ervoor. De twee andere factoren laten ook afnames zien. De stijging op de

factor 'primaire preventie' in de eerste jaren van de onderzoeksperiode is na 2008 omgebogen in een daling. De mate van generale afschrikking vertoont nog sterkere schommelingen. Na een daling tussen 2002 en 2004 deed zich vooral na 2006 op deze macrofactor een stijging voor.

De trends afgebeeld in figuur 3.18 maken het waarschijnlijk dat naast de implementatie van het beleid gericht op recidivereductie en de microfactoren vastgelegd in de OBJD, nog andere factoren verantwoordelijk zijn geweest voor de daling van de strafrechtelijke recidive in de jeugdsector. We vermoedden dit al, maar dat was op theoretische gronden. Nu zijn daar ook empirische aanwijzingen voor. De trends in figuur 3.18 laten zien dat zich tegelijk met de ontvouwing van het beleid ontwikkelingen hebben voorgedaan die evengoed een verklaring kunnen bieden voor de daling in de strafrechtelijke recidive die zich in de achterliggende jaren in de jeugdsector heeft voorgedaan.
De best mogelijke test om te bepalen in welke verhouding de factoren daadwerkelijk van invloed zijn geweest, is een regressieanalyse waarin de bijdrage van elk van de factoren aan de voorspelling van de recidive gelijktijdig wordt getoetst op statistische significantie. Helaas bleek het niet mogelijk om alle macrofactoren in één model op te nemen. Dit heeft te maken met het gering aantal waarnemingen – er zijn op cohortniveau slechts negen observaties – maar ook met de zeer sterke onderlinge samenhang van de macrofactoren. Men kan het zien in de figuur: de ontwikkelingen op sommige macrofactoren hebben zich in verregaande mate gelijktijdig voorgedaan. Met intercorrelaties hoger dan 0,85 en zelfs hoger dan 0,95 (zie bijlage 10) is het – bij deze aantallen – niet mogelijk om de factoren in één model te incorporeren. De samenhang is zo groot dat de factoren in de berekeningen niet van elkaar kunnen worden onderscheiden.[16]
Een en ander betekent dat we de onafhankelijke bijdrage van elk van de macrofactoren in de daling van de recidive niet langs kwantitatieve weg kunnen vaststellen. Om toch een begin van een schatting te kunnen maken van het relatieve belang van elk van de factoren, zijn aparte regressieanalyses gedraaid waarin steeds één macrofactor aan de microgegevens uit de OBJD werd toegevoegd. Tabel 3.4 geeft de resultaten van deze procedure. De coëfficiënten in de tabel zijn dus *niet* gecorrigeerd voor de onderlinge samenhang tussen de macrofactoren. Er is wel rekening gehouden met scores op de microdata.

[16] In een andere poging het onafhankelijke effect van de implementatiescore te schatten, hebben we een model gebruikt met enkel macrofactoren, met als afhankelijke variabele de per jaar geschatte gecorrigeerde recidive. Daarvan is de *first difference* genomen, omdat de correlaties tussen verschilscores van trendgegevens over het algemeen lager zijn correlaties tussen de gegevens zelf. De consequentie is dat er 1 datapunt minder resteert, namelijk 8. De intercorrelaties bleken inderdaad aanmerkelijk lager te zijn, maar de steekproefgrootte is dermate klein ook deze ingreep geen soelaas bood.

Tabel 3.4 Hiërarchische logistische regressieanalyses van afzonderlijke macrofactoren op de tweejarige algemene recidive onder jeugdige daders bestraft in de periode 2002-2010; gecorrigeerd voor verschuivingen op microfactoren opgenomen in de OBJD

		Range			Standaard-				Geschat
Model	Macrofactor	min	max	dy/dx	fout	z	p-waarde	95% b.i.	effect
I	Implementatiescore jeugd	0	12	-0,004	0,000	-14,860	0,000	-0,004 - -0,003	-0,043
II	Sociale cohesie	-3,8	3,3	-0,006	0,001	-11,370	0,000	-0,007 - -0,005	-0,044
III	Primaire preventie	130,7	148,1	-0,001	0,000	-10,580	0,000	-0,001 - -0,001	-0,021
IV	Generale afschrikking	-2,1	2,8	-0,011	0,001	-16,43	0,000	-0,012 - -0,010	-0,027
V	Sociaaleconomische klimaat	-2,2	1,7	-0,010	0,001	-13,340	0,000	-0,011 - -0,008	-0,034
VI	Filterwerking politie/ justitie	-3,0	1,7	-0,007	0,001	-9,450	0,000	-0,008 - -0,006	-0,045

Alle macrofactoren blijken naast de besproken achtergrondkenmerken een significant verband te vertonen met de prevalentie van algemene recidive; de p-waarde is in alle gevallen kleiner dan 0,05. De coëfficiënt dy/dx is de zogeheten marginale kans. Deze geeft, gemiddeld over alle kenmerken van alle jeugdige daders, de verschuiving te zien in de kans op recidive indien de bewuste macrofactor met 1 eenheid toeneemt. Dus, met elk punt dat de implementatiescore toenam nam de geschatte kans op recidive gemiddeld gesproken met 0,4% af.
We zien dat de marginale kans in alle gevallen negatief is. Het verband met recidive ligt bij alle macrofactoren in de verwachte richting: een toename op de factor gaat gepaard met een afname van de strafrechtelijke recidive. Zoals we hebben gezien kennen sommige factoren ook episoden waarin sprake is van een afname. De bereidheid om inbraakwerende middelen aan te schaffen (primaire preventie) nam na 2008 af en de samengestelde score die model staat voor de mate van generale afschrikking schommelde gedurende de onderzoeksperiode tussen de in de tabel aangegeven minimum- en maximumwaarden (zie figuur 3.18). Kennelijk is het niet zo dat deze factoren in alle jaren een neerwaartse druk op de recidivecijfers hebben gehad.
Men zou hieruit kunnen opmaken dat primaire preventie en generale afschrikking van minder belang zijn geweest voor de verklaring van de gedaalde recidive, maar voor deze conclusie is het nog te vroeg. We weten namelijk niet hoe we de hoogte van de dy/dx-coëfficiënten moeten interpreteren. De eenheid waarin zij worden uitgedrukt is niet dezelfde. Eén punt extra op de schaal van de implementatiescore is niet vergelijkbaar met 1 punt op de schaal van generale afschrikking. De score op generale afschrikking neemt tussen 2007 en 2008 met 2,1 punten toe, maar dat is niet per se 2,1 keer zoveel als de toename van de implementatiescore in datzelfde jaar. Om de mogelijke bijdrage van de macrofactoren vergelijkbaar te maken hebben we van elke factor het geschat effect berekend. Deze staan in de laatste kolom van de tabel. Het geschat effect wordt uitgedrukt als een verschil tussen twee kansen en kan worden opgevat als de maximale bijdrage die de betreffende factor in de periode 2002-2010 *kan* hebben gehad op het niveau van de strafrechtelijke recidive.[17] Hierbij geldt de assumptie dat de factoren lineair van invloed zijn geweest op

[17] Om het effect van de macrofactor te berekenen worden de geschatte kansen van het model benut via de zogenoemde marginalen-methode. Hierbij wordt voor iedere geobserveerde persoon de recidivekans geschat op basis van zijn achtergrondkenmerken, met uitzondering van de betreffende macrofactor. De waarde van de betreffende factor wordt voor alle observaties op die van 2002 gezet en dan wordt het gemiddelde van alle geschatte kansen berekend. Vervolgens wordt voor elke observatie de waarde van de macrofactor op die van 2010 gezet en wordt

de kans op recidive. Hun werking wordt met andere woorden constant geacht. Het gaat bovendien om steeds om de bovengrens, de maximale bijdrage die een factor kan hebben gehad, omdat niet is gecorrigeerd voor de onderlinge samenhang tussen de macrofactoren.

Figuur 3.18 Ontwikkeling op samengestelde macrofactoren en in de prevalentie van voor persoonskenmerken gecorrigeerde 2-jarige algemene recidive onder jeugdige daders

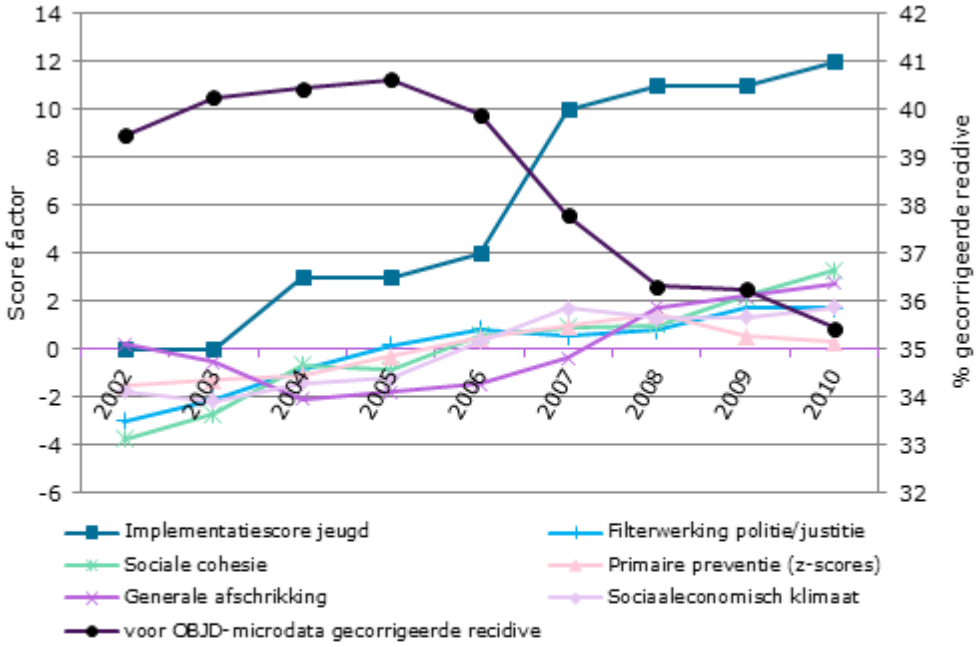

Het geschatte effect voor de implementatiescore bedraagt -4,3%. De geschatte effecten van de toename van de sociale cohesie en de filterwerking van politie en justitie zijn met respectievelijk -4,4% en -4,5% een fractie hoger. De maximale bijdrage van het sociaaleconomisch klimaat is kleiner: -3,4%. Primaire preventie en generale afschrikking blijken afgaand op deze resultaten inderdaad minder van belang te zijn geweest.[18] Hun geschat effect op het niveau van de recidive bedraagt maximaal -2,7% respectievelijk -2,1%. Dit is duidelijke minder dan die van de sociale cohesie, de filterwerking in het politie/justitie apparaat en de implementatiescore van het dadergerichte beleid.

We mogen voorzichtig concluderen dat deze laatste drie factoren in de jeugdsector het belangrijkst zijn gebleken. Het beleid dat is gevoerd ten aanzien van vervolgde daders, een algemene trend die wijst op toegenomen sociale bindingen en de filtermechanismen die werkzaam zijn geweest op de registratie van delicten in het bronsysteem van het onderzoek zijn met deze uitkomsten in elk geval de eerst aangewezen kandidaten om te verklaren waarom de strafrechtelijke recidive onder jeugdigen in de periode 2002-2010 is gedaald. Het pakket aan maatregelen op het terrein van de toepassing van het Jeugdstrafrecht heeft in die periode tot een reductie van maximaal 4,3 procentpunten geleid, iets meer dan de verlaging van

---

weer het gemiddelde berekend. Het verschil tussen de twee gemiddelde (marginale) kansen is de geschatte bijdrage van de macrofactor op de recidivekans.

[18] Generale preventie werd voor een deel op microniveau gemeten. De strafzwaarte bleek echter niet negatief samen te hangen met de kans op recidive (zie bijlage 9).

de recidive die in het eerste hoofdstuk werd gerapporteerd. Bij de berekening van deze marge geldt de assumptie dat de daling van de recidive volledig aan het beleid mag worden toegeschreven.[19] Dit is niet bepaald een realistische aanname, want ook de andere macrofactoren zullen van invloed zijn geweest. De mate waarin dat het geval was kan vanwege de hoge intercorrelaties niet worden getoetst. Maar duidelijk is wel dat van alle mogelijkheden die in dit onderzoek aan de orde zijn gekomen de implementatie van het beleid samen met de omschreven registratie-issues en de toename van de sociale cohesie, de meest *waarschijnlijke* oorzaken zijn geweest van de gemeten reductie van de recidive van jeugdige daders. De kans dát zij een rol hebben gespeeld is afgaand op de omvang van de geschatte effecten, bij deze macrofactoren in elk geval het grootst.

3.6.2 Achtergronden van de strafrechtelijke recidive onder ex-gedetineerden

Voor de analyses met betrekking tot de ex-gedetineerden gold dezelfde aanpak als bij de sector jeugd. We bespreken eerst de samenhang tussen de microfactoren en de recidive en brengen dan het verband met de relevante macrofactoren in beeld.

De rol van microfactoren
In de gedetineerdensector beschikken we over meer microgegevens. Naast de justitiële gegevens uit de OBJD zijn ook gegevens voorhanden uit het SSB over de leefomstandigheden kort na het verblijf in de penitentiaire inrichting. Dit betekent dat de invloed van de onafhankelijke variabelen op de recidive in principe scherper kan worden geschat.[20] Bijlage 9 geeft het volledige resultaat van de multipele logistische regressie van de verzamelde persoonsgegevens. Hier vatten we de uitkomsten samen.

- Net zoals bij de jeugd blijkt de kans op recidive onder ex-gedetineerden samen te hangen met de sekse en leeftijd van de dader en het aantal eerdere veroordelingen: vrouwelijke ex-gedetineerden recidiveren minder dan mannen, ouderen recidiveren minder dan jonge ex-gedetineerden. De recidivekans is het grootst onder degenen die al vaker in aanraking zijn gekomen met justitie voor (ernstige) misdrijven.
- Afgaand op het geboorteland zijn er ook verschillen, maar minder dan bij de jeugdige daders: ex-gedetineerden geboren in Suriname en op de (voormalige) Nederlandse Antillen en Aruba recidiveerden vaker dan anderen. Personen afkomstig uit een ander Westers land recidiveerden minder vaak.
- Bij het type delict doen zich dezelfde verschillen voor als bij de jeugdigen: de kans op recidive is het grootst onder personen die werden gedetineerd wegens een vermogensdelict of om vermogen-met-geweld. Na een zedendelict was de kans op recidive het kleinst.
- De duur van de detentie maakt verschil: na een verblijf tussen één en zes maanden is de kans op recidive groter dan na een detentie die niet langer dan één maand duurde. Bij lange gevangenisstraffen met een duur van één tot vier jaar is het recidivepercentage lager dan na celstraffen tot één maand.

---

[19] Bovendien nemen we aan dat er, omgekeerd, geen surpressie heeft plaatsgevonden. Het univariate verband tussen een factor en een uitkomst kan ook lager uitvallen als gevolg van de onderlinge samenhang met een andere voorspeller. In dat geval is er sprake van suppressie.

[20] De verklaarde variantie is beduidend hoger dan bij het jeugdmodel (zie bijlage 9). Deels ligt dit aan het feit dat er nu meer microkenmerken voorhanden zijn. Maar het komt ook omdat de recidivekans bij volwassenen beter te voorspellen is. De verklaarde variantie is berekend met de pseudo-R^2 van McKelvey en Zavoine (1975).

De aanvullende analyses op de SSB-data van het CBS legden de volgende verbanden bloot:[21]

- Ex-gedetineerden die werk hadden na ontslag uit de penitentiaire inrichting lieten een lager recidivepercentage zien dan ex-gedetineerden die een uitkering hadden. Degenen die als 'inactief' geboekt stonden hadden de grootste recidivekans.
- Ex-gedetineerden die gehuwd zijn of een geregistreerd partnerschap hebben recidiveerden minder vaak dan ex-gedetineerden zonder partner.
- Bij ex-gedetineerden die na de detentie een éénpersoonshuishouden voerden of die in de laagste categorie terecht kwamen als het gaat om het totale huishoudelijk of persoonlijke inkomen, blijkt het recidiverisico het grootst.

Figuur 3.19 laat zien welke invloed verschuivingen op de microfactoren in de periode 2002-2010 op het niveau van de recidive hebben gehad. De correctie van de ruwe recidivepercentages vindt in deze sector in twee stappen plaats: eerst met behulp van de (verbanden met de) gegevens uit de OBJD en dan – daar bovenop – met behulp van de (verbanden met de) gegevens uit het SSB van het CBS. De correctie met behulp van de gegevens uit de OBJD vindt voornamelijk in het begin van de onderzoeksperiode plaats. In de eerste jaren is er sprake van een opwaartse bijstelling van de cijfers. Dat betekent dat de latere cohorten per saldo een zwaarder profiel kenden dan de eerdere cohorten in het onderzoek, althans als we afgaan op de kenmerken uit de OBJD.

De correcties voor de verschuivingen op SSB-kenmerken vertonen een ander patroon. De uitkomsten van de logistische regressie maakten zoals aangegeven duidelijk dat het hebben van werk, een partner en een hoog persoonlijk inkomen gunstig zijn voor de vooruitzichten. De correctie vanwege deze microgegevens wijzen uit dat de ex-gedetineerden uit de latere cohorten vaker samenwoonden, werk of een uitkering, of een goed inkomen hadden dan hun tegenhangers in de eerdere jaren van het onderzoek. Dat is de reden waarom de recidivepercentages van de cohorten uit 2006 en later naar boven worden bijgesteld als de SSB-gegevens in de vergelijking worden betrokken.

[21] Bij het verzamelen van SSB-gegevens was sprake van selectieve uitval. Ruim 90% van de totale groep werd via BSN aangetroffen in het SSB. De missings zijn vooral ex-gedetineerden die uit het buitenland komen en personen die niet voorkomen in de Gemeentelijke Basisadministratie, bijvoorbeeld omdat zij zijn uitgeschreven bij een gemeente en zij zich (nog) niet hadden ingeschreven bij een nieuwe. Als men de achtergronden vergelijkt valt op dat de ex-gedetineerden van wie SSB-gegevens bekend zijn vaker in Nederland zijn geboren, minder vaak first offender waren en vaker al op jonge leeftijd een delict hadden gepleegd. Na koppeling met het SSB blijft er dus een zwaardere groep over die dan ook hogere recidivepercentages laat zien. De trend van de recidivecijfers tussen 2002 en 2010 was echter dezelfde als in de totale groep. We mogen dus aannemen dat de gevonden verbanden ook voor de totale populatie opgaan.

Figuur 3.19 Correcties van ruwe recidivepercentages onder ex-gedetineerden naar aanleiding van verschuivingen op microfactoren opgenomen in de OBJD en het SSB

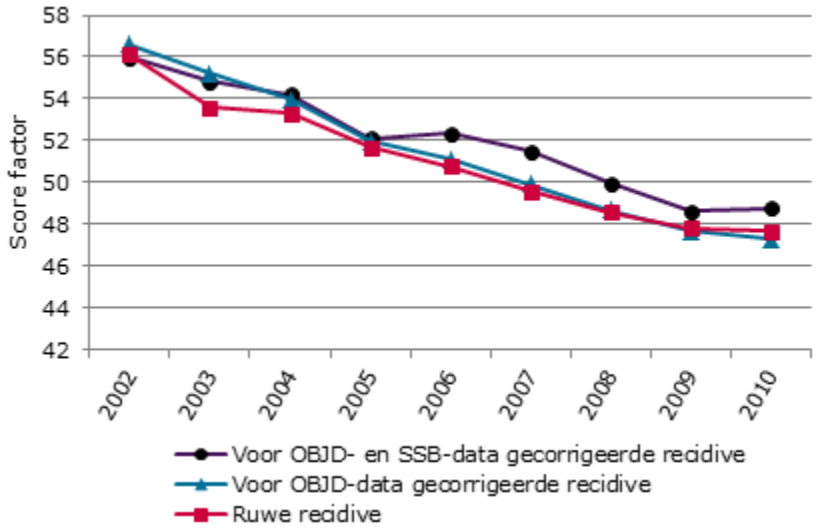

De rol van macrofactoren

Figuur 3.20 geeft de ontwikkeling van de macrofactoren die voor de verklaring van de daling van de recidive onder ex-gedetineerden van belang zijn. De recidivepercentages die zijn afgebeeld zijn voor verschuivingen op beide categorieën van persoonsgegevens gecorrigeerd. Daarnaast zien we het verloop van de implementatiescore en de ontwikkeling op de overige macrofactoren. De score die aangeeft hoezeer het beleid gericht op recidivereductie in de praktijk haar beslag heeft gekregen, reikt bij de ex-gedetineerden duidelijk minder hoog dan bij de jeugdige daders. Het maximum dat wordt gehaald bedraagt 6, bij de jeugd was dat 12. Toch is de correlatie tussen de implementatie van het beleid en de trend in de recidivepercentages bijzonder sterk: -0,95 ($p<0,00$). Maar dat geldt ook voor de samenhang met de overige macrofactoren. Drie van de 6 factoren – sociale cohesie, primaire preventie en de filterwerking – zijn samengesteld uit dezelfde indicatoren en kennen daarom exact hetzelfde verloop als bij de jeugdigen. Generale afschrikking kent een vergelijkbaar verloop: eerst een afname en tussen 2007 en 2009 een vrij scherpe toename. In vergelijking met de analyse bij de jeugdige daders ontbreekt de factor sociaaleconomisch klimaat en is de factor verslavingsproblematiek nieuw toegevoegd. De eerste is vervangen door microgegevens op het gebied van werk en inkomen. Daarvan weten we al dat ze van belang zijn: als ex-gedetineerden werk hebben en een goed inkomen is de kans op recidive kleiner. De factor verslavingsproblematiek is toegevoegd ter controle van een mogelijk selectie-effect: de gedetineerdenpopulatie zou steeds minder bestaan uit frequent recidiverende, heroïneverslaafde 'draaideurcriminelen'. We zien echter dat deze factor eigenlijk alleen tussen 2005 en 2007 substantieel is afgenomen. We mogen dus al voorzichtig stellen dat deze macrofactor geen grote rol kan hebben gespeeld. De daling van de recidive onder ex-gedetineerden deed zich immers over de gehele onderzoeksperiode voor. Hetzelfde geldt overigens voor generale afschrikking en primaire preventie. Ook deze factoren namen gedurende de onderzoeksperiode niet constant toe.

Ook in de sector van de ex-gedetineerden speelt het probleem van de hoge intercorrelaties (zie bijlage 11). Net als bij de jeugd betekent dit dat de invloed van de

macrofactoren niet onafhankelijk van elkaar, dat wil zeggen in één overkoepelende regressieanalyse kan worden vastgesteld. Door de sterke co-lineariteit kunnen ze niet samen worden geanalyseerd. Tabel 3.5 geeft daarom de resultaten weer van afzonderlijke regressieanalyses, waarin steeds één macrofactor samen met de microfactoren uit OBJD en SSB gerelateerd wordt aan de prevalentie van algemene recidive.

Tabel 3.5 Hiërarchische logistische regressieanalyses van afzonderlijke macrofactoren op de tweejarige algemene recidive onder ex-gedetineerden uitgestroomd in de periode 2002-2010; gecorrigeerd voor verschuivingen op microfactoren opgenomen in de OBJD en het SSB

		Range			Standaar				Geschat
Model	Macrofactor	min	max	dy/dx	d-fout	z	p-waarde	95% b.i.	effect
I	Implementatiescore ex-ged	0	6	-0,017	0,001	-29,750	0,000	-0,018 - -0,016	-0,102
II	Sociale cohesie	-4,5	2,5	-0,020	0,001	-29,310	0,000	-0,020 - -0,018	-0,134
III	Primaire preventie	130,7	159,2	-0,003	0,000	-24,460	0,000	-0,004 - -0,003	-0,059
IV	Generale afschrikking	-1,7	2,9	-0,011	0,001	-14,420	0,000	-0,012 - -0,009	-0,035
V	Filterwerking politie/ justitie	-3,5	1,5	-0,025	0,001	-28,680	0,000	-0,026 - -0,023	-0,123
VI	Verslavingsproble-matiek	-1,6	2,1	0,017	0,001	19,250	0,000	0,016 - 0,019	-0,010

Ook hier zien we dat alle macrofactoren naast de besproken achtergrondkenmerken een significant verband vertonen met de prevalentie van algemene recidive, met p-waarden kleiner dan 0,05. Geen van de verklarende factoren kan dus worden uitgesloten, alle kunnen van invloed zijn geweest. Afgaand op de geschatte effecten het meest rechts in de tabel, zijn de toename van de sociale cohesie, de filterwerking in het politie/justitie apparaat de implementatiescore de belangrijkste oorzaken geweest van de daling van de recidive onder de ex-gedetineerden. Gelet op de betrekkelijk lage implementatiescore is het pakket aan maatregelen gericht op recidivereductie niet volledig ontvouwd. Maar dat neemt niet weg dat de maatregelen die er waren effect kunnen hebben gehad. Volgens onze schattingen nam de prevalentie van algemene recidive onder ex-gedetineerden in de periode 2002-2010 met 1,7 procentpunten af met elk punt dat op de schaal van de implementatiescore werd gehaald. Het beleid zou de prevalentie van 2-jarige algemene recidive onder ex-gedetineerden met naar schatting 10,2 procentpunten omlaag hebben weten te brengen. Benadrukt moet worden dat dit de bovengrens is. Het is een schatting van de *maximale* bijdrage van het beleid. Het effect is niet onafhankelijk. We weten niet welk deel van de 10,2% in feite moet worden toegeschreven aan de werking van andere macrofactoren.
Om een andere reden wordt het effect van het beleid op de recidive van ex-gedetineerden echter mogelijk *onder*schat. We zagen dat 'inactieven' (dit zijn personen die geen werk of uitkering hebben en ook geen opleiding volgen) en alleenstaanden een grote kans hebben om te recidiveren en we zagen ook dat deze twee groepen in de loop der jaren relatief kleiner zijn worden. Het is denkbaar dat het dadergerichte beleid daarin een rol heeft gespeeld. Het zou kunnen dat de nazorg die inmiddels standaard aan gedetineerden wordt geleverd of de gedragsinterventies die zijn ingezet hebben bijgedragen aan een betere voorbereiding van de terugkomst van de gedetineerden naar de samenleving. Het is niet uitgesloten, maar we kunnen het ook niet bevestigen. In het model zijn de verbeterde vooruitzichten meegenomen

als een selectie-effect en dat was voor een deel misschien dus niet terecht. Hoe het ook zij, direct na de toename van de sociale cohesie en de filterwerking van politie en justitie komt de implementatie van het dadergerichte beleid als belangrijkste verklarende factor uit de hier toegepaste modellen. Primaire preventie, generale afschrikking en de afname van de verslavingsproblematiek lijken minder invloed te hebben gehad op de recidivepercentages van ex-gedetineerden.

Figuur 3.20 Ontwikkeling op samengestelde macrofactoren en in de prevalentie van voor persoonskenmerken gecorrigeerde 2-jarige algemene recidive onder jeugdige daders

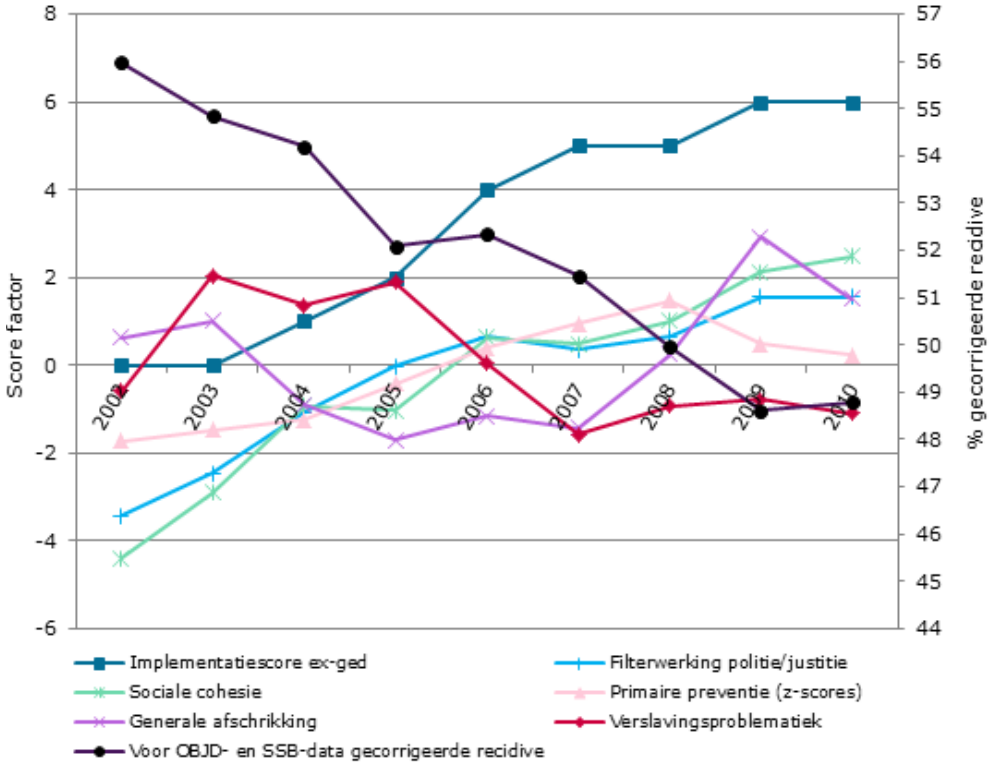

4 Conclusies en discussie

Heeft het dadergerichte beleid dat het laatste decennium op het terrein van de strafrechttoepassing is gevoerd, geleid tot de beoogde reductie van de recidive onder jeugdige daders en ex-gedetineerden? Zo luidde de centrale vraag van dit onderzoek. Een eenvoudig antwoord is er niet. We hebben gezien dat tussen 2002 en 2010 de recidive zowel bij de jeugd als onder ex-gedetineerden is afgenomen. Het is komen vast te staan dat de doelstelling ten aanzien van de recidive voor de ex-gedetineerden ruimschoots is gehaald en die voor de jeugdigen bijna. We weten inmiddels ook dat in dezelfde periode in beide sectoren een accumulatie te zien is geweest van succesvol geïmplementeerde beleidsmaatregelen gericht op de reductie van recidive. Bij de jeugdigen lijkt het beleid weliswaar beter te zijn uitgerold dan bij de ex-gedetineerden, althans afgaand op de stand van zaken in het laatste jaar van het onderzoek, maar in beide sectoren bestaat een sterke correlatie tussen de ontwikkeling van het beleid en de afname van de strafrechtelijke recidive.

Maar is hiermee aangetoond dat de daling van de cijfers een direct gevolg is van het gevoerde beleid? Nee, en dat is ook niet eenduidig te bewijzen. In dezelfde periode hebben zich namelijk andere ontwikkelingen voorgedaan die evengoed een verklaring kunnen vormen voor de afgenomen recidive onder jeugdigen en ex-gedetineerden. Zo blijkt bijvoorbeeld uit onze analyses dat de sociaaleconomische omstandigheden tussen 2002 en 2010 licht zouden zijn verbeterd en dat burgers in die periode zelf steeds meer maatregelen zijn gaan nemen om inbraken te voorkomen. Het zou kunnen dat de overheid in beide zaken de hand heeft gehad en dat daardoor de criminaliteit is afgenomen, maar dat is dan niet het effect geweest van de specifieke, dadergerichte aanpak die in dit onderzoek centraal stond.
In de verklaring van de recidivecijfers lijkt verder een rol te zijn weggelegd voor systeemkenmerken. We doelen dan op filtermechanismen in de verwerking van de gepleegde delicten die maken dat het aandeel dat bij het OM terecht komt, varieert. Daarnaast is ook de gemeten toename van de sociale cohesie nog van belang. Afgaand op in dit onderzoek gehanteerde indicatoren lijken de tegenstellingen in onze maatschappij gedurende de onderzochte periode per saldo *minder* scherp te zijn geworden en dat zou er voor kunnen hebben gezorgd dat de criminaliteit en daarmee ook de herhalingscriminaliteit is afgenomen. Samen met de dadergerichte aanpak zijn de filterwerking in het politie/justitie apparaat en de ogenschijnlijke toegenomen maatschappelijke integratie de meest waarschijnlijke oorzaken van de afname van de strafrechtelijke recidive onder jeugdige daders en ex-gedetineerden.

De opzet van het onderzoek was de bijdrage van het dadergerichte beleid in de daling van de recidive bloot te leggen. Dat is slechts gedeeltelijk gelukt. Via het beeld van de 'recidivebalans' hebben we vier klassen verklarende factoren in kaart gebracht: algemene maatschappelijke ontwikkelingen, registratie-effecten, selectiemechanismen en het dadergerichte beleid van justitie. Met de kwantificatie van de hoofdvariabelen – de recidive op persoonsniveau, de implementatie van het beleid en de alternatieve verklaringen op macroniveau – was hiërarchische, multipele logistische regressie de aangewezen analysetechniek. Maar door de hoge intercorrelaties en het lage aantal meetpunten op het niveau van de cohorten werkte deze oplossing niet, ondanks alle pogingen die in het werk zijn gesteld. Het complex aan krachten dat de hoogte van het recidivepercentage bepaalt bleek te ingewikkeld; de technische middelen ontbraken om de knoop geheel te ontwarren. We staan hierin overigens niet alleen. Weijters en Van der Laan (2014) probeerden onlangs met

behulp van tijdreeksanalyse een verklaring te vinden voor de recente afname van het aantal jeugdige verdachten in Amsterdam. Tal van factoren passeren de revue, maar ook zij moesten constateren dat de verbanden met de uitkomstvariabele niet tegelijkertijd konden worden getoetst vanwege de hoge intercorrelaties en het lage aantal meetpunten.

Misschien mag het feit dat na alle analyses die wel uitvoerbaar bleken te zijn, *niet* kan worden uitgesloten dat het beleid van invloed is geweest de grootste winst van dit onderzoek worden genoemd. In beide sectoren schaarde het dadergerichte beleid zich na correctie voor individuele kenmerken in de top-3 van meest waarschijnlijke oorzaken van de gemeten daling van de recidive. We weten dus niet zeker of het beleid een rol heeft gespeeld, maar de analyses die zijn gedaan hebben wel redelijk stevige aanwijzingen opgeleverd dat het terzake gerichte beleid van invloed is geweest. Men zou op grond van de uitkomsten van het onderzoek kunnen stellen dat het met de methode die is gevolgd *aannemelijk* is dat de dadergerichte aanpak heeft gewerkt. We hebben geen nauwkeurige schatting kunnen maken van de omvang van de waarschijnlijke bijdrage, maar we mogen aannemen dat die bijdrage er is geweest, omdat:

a er sprake is geweest van ter zake doend beleid dat in elk geval voor een deel goed is uitgevoerd en goed was onderbouwd;
b de strafrechtelijke recidive in de betrokken daderpopulaties en in de bewuste periode feitelijk is gedaald, óók nadat de terugvalpercentages werden gecorrigeerd voor verschuivingen op tal van persoonskenmerken die voorspellend zijn voor de kans op recidive;
c de correlatie tussen de implementatie van het dadergerichte beleid na correctie voor persoonskenmerken groter bleek te zijn dan de partiële correlatie tussen de gecorrigeerde recidive en andere verklarende factoren.

De vraag die zich bij deze uitkomsten opdringt is hoezeer de recidive zou zijn afgenomen indien alle maatregelen die met de besproken beleidsprogramma's waren voorgenomen, volledig zouden zijn uitgevoerd. Want dat is een ander resultaat dat dit onderzoek heeft opgeleverd: er was sprake van een betrekkelijke grote mate van 'onder-implementatie', vooral in de sector van de ex-gedetineerden. Lang niet alle maatregelen waren in 2010, het laatste jaar van de onderzoeksperiode, in het veld tot ontwikkeling gebracht. In de jeugdsector gaat het dan om maatregelen met een relatief klein bereik, zoals nachtdetentie, de gedragsbeïnvloedende maatregel en vrijwillige nazorg voor jongeren met een PIJ. Bij de volwassen ex-gedetineerden echter, hebben we kunnen constateren dat vijf van de tien maatregelen in 2010 (nog) niet goed waren geïmplementeerd. Nazorg voor gedetineerden is er daar één van en de vernieuwing van de forensische zorg een ander, twee maatregelen met een niet geringe reikwijdte. De zonzijde van dit minder goede nieuws is dat er kennelijk nog winst te behalen valt. Vooral van de nazorg mag nog een effect op de recidive worden verwacht, mits men deze beter op de rails heeft gekregen natuurlijk. Ons onderzoek toont eens te meer aan dat de kans op recidive kleiner is als ex-gedetineerden na hun verblijf in de inrichting in een financieel en sociaal stabiele situatie terecht komen.

De maatregelen die in 2010 nog niet volledig waren geïmplementeerd zijn wellicht wel van invloed op de recidivecijfers van latere cohorten van daders. Bestaand beleid dat doorwerkt en nieuw beleid dat wordt geïnstigeerd kunnen het beeld dat dit onderzoek heeft opgeleverd uiteraard doen veranderen. We hebben met dit onderzoek alleen de omstandigheden in de periode 2002-2010 in kaart gebracht. De komende jaren spelen zaken als de verdere introductie van het LIJ, de veranderin-

gen op het terrein van het reclasseringstoezicht, de uitbouw van de nazorg en de gedragsinterventies en – natuurlijk – de bezuinigingsmaatregelen genoemd in het Masterplan DJI 2013-2019 (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014). De uitwerking van een deel van de nieuwe maatregelen zal worden gemonitord. Daarmee ontstaan vanzelf langere tijdreeksen, dus de mogelijkheden om scherpere analyses te doen nemen toe. De gegevens die worden vastgelegd in het LIJ, zullen worden gekoppeld aan de Recidivemonitor, hetzelfde geldt voor de gegevens die in de achterliggende jaren zijn verzameld over de nazorg aan ex-gedetineerden (Noordhuizen & Weijters, 2012) en voor data die duidelijk maken welke varianten van toezicht door de reclasseringsinstellingen zijn uitgevoerd (Zebel, Alberda & Wartna, 2014). Daarnaast zal vanaf 2015 vergelijkend recidiveonderzoek met controlegroepen plaatsvinden naar de effecten van (voorlopig) erkende gedragsinterventies, te beginnen bij de CoVa, en is er een recidivemonitor in de maak voor de gehele sector van forensische zorg.

In al deze onderzoeken zal gebruik kunnen worden gemaakt van data op persoonsniveau. Dat is gunstig, want het grote voordeel van het werken met microgegevens heeft zich in het huidige onderzoek weer bewezen. Omdat we voor de ex-gedetineerden konden beschikken over gegevens uit het SSB kenden de modellen toegepast op de ex-gedetineerden een grotere verklaringskracht dan de modellen ingezet voor de analyse van de recidive van de jeugd. Het leidde tot bevestiging van het beeld dat de recidivekansen van justitiabelen afnemen als ze werk of een uitkering hebben, fatsoenlijk wonen en goede sociale relaties hebben. Met de Recidivemonitor heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie een instrument in huis waarin de oorzaken en achtergronden van de terugval onder daders en verdachten structureel en op microniveau kunnen worden geanalyseerd. Door koppeling van *gepseudonimiseerde* gegevens afkomstig uit de registraties van de uitvoeringsorganisaties, ontstaan nieuwe mogelijkheden om op grote schaal fijnmazig onderzoek te doen en relevante beleidsinformatie te genereren.

Dit onderzoek was globaal van aard. De fijne mechanismen die op individueel niveau bepalen of een persoon tot recidive vervalt zijn niet blootgelegd. We weten ook nog niet in detail wat de werkzame bestanddelen zijn van de maatregelen die justitie op dit terrein heeft uitgezet. Maar dat was ook niet de inzet van dit onderzoek. De bedoeling was vast te stellen welke invloed de dadergerichte aanpak als geheel heeft gehad op het niveau van de recidive onder jeugdige daders en ex-gedetineerden. Dat effect is niet onomstotelijk aangetoond, maar aanwijzingen dat het beleid naast andere factoren een positieve rol heeft gespeeld zijn er wel. De criminaliteit lijkt om een aantal redenen in zijn algemeenheid te zijn afgenomen en er is ook aanleiding om te denken dat de cijfers zijn gedaald als gevolg van de filterwerking die plaatsvindt in het strafrechtelijke bedrijf[22], maar het is minstens even waarschijnlijk dat de recidive zowel bij de jeugdigen als bij de ex-gedetineerden is gedaald dankzij de dadergerichte aanpak die het achterliggende decennium onderdeel vormde van het beleid op het terrein van de strafrechttoepassing. Misschien was het anders uitgepakt als de macrofactoren anders waren geoperationaliseerd en er andere indicatoren waren gekozen, maar met de keuzes die in het onderzoek zijn gemaakt en na alle controles die konden worden ingebouwd, bleef het verband tussen de implementatie van het beleid en de afname van de recidive overeind. Een logische vervolgstap zou zijn om de assumpties die ten grondslag liggen aan het gevoerde beleid en de processen die met deze en andere beleidsmaatregelen in gang zijn

[22] In het voorjaar van 2015 heeft het WODC onderzoek gepland dat in detail duidelijk moet maken hoe de registratie verloopt en welke effecten dit heeft op de omvangcijfers van de jeugdcriminaliteit.

gezet, met meer diepgang te analyseren om zo te bezien of de werking van het beleid nog sterker kan worden onderbouwd.

Summary

Relapse in reoffending

Exploring the decline of reconviction rates among adjudicated juvenile offenders and released prisoners in the years 2002-2010

Policy programmes in the field of Dutch criminal law often aim at the reduction of recidivism, which is the relapse of prosecuted offenders into criminal behavior. Several years ago, the Dutch government stipulated specific recidivism targets in a comprehensive set of measures indicated as the 'Safety Programme'. For convicted juvenile offenders and for adult former prisoners the medium-term recidivism will have to be reduced by 10 percentage points between 2002 and 2010 (Ministry of Justice & Ministry of the Interior and Kingdom Relations, 2007). To examine whether these goals were achieved, the Recidivism Monitor of the WODC observed the yearly progression of reconviction rates among juveniles and adults. The results of these observations are shown in the current report, and can be used to evaluate the effects of previously implemented offender related recidivism policies.

The results suggest that, overall, in five different offender populations (i.e., overall juvenile offenders, former inmates of juvenile detention centers, overall adult offenders, former prisoners and former clients of the Probation Office) criminal reconviction rates have gone down in 2002-2010. At the start of the observation period, reconviction rates immediately declined for all adult offenders, whereas these rates for juvenile offenders declined somewhat later. In general, the reconviction rates of juvenile offenders declined slightly less strong than those of adult offenders. The reconviction rates of adult former prisoners exhibited the sharpest decline; the stipulated target was met for this particular population. For juvenile offenders the target was nearly met.

The core feature of the current report is the attempt to explain the observed trends in reconviction rates. To facilitate this, the Recidivism Monitor worked with research bureau Regioplan on a method to link reconviction rates to policies concerning recidivism reduction. The main research question of the current report therefore is:

Can the judicial policies that have been aimed at offenders and suspects arguably be held responsible for the observed reduction in criminal recidivism among juvenile offenders and adult former prisoners?

To accurately determine whether the implemented offender oriented judicial policies actually affected reconviction rates, three classes of alternative explanations were incorporated into the design of the research:
1 in general the crimes rates have dropped;
2 there is less crime being registered;
3 prosecution has focused on offenders with increasingly lower recidivism risks.

To formulate an answer to the central question it is necessary to isolate the effect of the offender oriented policy measures from the operation of the three types of alternative explanations. Due to the complexity of the subject, the research will not provide firm conclusions and definite answers. It will be exploratory of nature. Nonetheless, by investigating and isolating alternative causes, at least an educated

guess can be made concerning the effects of implemented policies on reconviction rates. Furthermore, do note that the current study only concerns offender-oriented policies and not the effects of the criminal justice policy or government policy in general. It may be that crime has decreased during the study period and it is also conceivable that the Dutch government has contributed to this end. It is however, not the subject of this investigation.

Method

The research consisted of multiple parts. The first component was the recidivism study. The research of the Recidivism Monitor is based on data from the Dutch Offenders Index (DOI) . The DOI is an anonymous and encrypted version of the official registration of judicial documentation in the Netherlands and usually provides adequate information for determining reconviction rates. However, for more specific populations additional information is required. For instance, data from the National Agency of Correctional Institutions and from Statistics Netherlands (CBS) were obtained to adequately determine the reconviction rates for former prisoners. The current study examines the prevalence of recidivism up to two years after imposing the sanction or release from the institution. A reconviction was only considered valid when the reconviction was due to a crime, and not a misdemeanor. Furthermore, acquittals or technical decisions were not included. Although juvenile offenders and adult former prisoners were the most important offender groups in this evaluation, the reconviction rates of former clients of the Probation Office, adult offenders and former inmates of juvenile detention centers were also calculated.

The second component of the research consisted of an extensive literature study carried out by Regioplan. The aim of this study was to examine which factors, on either theoretical or empirical grounds, were associated with recidivism in the Netherlands. Regioplan also reviewed the policy measures aimed at the reduction of recidivism and executed in the period 2002-2010. A key issue within this study was the systematic review of the implemented policy measures, which resulted in an objective indicator for the realization of the programmes that brought forth the measures.. This indicator will be called the 'implementation score'. It indicates how well the intended policy programme was executed and thus serves as a model for the degree to which the implemented measures can be of influence when it comes to the level of recidivism.

The last component was a form of 'contribution analysis' (Mayne, 2012). This entails a mix of quantitative and qualitative research methods to find support for the theory of change that underlies the policy aimed at reducing recidivism. Contribution analysis involves explicitly exploring alternative explanations. As previously stated, in this study there are three categories of alternative explanations examined: (1) crime rates dropped in general; (2) less crime is being registered; (3) there have been selection effects. The explanations do not exclude each other, they can be valid all together. In this study we will try to isolate the effect of the policy programmes from the effects of the other types of explanations.

To accomplish this, several steps were taken. Firstly, quantitative indicators of various factors were extracted from the literature review of Regioplan. Secondly, a probability analysis was performed to assess the potential impact these various factors could have had on national reconviction rates, and whether data on these factors were available on an individual (micro) or on an aggregated (macro) level

for further analyses. Moreover, principal components analyses were performed to evaluate whether multiple macro-factors could be combined into single factors. Subsequently, multiple hierarchical logistic regression analyses were performed to provide an estimation of the impact of implemented programmes on reconviction rates among juvenile offenders and adult former prisoners. Although the intention was to incorporate as many macro-factors as possible into the models, the low number of observations on the macro-level (i.e. nine, because there are nine years between 2002 and 2010) limited the feasibility of these analyses.

Results

The inventory made by Regioplan showed that there were 21 policy measures aimed at the decrease in recidivism executed in the period 2002-2010. Within this period, two stages can be distinguished. The first stage lasted from 2002-2006, during which the Safety Programme was implemented to reduce the overall discontent with and fear of crime on the national level. The Dutch government wanted to remedy the lack of enforcement on crime and also handle an offender-oriented approach. The first stage entailed to nine specific measures, such as the introduction of the punitive measure for persistent offenders, the establishment of the Accreditation Panel for Behavioral Programs and the development of a widely-to-be-used screening device for establishing the individual's risk of recidivism (i.e., RISc).

The Safety program was followed by the policy programme 'Safety begins with Prevention', which lasted from 2007 to 2010. This programme was more oriented towards prevention of (repeat) crime and therefore further emphasized the offender oriented approach. Several policy measures introduced during the first stage were prolonged in the second. But in addition, twelve new separate policy measures were initiated. Of those the introduction of a system of aftercare for former prisoners and a new form of release on parole can be considered the most important. In general the focus of the programme was on preventing recidivism among (high frequent) juvenile offenders and former prisoners.

Regioplan reviewed the 21 policy measures to assess how well they have been implemented and whether they have reached their intended target groups. Even though gradually more policy measures were implemented during 2002-2010, not all measures were deemed fully implemented. By the end of 2010, only five out of ten programmes targeting adult offenders were scored as 'sufficient' or 'reasonable'. Furthermore, programmes targeting juvenile offenders were scored slightly higher on average: six out of eleven programmes obtained a 'sufficient' or higher score. Both for juvenile and adult offenders, the implementation score exhibited a strong negative correlation with the prevalence of recidivism. In other words, the increase of adequately implemented recidivism programmes was strongly associated with an overall reduction in recidivism. However, at this point the association can not be considered causal, because the alternative explanations are not yet accounted for.

The next step in the research was the inventory of alternative explanations. Out of the three classes of alternative explanations (i.e., general societal factors, reduction in crime registration, and selection effects) six macro-factors were construed with the help of PCA that were considered relevant for the explanation of the drop of the reconviction rates:

1 increased societal cohesion;
2 an increase of primary prevention initiatives;

3 more general deterrence;
4 a more favorable socio-economic climate;
5 stronger filter mechanisms in the processing of crime by the police and the judiciary; and
6 the decline of the generation of highly active heroin-addicted offenders.

Each of these macro-factors may explain (part of) the decrease in recidivism rates. To account for an influence of selection mechanisms on the micro level (i.e. relating to the individual offenders), six common background characteristics were integrated into the model as well: sex, age, country of birth, type of the index offense; number of previous criminal cases; and age of onset at the time of the first criminal case. Moreover, for former prisoners ethnicity, marital status, employment and personal income, and household income and situation were considered as well.

In the final step of the study, the micro data and the macro-factors, including the implementation-score symbolizing the possible effect of the offender oriented policy programmes, were introduced in a multiple hierarchical logistic regression model. As the macro-factor relating to heroin addicts is not relevant for juvenile offenders and the macro-factor 'socio-economic climate' can be explained better by micro factors (i.e. employment and income), the model differed for juvenile offenders and former prisoners.

The regression model for juvenile offenders shows that the background characteristics were all strongly associated with reconviction rates on the personal level. Furthermore, offenders in earlier cohorts were less prolific in terms of the base rate of recidivism than offenders included in later cohorts. Due to exceptionally strong correlations among the macro-factors (i.e., $r>0.90$), only one macro-factor at a time could be examined alongside the micro factors in a regression analysis. Consequently, the analyses that were done do not account for any associations between the macro-factors themselves. Nonetheless, the analyses pointed out that all macro-factors maintain a significant negative relationship with the reconviction rate among juvenile offenders when all the micro-factors are accounted for. After correction for the influence of the microdata, the estimated maximum effect of the implementation score was the largest of all macro-factors, together with those of the increased societal cohesion and the filter mechanisms identified in the processing of crime. Therefore, these three factors can be considered the mostly likely causes for the decline in the reconviction rate among juvenile offenders.

In the regression model for adult former prisoners the background characteristics on the individual level were also significantly associated with the reconviction rate. For instance, living conditions following imprisonment appeared to be predictive of subsequent reoffending: former prisoners who were employed or on social benefits were less prone to reoffend than so-called 'inactive' individuals. Furthermore, former prisoners in a single person household or with a low personal or household income were also more at risk to reoffend. Similar to the analysis for juvenile offenders, the macro-factors appear to be strongly intercorrelated. So again only one macro-factor at a time could be examined alongside the micro factors. As was the case with juvenile offenders these analyses showed that all of the relevant macro-factors were associated with recidivism among former prisoners too. Given the size of the estimated effects, increased societal cohesion, the filter mechanisms in the processing of crime and the implementation-score again emerged as the most powerful explanatory factors.

Conclusion and discussion

This study aimed to determine the impact of offender-oriented policy programmes executed in the Netherlands on the level of known reoffending among juvenile offender and adults released from prison. A causal link could not be established, though a strong association was suggested alongside other explanatory factors. To put it in other words: it is deemed plausible that the implemented policy measures jointly have reduced recidivism rates together with more general trends in the reduction of crime at the national level. As various measures were not fully executed as planned, it is likely that the policy programmes could have contributed even more to the reduction of recidivism if only full implementation would have been achieved.

Partly implemented policy measures that will continue to develop and programmes newly executed after 2010, probably will influence recidivism rates in the years beyond the scope of the current study. We have only reviewed the situation between 2002 and 2010. The consequences of the introduction of new screening devices, changes in the operation of probation agencies, the further development of aftercare facilities and cognitive-behavioral training programs, and the budget cuts that were announced relating to the prison system, will have to be awaited. In short, many other factors should be monitored in forthcoming research.

The current study examined recidivism on a aggregated, national level; the whole package of Dutch offender-oriented policy measures executed in a period of nearly a decade was incorporated in the research. Of course, the results could have been different if the macro-factors that were construed had been operationalized in another way. Furthermore, adding extra background information on an individual level – as we were able to do in the analyses for former prisoners – led to the confirmation of the idea that the reconviction risks of offenders reduce when issues like work, employment benefits, housing conditions and social relationships are adequately covered. It is clear that working with data on the individual offender level remains important for explaining reoffending behavior. This is the main function of the Dutch Recidivism Monitor. By linking data obtained from organizations concerned with law enforcement, prosecution and the execution of judicial interventions with data on known offending, ample opportunities arise to do large scale criminological research and to generate qualified policy information for the Ministry of Security and Justice. That being said, it is also important to review the assumptions that underlie the policy programmes in more detail, and study which finer mechanisms can best explain the apparent success of the offender oriented approach in the Netherlands.

Literatuur

Agnew, R. (1985). A revised strain theory of delinquency. *Social Forces, 64*, 151-167.

Buuren, S. van, Boshuizen, C., & Knook, L. (1999). Multiple imputation of missing blood pressure covariates in survival analysis. *Statistics in Medicine*, 18, 681-694.

Brooks, C.A., & Bailar, B.A. (1978). *An error profile: Employment as measured by the current population study.* Washington DC: US Department of commerce, US Government Printing Office. Statistical policy working paper 3.

Blom, M., & Laan, A.M. van der (2007). *Monitor Jeugd terecht 2007*. Den Haag: WODC. Fact sheet 2007-3.

Clarke, R.V. (1997). *Situational crime prevention: Successful case studies second edition.* New York: Harrow and Heston Publishers.

Clarke, R.V., & Felson, M. (red.) (1993). *Routine activity and rational choice: Advances in criminological theory 5*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2e ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Elffers, H. (2008). Afschrikking en het aanleren van normen: De theorie van Kelman toegepast op het strafrecht*. Justitiële verkenningen, 34* (2), 82-97.

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2011). *Jaarverslag 2010.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vergaderstukken/2011/07/14/jaarverslag-2010-erkenningscommissie-gedragsinterventies-justitie.html

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency.* Berkeley: University of California Press.

Goudriaan, H., Kessels, R., Van der Broek, T., & Tollenaar, N. (2014). Jeugdige verdachten (Politie). In A.M. van der Laan, H. Goudriaan & G. Weijters (red.), *Monitor Jeugdcriminaliteit: Ontwikkelingen in de aantallen verdachten en strafrechtelijke daders 1997 t/m 2012* (pp. 19-54). Den Haag: WODC/CBS. Cahier 2014-7.

Goldstein, H. (2011). *Multilevel statistical models* (4e ed.). Chicester: John Wiley & Sons.

Good, P. I. & Hardin, J. W. (2009). *Common errors in statistics (and how to avoid them)* (3e ed., p. 211). Hoboken, NJ: Wiley.

Kabinet Rutte II (2012). *Bruggen slaan: Regeerakkoord VVD – PvdA.* Geraadpleegd op 20 februari 2013: www.rijksoverheid.nl/regering/regeerakkoord/veiligheid-en-justitie.

Kalidien, S.N., & Heer-de Lange, N.E. de (red*.)* (2013). *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012: Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: Boom Lemma. Justitie in statistiek 2.

Laan, A.M. van der, Goudriaan, H., & Weijters, G. (2014). *Monitor Jeugdcriminaliteit: Ontwikkelingen in de aantallen verdachten en strafrechtelijke daders 1997 t/m 2012*. Den Haag: WODC/CBS. Cahier 2014-7.

Mayne, J. (2001). Addressing attribution through contribution analysis: Using performance measures sensibly. *Canadian Journal of Program Evaluation*, *16*, 1-24.

Mayne, J. (2012). Contribution analysis: Coming of age? *Evaluation, 18*(3), 270-280.

McKelvey, R., & Zavoina, W. (1975). A statistical model for the analysis of ordinal level dependent variables. *Journal of Mathematical Sociology*, *4*, 103-120.

Merton, R.K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review, 3*(5), 672-682.

Ministerie van Justitie (2005). *Gedragsinterventies: Programma Terugdringen Recidive.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/01/01/gedragsinterventies/tr-rapport-gedragsinterventies.pdf&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=ZcYiVLGGEaO07Qbyg4HICw&ved=0CBQQFjAA&sig2=_SHwPFoBit6CvLKKbu9JXA&usg=AFQjCNGv4U2dBlrO5lxtGOjjwho7RIHw1A

Ministerie van Justitie (2009). *Kerngegevens en Jaarverslag Nederlandse Politie 2005*. Geraadpleegd op 22 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2009/09/01/kerngegevens-en-jaarverslag-nederlandse-politie-2005.html.

Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2007). *Verantwoording Veiligheid begint bij Voorkomen: Voortbouwen aan een veiliger samenleving.* Geraadpleegd op 25 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/04/23/tk-5650922-verantwoording-project-veiligheid-begint-bij-voorkomen.html.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2010). *Kerngegevens en Jaarverslag Nederlandse Politie 2009*. Geraadpleegd op 22 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2010/05/12/jaarverslag-nederlandse-politie-2009.html.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2012). *Kerngegevens en Jaarverslag Nederlandse Politie 2011*. Geraadpleegd op 22 september 2014: www.rijksoverheid.nl/ministeries/venj/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/06/04/jaarverslag-nederlandse-politie-2011.html.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2013). *Bijlage Jaarverslag Nederlandse Politie 2012*. Geraadpleegd op 22 september 2014, via www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/05/16/bijlage-jaarverslag-nederlandse-politie-2012.html.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2014). *Masterplan DJI 2013 – 2018*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Noordhuizen, S., & Weijters, G. (2013). *Derde meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden*. Den Haag: WODC. Cahier 2012-3.

Royston, P. (2001). Flexible alternatives to the Cox-model, and more. *The Stata Journal*, *1*, 1-28.

Suurmond, G., & Velthoven, B.C.J. (2008). Werkt gevangenisstraf echt niet? Criminologen als struisvogels. *Justitiële verkenningen, 34* (2), 27-45.

Tollenaar, N., &Laan, A. van der (2012). *Effecten van de ISD-maatregel.* Den Haag: WODC. Factsheet 2012-1.

Vollaard, B., Versteegh, P. & Brakel, J. van den (2009). *Veelbelovende verklaringen voor de daling van de criminaliteit na 2002*. Geraadpleegd op 23 september 2014: www.politieenwetenschap.nl/cache/files/54213e077120bverklaringen_ daling_ criminaliteit_na_2002.pdf.

Wartna, B.S.J. (2005). *Evaluatie van daderprogramma's: Een wegwijzer voor onderzoek naar de effecten van strafrechtelijke interventies speciaal gericht op het terugdringen van recidive.* Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Wartna, B.S.J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2011). *De WODC-Recidivemonitor.* Den Haag: WODC.

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N., Blom, M., Verweij, S., Alberda, D.L., & Essers, A.A.M. (2012). *Recidivebericht 2012. Landelijke cijfers met betrekking tot de strafrechtelijke recidive van justitiabelen uit de periode 2002-2009.* Den Haag: WODC. Factsheet 2012-6.

Weijters, G., Laan, A.M. van der, & Kessels, R.J. (2014). *De verandering in het aandeel jeugdige verdachten in Amsterdam 2005 tot en met 2011: Op zoek naar verklaringen.* Den Haag: WODC. Cahier 2014-9.

Wold, S., Esbensen, K., & Geladi, P. (1987). Principal component analysis. *Chemometrics and Intelligent Laboratory Systems, 2*, 37-52.

Yule G. Udny (1926). Why do we sometimes get nonsense-correlations between time-series? A study in sampling and the nature of time-series. *Journal of the Royal Statistical Society*, *89*(1), 1-6.

Zebel S., D.L. Alberda, & B.S.J. Wartna (2014). *Recidive na een reclasseringscontact: Overzicht en analyse van de terugval van personen na beëindiging van een toezicht of een werkstraf in de periode 2002-2009.* Den Haag: Boom Lemma. Onderzoek en beleid 312.

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie & klankbordgroep

Begeleidingscommissie

Voorzitter

Prof. dr. P.G.M. van der Heijden	Universiteit Utrecht, University of Southampton

Leden

Prof. mr. dr. L.M. Moerings	Universiteit Leiden
Mw. J.E. van 't Riet MsC	Directie Sancties en Preventiebeleid, Ministerie van Veiligheid en Justitie
J.J.A. Essers	Directie Justitieel Jeugdbeleid, Ministerie van Justitie
Drs. A.W.M. Eijken	Directie Justitieel Jeugdbeleid,Ministerie van Veiligheid en Justitie
Dr. M.M.A. Kommer	Algemene Justitiële Strategie, Ministerie van Veiligheid en Justitie
Drs. M.J. Suijkerbuijk	Directie Sancties en Preventiebeleid, Ministerie van Veiligheid en Justitie
Dr. G. Suurmond	Parket Generaal
Dr. O. Etman	Reclassering Nederland
Drs. R. Poort	Reclassering Nederland
P.J. Linckens	Dienst Justitiële inrichtingen

Klankbordgroep

Voorzitter

Prof. dr. B.F.M. Bakker	Centraal Bureau voor de Statistiek, Vrije universiteit Amsterdam

Leden

J.E. van ’t Riet MsC	Directie Sancties en Preventiebeleid,Ministerie van Veiligheid en Justitie
Drs. A.W.M. Eijken	Directie Justitieel Jeugdbeleid, Ministerie van Veiligheid en Justitie
Drs. G. Homburg	Regioplan
Dr. M. Timmermans	Regioplan
Dr. M. Witvliet	Regioplan
J.J.A. Essers	Directie Justitieel Jeugdbeleid, Ministerie van Veiligheid en Justitie
Drs. F. Willemsen	WODC/EWB,Ministerie van Veiligheid en Justitie

Bijlage 2 Correctie ruwe recidivecijfers

Verschuivingen in de onderzoeksgroepen en het bestaan van mogelijke registratie-effecten vertroebelen het zicht op de ontwikkeling van de recidive. In de Recidivemonitor worden daarom naast ruwe ook gecorrigeerde percentages berekend. De correctie van de ruwe cijfers vindt plaats met behulp van een statistisch model, een parametrisch survivalmodel, een bijzondere vorm van regressieanalyse (Royston, 2001). Het model geeft schattingen van de invloed van de achtergrondkenmerken op de recidivekans en berekent of er significante registratie-effecten zijn. Met behulp van de modellen kunnen de ruwe cijfers worden bijgesteld. Voor elk van de vijf daderpopulaties in figuur 1.2 van dit rapport is een apart regressiemodel opgesteld. Missende waarden op de achtergrondkenmerken werden geïmputeerd via de hot-deck methode (Brooks & Bailar, 1978). Bij de JJI-populatie gebeurde dit via 'regression switching' (Van Buuren et al., 1999).
De modellen werden gefit op één helft van de totale populatie uit de gehele onderzoeksperiode, en gevalideerd op de andere helft ('split-half validatie'). Voor de JJI-groep werd in verband met de relatief geringe aantallen een '10-voudige kruisvalidatie' uitgevoerd. De fit van de vijf modellen is goed te noemen. Twee jaar na het opleggen van de sancties of het vertrek uit de inrichting, is de voorspelfout in geen van de vijf onderzoekspopulaties groter dan 0,91%. Dit betekent dat de modellen een nauwkeurige schatting geven van de invloed van de factoren op het tweejarige recidivepercentage.
Zes gemeenschappelijke achtergrondkenmerken (of varianten daarvan) werden als voorspellers in de statistische modellen opgenomen: de sekse, leeftijd en het geboorteland van de justitiabele, het type delict, het aantal eerdere justitiecontacten en de leeftijd bij het eerste contact. Bij de jeugdige daders, volwassen daders, exgedetineerden en reclassenten speelde bij de voorspelling van de recidivekans ook het aantal eerder opgelegde boetes een rol. Bij de volwassen en jeugdige daders bleek bovendien het aantal eerdere strafzaken naar aanleiding van zeer ernstige delicten van aanvullend belang. In het JJI-model kon in plaats van het geboorteland, de etnische achtergrond worden gebruikt. In deze groep bleek de bijdrage van leeftijd bij uitstroom niet significant.
Samen bepalen de in het model opgenomen achtergrondkenmerken het 'risicoprofiel' van een cohort binnen een onderzoekspopulatie. Aan de modellen werden vervolgens jaarreeksen van ophelderingspercentages en percentages aangiftebereidheid toegevoegd. De schommelingen in de aangiftebereidheid bleken in geen van de onderzoekspopulaties een eigen bijdrage te leveren aan de voorspelling van de recidive. Dit gold in deze ronde ook voor het ophelderingspercentage. De opwaartse druk was in geen van de sectoren zichtbaar. De recidivecijfers hoefden op dit punt dus niet te worden bijgesteld.

Bijlage 3 Recidivecijfers uitgesplitst naar type sanctie

Binnen de Recidivemonitor is het ook mogelijk om de cijfers uit te splitsen naar het type straf dat werd opgelegd aan de vervolgde daders. In figuur B3.1 is dat gedaan. De figuur geeft de trends in de prevalentie van de 2-jaars algemene recidive weer voor vier typen sancties: vrijheidsstraffen, taakstraffen, geldstraffen en beleidssepots.

Figuur B3.1 Gecorrigeerde percentages algemene recidive 2 jaar na beëindiging van de straf c.q. uitstroom uit de inrichting in de periode 2002-2010; naar type hoofdstraf , voor volwassen en jeugdige daders

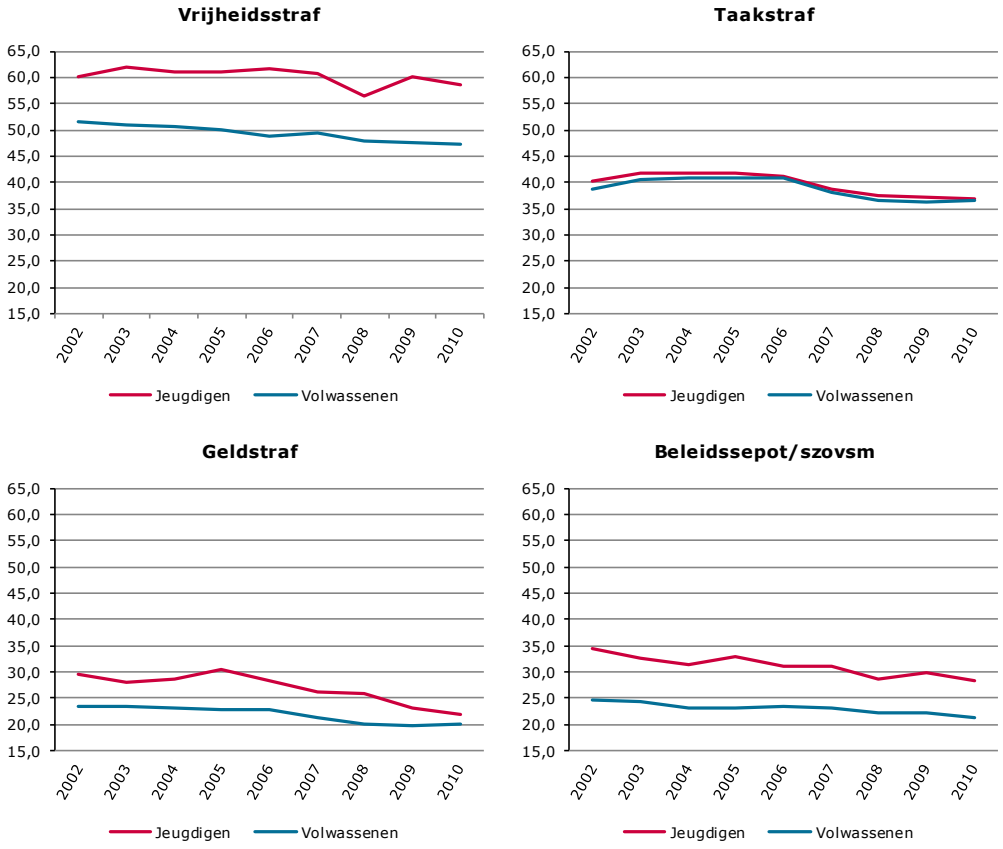

Een aantal zaken valt op:

- Met uitzondering van de werkstraf is de recidive onder jeugdige daders na elke straf hoger dan onder volwassenen.
- Na elk type straf is er sprake van een (lichte) daling van de strafrechtelijke recidive. Dit geldt zowel voor volwassenen als voor jeugdigen.
- De daling van de recidive onder jeugdigen is na een vrijheidsstraf minder sterk dan onder jeugdige daders met een taakstraf, een geldstraf of een beleidssepot.

Om te bezien na welk type vrijheidsstraf zich de grootste daling van de recidive heeft voorgedaan, is in figuur B3.2 het verloop van de recidive na een vrijheidsstraf zowel voor volwassenen als voor jeugdige daders verder uitgesplitst. Dit levert het volgende beeld op:

Figuur B3.2 Gecorrigeerde percentages algemene recidive 2 jaar na beëindiging van een vrijheidsstraf in de periode 2002-2010; naar type vrijheidsstraf, voor volwassen en jeugdige daders

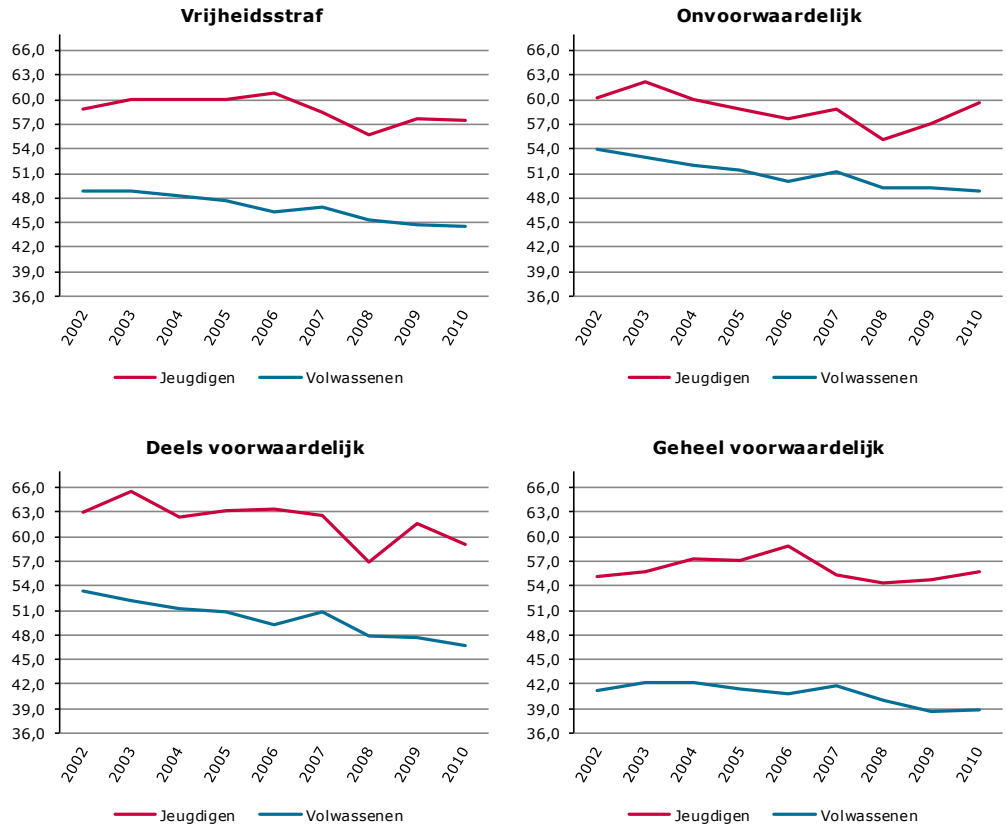

- Onder volwassenen met een vrijheidsstraf doet zich in de periode 2002-2010 in elke categorie een daling van de strafrechtelijke recidive voor: na een geheel onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, na een deels onvoorwaardelijk, deels voorwaardelijke vrijheidsstraf en na een geheel voorwaardelijke vrijheidsstraf.
- Onder jeugdige daders met een vrijheidsstraf zien we alleen een daling onder de subgroep die te maken kreeg met een deels onvoorwaardelijke, deels voorwaardelijke straf.

Tabel B3.1 geeft bij wijze van samenvatting nog eens de ontwikkeling in de recidive in de diverse subgroepen te zien. De groepen zijn gerangschikt naar omvang van de relatieve daling van de strafrechtelijke recidive, berekend over de gehele onderzoeksperiode. Tevens wordt vermeld welk aandeel de subgroep globaal gesproken heeft gehad in de totale populatie van jeugdige of volwassen daders. Om een voorbeeld te geven: het aandeel van de groep jeugdigen met een geldstraf bedraagt 0,12. Dit betekent dat in de periode 2002-2010 ongeveer 12% van de vervolgde jongeren een geldstraf kreeg opgelegd.

Tabel B3.1 Omvang daling strafrechtelijke recidive per sanctie

Type hoofdstraf/vrijheidsstraf	Jaarlijkse aantallen		Aandeel populatie	Daling 2002-2010(%)	
	minimaal	maximaal		absoluut	relatief
Geldstraf (jeugd)	2.097	2.999	0,12	7,5	25,4
Beleidssepot/szovsm (jeugd)	1.323	2.278	0,08	6,1	17,6
Geldstraf (volw.)	83.430	103.148	0,59	3,5	14,9
Beleidssepot/szovsm (volw.)	7.935	10.413	0,06	3,4	13,7
Deels voorwaardelijk (volw.)	4.895	6.488	0,04	6,7	12,5
Geheel onvoorwaardelijk (volw.)	8.792	16.503	0,08	5,1	9,5
Vrijheidsstraffen totaal (volw.)	23.145	36.194	0,19	4,3	8,9
Taakstraf (jeugd)	12.721	17.597	0,70	3,2	8,0
Deels voorwaardelijk (jeugd)	699	1.366	0,05	3,8	6,1
Taakstraf (volw.)	21.023	33.018	0,17	2,2	5,7
Geheel voorwaardelijk (volw.)	9.457	13.798	0,07	2,2	5,4
Vrijheidsstraffen totaal (jeugd)	1.871	5.426	0,16	1,2	2,1
Geheel onvoorwaardelijk (jeugd)	321	558	0,02	0,5	0,9
Geheel voorwaardelijk (jeugd)	851	3.702	0,10	-0,6	-1,0

Uitgedrukt in relatieve termen blijken zich toch aanmerkelijke verschillen voor te doen in de daling van de strafrechtelijke recidive. De in verhouding lichte afdoeningen – de geldstraf en het beleidssepot – staan bovenaan in de lijst; eerst voor jeugdige daders en dan voor volwassenen. De geldstraf is voor volwassenen de meest gebruikelijke sanctie. Bijna 60% van de volwassen daders krijgt een boete of sluit een financiële transactie af met de officier van justitie. Bij de jeugdigen is de taakstraf met maar liefst 70% de meest gebruikte straf. Met een relatieve daling van 8% neemt deze straf in de tabel een middenpositie in. De laagste dalingen en zelfs een (zeer) lichte stijging van de recidive, is te vinden onder de vrijheidsstraffen voor jeugdigen en dan in het bijzonder onder de jeugdigen die een geheel onvoorwaardelijke of juist een geheel voorwaardelijke vrijheidsstraf kregen opgelegd.

Bijlage 4 Aantallen en achtergronden justitiabelen

Tabel B4.1 Achtergronden van volwassen daders met een strafzaak, afgedaan in de periode 2002-2010*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	148.487	169.018	171.087	170.372	173.650	169.976	163.599	167.206	140.681
Sekse									
Man	85,4	85,3	85,2	84,8	84,3	82,9	82,4	82,6	81,6
Vrouw	14,5	14,5	14,6	15,1	15,6	17,0	17,5	17,3	18,3
Leeftijd									
12-17 jaar	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
18-24 jaar	25,0	24,9	25,5	25,7	25,9	26,7	27,3	27,6	27,7
25-29 jaar	15,1	14,5	13,9	13,8	13,9	14,0	14,1	14,6	14,8
30-39 jaar	28,2	27,9	27,2	26,2	25,4	24,3	23,6	23,1	22,5
40-49 jaar	17,7	18,3	18,7	19,2	19,4	19,4	19,4	19,2	19,1
50 jaar of ouder	13,4	13,9	14,1	14,5	14,8	15,2	15,2	15,2	15,5
Geboorteland									
Nederland	67,5	67,4	68,5	69,8	70,5	71,2	70,6	70,3	69,5
Marokko	3,5	3,6	3,5	3,4	3,2	2,8	2,9	2,9	2,9
Nederlandse Antillen/Aruba	3,6	3,7	3,4	3,1	2,8	2,6	2,7	2,8	2,9
Suriname	4,2	4,2	4,6	4,5	4,4	3,8	3,9	4,0	3,9
Turkije	3,0	3,2	3,1	2,9	2,9	2,9	2,7	2,8	2,6
Overige westers	9,7	9,0	8,7	8,4	8,6	8,7	9,1	9,3	10,1
Overige niet-westers	8,1	8,2	7,6	7,2	7,1	7,2	7,3	7,4	7,5
Type delict									
Openbare orde**	11,7	12,4	13,5	13,8	14,2	14,4	15,2	14,1	14,5
Vermogen zonder geweld	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,4	0,5
Vermogen met geweld	1,7	1,5	1,5	1,4	1,2	1,1	1,1	1,1	1,2
Geweld	25,1	24,0	23,0	22,5	22,6	21,3	22,2	21,1	23,4
Zeden	10,4	9,8	10,3	10,5	10,4	10,6	11,1	9,6	9,6
Drugs	6,5	6,4	7,4	6,8	6,8	6,2	6,6	5,7	5,8
Verkeer WVW94	29,7	30,5	29,3	30,0	29,9	29,4	26,4	31,8	27,1
Overig	12,8	13,0	13,2	13,1	12,5	14,4	14,9	14,1	15,0
Soort afdoening									
Vrijheidsstraf <=6 mnd	9,5	9,2	8,3	7,7	6,9	6,6	6,7	6,1	6,7
Vrijheidsstraf > 6 mnd	4,2	3,9	3,7	3,4	2,9	2,8	2,8	2,5	2,9
Werkstraf	13,7	14,4	15,5	17,1	18,3	18,1	19,1	18,3	18,7
Leerstraf	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,5	0,4	0,2	0,1
voorw. vrijheidsstraf	4,3	3,7	3,1	2,7	2,5	2,2	2,1	1,9	2,0
Geldstraf	58,3	58,6	59,3	59,2	59,1	60,7	58,9	60,8	59,3
Beleidssepot	6,2	5,8	6,1	5,5	4,8	4,7	5,1	5,5	6,0

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	148.487	169.018	171.087	170.372	173.650	169.976	163.599	167.206	140.681
Strafrechtelijk verleden									
0 eerdere contacten	41,0	40,5	40,1	39,1	39,1	40,7	40,3	39,1	38,7
12 eerdere contacten	25,4	25,9	26,1	26,7	26,7	26,0	25,6	26,4	25,5
3-4 eerdere contacten	10,6	10,8	10,9	11,2	11,2	11,0	11,1	11,5	11,4
5-10 eerdere contacten	12,0	12,0	12,3	12,4	12,6	12,3	12,7	12,9	13,5
11-19 eerdere contacten	5,4	5,4	5,3	5,4	5,4	5,3	5,5	5,4	5,9
20 of meer eerdere contacten	5,7	5,4	5,3	5,2	4,9	4,7	4,8	4,7	5,0
Leeftijd 1e strafzaak									
12-17 jaar	19,3	19,6	20,0	20,7	21,0	20,7	21,5	21,8	23,0
18-24 jaar	32,8	32,8	33,2	33,2	33,1	33,3	33,1	33,6	32,9
25-29 jaar	13,1	13,0	12,5	12,3	12,2	11,9	11,9	11,9	11,7
30-39 jaar	17,5	17,2	17,1	16,5	16,2	15,8	15,5	15,2	14,7
40-49 jaar	9,3	9,4	9,3	9,3	9,5	9,7	9,8	9,5	9,4
50 jaar of ouder	7,2	7,3	7,3	7,4	7,4	8,1	7,8	7,6	7,8

In verband met missende waarden, tellen de kolompercentages niet altijd op tot 100%.

* Bij meer dan één strafzaak binnen één jaar, is de eerste als uitgangpunt gekozen.

** Vernieling, lichte agressie en openbare ordedelicten.

Tabel B4.2 Achtergronden van jeugdige daders met een strafzaak, afgedaan in de periode 2002-2010*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	20.349	21.610	23.091	23.593	24.079	25.204	24.698	21.693	18.377
Sekse									
Man	83,3	83,0	83,2	82,5	82,1	81,2	81,0	80,9	81,4
Vrouw	16,6	17,0	16,7	17,5	17,9	18,8	19,0	19,0	18,6
Leeftijd									
12 jaar	2,6	2,8	2,7	2,7	2,7	2,8	2,6	2,4	2,0
13 jaar	7,4	7,1	7,8	8,3	8,0	7,8	8,0	7,3	6,8
14 jaar	13,7	13,5	13,9	14,8	14,7	14,3	14,6	14,3	13,1
15 jaar	19,8	19,1	19,7	19,8	19,8	20,1	19,5	19,3	18,8
16 jaar	23,8	23,6	23,4	23,7	23,9	24,2	23,6	24,0	24,5
17 jaar	32,4	33,6	32,4	30,6	30,8	30,6	31,6	32,6	34,7
Geboorteland									
Nederland	79,5	81,4	82,8	84,2	85,2	86,8	87,1	87,6	87,4
Marokko	2,8	2,4	2,1	1,8	1,6	1,2	1,0	0,9	1,0
Nederlandse Antillen/Aruba	2,9	2,6	2,2	2,3	1,8	1,6	1,7	1,5	1,7
Suriname	1,6	1,4	1,2	1,0	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8
Turkije	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,7	0,6	0,5	0,5
Overige westers	4,4	4,1	3,8	3,8	3,6	3,3	3,3	3,5	3,6
Overige niet-westers	7,6	6,9	6,8	6,0	5,6	5,4	5,3	5,1	4,9
Type delict									
Openbare orde**	27,6	27,9	29,4	29,5	29,6	30,0	30,1	26,3	23,7
Vermogen zonder geweld	37,6	35,4	35,6	33,9	34,3	32,0	31,8	33,5	33,8
Vermogen met geweld	6,8	5,6	5,3	4,8	4,3	4,2	3,6	3,6	4,4
Geweld	14,4	15,1	15,7	16,8	16,9	16,7	17,8	17,4	17,9
Zeden	2,3	2,0	1,8	1,8	1,5	1,2	1,1	0,9	0,9
Drugs	1,6	1,6	1,7	2,0	1,8	1,9	1,5	1,6	1,4
Verkeer WVW94	3,3	3,4	3,4	3,5	3,6	4,2	4,5	6,0	6,0
Overig	6,3	8,8	7,1	7,5	7,8	9,3	9,2	10,3	9,7
Soort afdoening									
Vrijheidsstraf <=6 mnd	6,9	6,5	6,1	6,4	5,7	5,2	4,6	4,3	4,6
Vrijheidsstraf > 6 mnd	1,2	0,9	0,8	0,7	0,5	0,5	0,6	0,4	0,6
Werkstraf	45,5	50,1	55,5	56,5	57,8	59,3	61,3	62,9	62,6
Leerstraf	17,9	13,4	12,1	12,2	12,4	10,5	9,7	8,0	6,6
Voorw. vrijheidsstraf	3,5	3,8	3,4	2,6	1,8	1,6	1,4	1,1	0,9
Geldstraf	10,3	12,0	9,6	9,5	10,4	11,9	11,0	11,4	12,3
Beleidssepot	11,2	9,7	8,8	7,7	6,9	7,0	7,6	7,1	7,2

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	20.349	21.610	23.091	23.593	24.079	25.204	24.698	21.693	18.377
Strafrechtelijk verleden									
0 eerdere contacten	71,8	71,5	71,1	70,2	68,3	67,9	67,0	66,2	65,5
1-2 eerdere contacten	21,8	22,0	22,4	23,3	24,8	24,7	25,1	25,3	25,3
3-4 eerdere contacten	4,2	4,3	4,5	4,6	4,8	5,0	5,4	5,6	6,0
5-10 eerdere contacten	2,0	2,0	1,9	1,9	2,0	2,3	2,5	2,7	3,1
11 of meer eerdere contacten	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Leeftijd 1e strafzaak									
12 jaar	5,0	5,5	5,4	5,4	5,6	6,0	5,9	6,1	6,1
13 jaar	12,6	12,1	12,8	13,4	13,7	13,7	14,1	14,0	13,7
14 jaar	18,3	18,4	19,0	19,7	19,6	19,6	20,2	20,5	19,4
15 jaar	21,4	20,5	21,2	21,5	21,3	21,2	20,9	20,7	20,3
16 jaar	20,6	20,6	20,2	20,2	20,1	20,4	19,3	19,0	19,6
17 jaar	21,8	22,6	21,3	19,7	19,5	19,1	19,4	19,6	20,7
celdagequivalent									
0 dagen	18,3	17,3	17,7	12,4	13,8	23,7	33,5	35,0	40,2
1-10 dagen	17,8	20,2	18,7	21,0	19,7	19,2	16,7	17,5	20,0
10-20 dagen	29,2	29,5	29,7	33,2	31,6	23,9	18,1	16,7	14,9
20-30 dagen	11,1	10,6	10,7	11,1	12,0	11,0	10,3	9,4	7,7
30-90 dagen	13,7	13,3	14,3	14,7	16,0	16,1	15,9	16,0	13,1
90-180 dagen	5,7	5,2	5,0	4,3	4,1	3,6	3,3	2,9	2,3
180-365 dagen	3,4	3,3	3,1	2,6	2,2	2,1	1,8	1,9	1,4
365-730 dagen	0,8	0,6	0,7	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5	0,4
>=730 dagen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0

In verband met missende waarden, tellen de kolompercentages niet altijd op tot 100%.

* Bij meer dan één strafzaak binnen één jaar, is de eerste als uitgangpunt gekozen.

** Vernieling, lichte agressie en openbare ordedelicten.

Tabel B4.3a Achtergronden van volwassen ex-gedetineerden, uitgestroomd in de periode 2002-2010*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	19.781	23.030	28.334	35.684	35.695	33.998	32.229	30.970	30.785
Sekse									
Man	93,3	88,5	89,9	91,6	91,1	91,4	91,0	91,5	91,6
Vrouw	6,7	11,5	10,1	8,4	8,9	8,6	9,0	8,5	8,4
Leeftijd bij uitstroom									
tot 20 jaar	5,3	5,2	4,8	4,2	4,5	5,0	4,7	5,0	5,0
20-24 jaar	19,0	18,3	18,2	18,0	17,7	18,3	18,1	18,6	19,0
25-29 jaar	18,1	17,5	16,3	16,0	15,9	16,1	16,4	17,0	17,0
30-39 jaar	34,7	34,4	33,4	31,9	31,0	29,2	29,1	27,9	27,1
40-49 jaar	17,1	18,3	19,8	21,3	21,5	21,8	21,6	21,4	21,1
50 jaar of ouder	5,8	6,2	7,4	8,6	9,5	9,7	10,0	10,1	10,8
Geboorteland									
Nederland	50,5	49,6	53,7	56,7	58,8	57,9	58,4	59,2	58,5
Marokko	8,1	7,4	6,9	6,8	6,3	6,1	5,6	5,2	5,1
Nederlandse Antillen/Aruba	8,7	10,7	9,4	8,0	7,2	6,7	6,8	6,8	6,5
Suriname	8,5	8,2	8,6	8,6	8,0	7,6	7,3	6,8	6,7
Turkije	3,3	3,2	3,2	3,3	3,2	3,1	2,8	2,7	2,6
Overige westerse landen	9,4	9,3	7,9	7,3	7,6	8,7	8,9	10,0	11,1
Overige niet-westerse landen	10,8	11,1	9,7	8,9	8,6	9,6	9,6	8,9	9,0
Type delict									
Openbare orde**	6,5	5,6	6,5	7,3	7,2	7,3	7,1	7,0	6,9
Vermogen zonder geweld	12,7	11,6	10,3	8,3	7,4	7,0	6,7	6,8	6,7
Vermogen met geweld	35,0	34,3	34,3	33,0	30,2	28,3	28,9	28,7	28,9
Geweld	13,2	12,7	13,1	14,6	14,8	14,7	14,9	14,5	14,4
Zeden	2,9	2,6	2,5	1,9	2,0	2,0	1,8	1,4	1,5
Drugs	17,0	19,9	16,5	12,6	11,8	11,3	11,0	10,6	10,6
Verkeer WVW94 (incl. overtredingen)	3,1	3,4	5,4	7,2	8,0	7,8	8,1	8,6	8,6
Overig (incl. overtredingen)	4,7	5,1	6,0	8,4	10,6	12,5	12,8	12,6	12,7
Onbekend	4,4	3,8	4,4	5,6	7,3	8,3	8,2	9,4	9,3
Strafrechtelijk verleden									
0 eerdere contacten	18,2	19,6	14,8	11,8	11,8	12,4	12,3	12,3	12,8
1-2 eerdere contacten	14,6	15,7	17,6	17,5	17,6	17,4	16,7	16,7	16,4
3-4 eerdere contacten	10,2	10,7	11,9	13,2	13,2	13,4	13,1	13,1	13,4
5-10 eerdere contacten	19,8	19,3	20,7	23,2	23,6	23,6	24,1	24,5	24,3
11-19 eerdere contacten	14,0	13,4	14,3	14,6	14,9	14,7	15,4	15,5	15,6
20 of meer eerdere contacten	23,3	21,3	20,8	19,7	18,9	18,6	18,4	17,9	17,4

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	19.781	23.030	28.334	35.684	35.695	33.998	32.229	30.970	30.785
Leeftijd 1e strafzaak									
12-17 jaar	39,1	36,8	38,3	39,4	39,9	40,5	41,0	41,9	42,4
18-24 jaar	31,7	31,9	32,4	32,5	31,6	31,1	30,8	30,9	30,2
25-29 jaar	11,9	12,2	11,2	10,9	10,8	10,7	10,4	10,1	9,9
30-39 jaar	11,8	12,7	12,0	11,4	11,5	11,4	11,4	10,5	10,9
40-49 jaar	3,7	4,4	4,2	4,1	4,2	4,4	4,5	4,6	4,4
50 jaar of ouder	1,4	1,6	1,6	1,4	1,7	1,6	1,7	1,9	1,9
Verblijfsduur									
Tot 1 maand	25,7	28,9	32,8	38,8	44,3	46,8	47,6	49,5	49,5
1-3 maanden	25,9	24,5	25,3	25,7	23,8	22,5	22,9	22,5	22,1
3- 6 maanden	20,3	20,3	17,8	15,3	13,8	13,0	12,9	12,3	12,6
6 maanden tot 1 jaar	18,0	16,9	15,2	12,9	10,9	10,3	9,4	8,1	8,1
1 jaar of meer	10,1	9,4	8,9	7,4	7,3	7,3	7,3	7,6	7,7

In verband met missende waarden, tellen de kolompercentages niet altijd op tot 100%.

* Bij meer dan één detentie binnen één jaar, is de eerste als uitgangpunt gekozen.

** Vernieling, lichte agressie en openbare ordedelicten.

Tabel B4.3b Achtergronden van volwassen ex-gedetineerden, uitgestroomd in de periode 2002-2010*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	16.703	19.426	25.215	33.087	33.431	31.419	29.788	28.558	28.011
Herkomst									
Nederland	42,9	42,4	43,6	44,8	45,6	44,8	46,5	44,8	44,2
Marokko	11,8	11,5	11,0	10,7	10,7	11,0	10,8	11,1	11,6
Voormalig Nederlandse Antillen en Aruba	9,8	10,8	10,0	8,9	8,3	7,9	7,9	8,1	8,2
Suriname	12,3	11,7	11,8	12,0	11,6	11,6	11,5	11,3	11,0
Turkije	5,5	5,3	5,4	5,3	5,4	5,4	5,2	5,5	5,5
Overige westers	10,2	10,3	10,0	9,8	9,9	10,2	10,1	10,1	10,1
Overige niet westers	7,5	8,0	8,1	8,5	8,3	8,9	9,2	9,1	9,3
Werk, uitkering of scholing									
Werk	19,2	16,1	16,3	19,3	23,1	24,7	23,2	18,9	17,8
Uitkering	40,4	43,6	44,4	43,1	40,2	38,3	39,8	44,8	46,3
Scholing	0,8	1,0	1,5	1,6	1,6	1,8	1,6	1,9	1,9
Combinatie werk, scholing en/of uitkering	5,9	5,4	5,9	6,4	7,8	7,7	6,9	7,1	7,2
Inactief	31,4	31,1	29,2	27,8	26,0	26,0	27,1	26,0	25,4
Burgelijke staat									
Gehuwd/partnerschap	10,6	10,8	10,8	10,7	10,2	9,5	9,0	8,7	8,4
Niet gehuwd/ partnerschap	81,8	81,1	81,3	82,1	82,4	82,5	83,3	83,9	84,5
Type huishouden									
Eenpersoonshuishouden	40,1	38,7	38,1	39,4	39,8	38,0	36,8	36,8	37,2
Paar zonder kinderen	13,4	13,6	13,3	14,9	15,1	15,2	15,1	14,7	14,7
Paar met kinderen	15,3	15,8	15,5	15,6	14,8	14,3	14,0	14,1	14,0
Eenoudershuishouden	10,4	11,1	11,2	10,6	11,1	11,2	11,0	11,3	11,7
Overig huishouden	3,7	3,2	3,1	3,0	2,9	3,0	2,9	2,6	2,6
Institutioneel huishouden	9,4	9,6	9,9	9,3	8,9	10,3	12,4	13,1	12,8
Inkomen huishouden									
Laag	45,6	48,7	50,0	51,3	52,2	51,7	52,1	54,1	55,0
Laag-midden	11,4	10,6	11,4	11,5	11,4	11,6	11,5	11,1	11,0
Midden	8,3	7,4	7,7	7,8	7,5	8,0	8,0	7,9	7,3
Midden-hoog	5,8	4,9	5,0	5,2	5,4	5,4	5,4	5,4	4,9
Hoog	2,5	2,4	2,2	2,6	2,7	2,5	2,6	2,3	2,2
Geen huishouden inkomen bekend	4,6	5,0	4,5	4,3	3,9	3,8	3,9	3,6	3,6
Persoonlijk inkomen									
Laag	25,2	34,6	34,8	34,0	34,4	35,3	35,7	37,3	36,3
Laag-midden	28,4	23,1	24,7	27,0	26,9	25,3	25,6	26,0	27,8
Midden	10,5	7,5	7,9	8,7	9,1	9,4	9,1	8,6	7,9
Midden-hoog	3,8	2,5	2,6	2,8	3,1	3,1	3,4	3,1	2,9
Hoog	1,2	1,1	1,0	0,9	1,3	1,4	1,2	1,1	1,1
Geen persoonlijk inkomen bekend	9,2	10,2	10,1	9,2	8,3	8,5	8,4	8,5	8,1

* Percentages tellen niet op tot 100 vanwege missings.

Tabel B4.4 Achtergronden van pupillen van justitiële jeugdinrichtingen, uitgestroomd in de periode 2002-2010*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	2.360	2.522	2.770	2.886	2.721	2.531	2.126	1.996	2.031
Sekse									
Man	93,5	92,3	92,6	93,8	93,1	91,9	91,9	92,6	93,9
Vrouw	6,5	7,7	7,4	6,2	6,9	8,1	8,1	7,4	6,1
Leeftijd bij uitstroom									
15 jaar of jonger	28,7	25,8	28,2	28,4	26,8	28,9	25,4	22,3	17,4
16 tot 18 jaar	51,1	49,9	50,1	51,4	51,3	51,8	51,7	55,1	57,5
18 jaar of ouder	20,2	24,3	21,7	20,2	21,9	19,2	22,8	22,4	25,0
Geboorteland									
Nederland	67,1	69,3	72,8	75,3	75,2	78,8	79,8	79,6	77,4
Marokko	7,2	6,0	5,0	4,2	4,8	3,2	2,4	2,3	2,7
Nederlandse Antillen/ Aruba	5,4	5,1	4,5	4,3	3,6	3,2	3,7	2,7	3,9
Suriname	3,8	3,4	2,9	2,5	2,5	1,9	2,1	2,1	1,4
Turkije	1,1	1,4	1,2	1,2	1,5	0,9	0,7	1,0	1,0
Overige westerse landen	5,3	5,5	4,4	4,0	3,7	3,8	4,1	4,7	5,1
Overige niet-westerse landen	10,1	9,2	9,1	8,4	8,6	8,2	7,1	7,7	8,4
Etniciteit									
Nederland	32,8	34,2	39,7	40,0	41,1	45,6	42,2	42,3	40,5
Marokko	22,4	22,0	20,9	19,4	20,2	18,1	19,9	18,7	19,0
Nederlandse Antillen/ Aruba	6,9	6,9	6,2	6,5	5,8	5,4	6,9	5,9	6,4
Suriname	12,5	11,3	9,9	9,1	8,7	8,4	8,0	8,8	7,2
Turkije	4,7	5,7	5,6	6,5	6,8	5,8	5,8	5,9	7,7
Overige westerse landen	9,0	9,3	7,2	7,3	6,4	6,4	7,1	8,0	8,0
Overige niet-westerse landen	11,6	10,5	10,5	11,0	10,4	9,7	9,9	10,4	11,2
Type delict									
Openbare orde**	9,4	11,9	11,1	13,9	12,6	12,7	12,6	11,2	10,9
Vermogen zonder geweld	26,8	29,9	28,9	29,1	31,2	31,3	30,1	27,7	26,4
Vermogen met geweld	36,5	29,8	30,6	29,1	28,4	26,8	28,0	29,2	33,3
Geweld	9,6	12,4	11,9	12,8	12,8	14,5	14,4	13,7	13,5
Zeden	4,6	2,7	5,5	4,1	4,6	3,4	4,0	3,6	4,1
Overig (incl. overtredingen)	5,7	4,9	5,2	4,3	4,1	6,3	5,5	7,2	7,2
Onbekend	7,4	8,1	6,4	6,3	5,7	4,5	5,0	7,2	4,0
Strafrechtelijk verleden									
0 eerdere contacten	36,6	35,2	34,2	31,4	27,1	27,3	24,8	24,8	26,4
1-2 eerdere contacten	33,4	33,5	36,0	35,6	35,0	34,9	35,9	33,9	32,3
3-4 eerdere contacten	14,9	16,9	16,3	17,6	21,0	20,3	20,5	22,5	19,8
5-10 eerdere contacten	13,5	12,7	12,4	13,9	15,5	16,2	17,5	17,3	20,0
11 of meer eerdere contacten	1,7	1,7	1,2	1,4	1,4	1,2	1,3	1,5	1,5
Leeftijd 1e strafzaak									
15 jaar of jonger	66,7	64,9	68,6	70,1	70,6	73,6	75,4	73,2	71,3
16 tot 18 jaar	29,6	29,7	27,5	26,9	25,9	23,7	21,6	23,4	24,3
18 jaar of ouder	3,6	5,4	3,8	3,0	3,5	2,7	2,8	3,2	4,2

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	2.360	2.522	2.770	2.886	2.721	2.531	2.126	1.996	2.031
Verblijfsduur									
Korter dan 3 maanden	63,2	69,2	69,6	71,4	72,7	73,6	70,3	74,3	73,6
3-6 maanden	20,4	16,4	17,3	16,5	12,6	14,3	12,8	12,6	12,2
6-12 maanden	9,1	7,1	6,5	6,2	6,4	5,0	5,6	3,9	5,3
12 maanden of langer	7,3	7,3	6,6	5,9	8,3	7,1	11,3	9,2	8,9
Verblijfstitel									
Voorlopige hechtenis	67,3	68,3	68,5	69,3	70,5	68,9	69,4	69,4	69,2
Jeugddetentie	26,6	25,0	26,1	25,7	23,7	25,4	20,2	22,5	22,8
Strafrechtelijke maatregel	6,1	6,7	5,5	5,0	5,8	5,7	10,3	8,1	8,0

In verband met missende waarden, tellen de kolompercentages niet altijd op tot 100%.

* Bij meer dan één verblijf binnen één jaar, is het eerste als uitgangpunt gekozen.

** Vernieling, lichte agressie en openbare ordedelicten

Tabel B4.5 Achtergronden van ex-reclassenten, begeleid in de periode 2002-2010*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	n	n	n	n	n	n	n	n	n
	24.621	31.828	33.447	38.633	41.652	41.869	41.966	41.674	41.024
Sekse									
Man	86,3	85,7	86,0	85,7	85,9	86,2	86,4	86,7	86,4
Vrouw	13,7	14,2	14,0	14,3	14,1	13,8	13,6	13,3	13,6
Leeftijd bij uitstroom									
tot 20 jaar	5,1	5,1	5,5	5,7	5,1	5,0	4,8	4,5	4,2
20-24 jaar	21,1	21,5	20,9	21,0	21,0	21,3	21,5	21,4	21,5
25-29 jaar	15,3	15,3	14,9	14,7	15,0	14,8	14,9	15,3	16,0
30-39 jaar	31,1	29,4	28,4	28,1	26,8	26,6	25,6	25,2	24,5
40-49 jaar	17,2	17,5	19,1	19,1	20,2	20,2	20,7	21,2	21,2
50 jaar of ouder	9,6	10,5	10,5	10,7	11,3	11,4	12,1	12,0	12,1
Geboorteland									
Nederland	71,5	71,0	71,5	71,8	72,5	72,7	73,7	73,9	73,3
Marokko	4,3	4,4	4,4	4,3	4,2	4,2	3,8	3,6	3,7
Nederlandse Antillen/ Aruba	4,4	5,0	4,9	4,7	4,4	4,1	4,1	4,2	4,4
Suriname	5,7	5,1	5,5	5,4	5,4	5,4	5,1	4,6	4,9
Turkije	3,0	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,3	3,1	3,0
Overige westers	4,8	4,7	4,3	4,4	4,2	4,4	4,3	4,5	4,5
Overige niet-westers	6,1	6,5	6,1	6,0	5,8	5,7	5,8	6,0	6,2
Type delict									
Openbare orde**	7,2	10,7	10,2	11,1	11,0	11,3	11,8	11,6	11,1
Vermogen zonder geweld	25,4	34,5	33,5	32,3	31,8	31,8	30,7	28,9	29,1
Vermogen met geweld	3,4	3,7	3,6	3,2	3,1	3,1	3,0	2,9	3,3
Geweld	10,1	15,9	18,5	18,9	20,5	22,0	24,0	25,6	27,1
Zeden	1,3	2,3	2,3	1,9	1,8	1,6	1,6	1,6	1,8
Drugs	6,2	9,5	10,3	10,3	10,4	9,8	8,7	8,2	7,8
Verkeer WVW94	6,6	11,0	11,0	11,4	11,2	11,1	10,7	11,4	10,8
Overig (incl. overtredingen)	1,7	2,8	3,1	3,7	3,6	3,5	3,7	3,8	4,0
Strafrechtelijk verleden									
0 eerdere contacten	10,3	21,5	21,0	21,0	20,0	19,2	18,8	17,7	16,8
1-2 eerdere contacten	31,2	25,5	25,3	25,4	25,6	24,9	23,7	23,9	23,2
3-4 eerdere contacten	15,4	14,4	14,9	14,8	15,1	14,9	15,2	15,1	15,4
5-10 eerdere contacten	21,6	19,7	20,1	20,6	20,8	21,5	22,1	22,8	23,2
11-19 eerdere contacten	10,8	9,8	9,8	9,8	9,6	10,3	10,3	10,8	11,5
20 of meer eerdere contacten	10,7	9,1	8,9	8,5	8,9	9,2	9,8	9,7	9,9
Leeftijd 1e strafzaak									
12-17 jaar	32,6	31,4	32,0	32,0	32,8	34,2	34,7	36,0	37,4
18-24 jaar	34,2	33,8	33,8	34,3	33,5	33,3	33,2	32,6	32,1
25-29 jaar	10,6	10,8	11,0	10,6	10,6	10,2	9,9	9,8	9,5
30-39 jaar	12,9	13,3	12,4	12,6	12,4	11,9	11,5	11,2	11,0
40-49 jaar	5,6	6,0	6,2	5,9	6,3	6,2	6,2	6,3	6,0
50 jaar of ouder	3,3	3,8	3,7	3,6	3,7	3,6	3,8	3,5	3,3

In verband met missende waarden, tellen de kolompercentages niet altijd op tot 100%.

* Bij meer dan een reclasseringscontact binnen één jaar, is de eerste als uitgangpunt gekozen.

** Vernieling, lichte agressie en openbare ordedelicten.

Bijlage 5 Literatuurstudie Regioplan

Er is een uitgebreide literatuurstudie uitgevoerd waarin is nagegaan welke (alternatieve) factoren een rol spelen in (de ontwikkeling van) recidive. Via de input van experts en de zoekmachines Google Scholar en ISI Web of Knowledge is relevante literatuur gezocht. Daarbij ging het om publicaties uit de afgelopen twintig jaar (1990-2012) op het gebied van demografie, criminologie, sociologie en psychologie. Prioriteit werd gegeven aan meta-analyses en overzichtsstudies met een empirische grondslag. Factoren die in de literatuur werden aangewezen als oorzaken van de prevalentie van recidive werden onderscheiden naar micro-, meso- en macroniveau. Tabel B5.1 bevat de resultaten van de searches, de zoektermen, de relevante hits en hun vindplaats. Tabel B5.2 geeft een overzicht van overige documenten.

Tabel B5.1 Zoekopdrachten en resultaten (periode 1990-2012)

Zoekmachine	Zoekterm	Relevante hits	Auteur, jaartal	Type publicatie	Download
Scholar/ISI Web of Knowledge	*Meta* + predict + recidivism + reduction	Recidivism juvenile offenders	Cottle et al., 2001	Meta-analyse	Ja
		Moral development	Van Vught et al., 2011 (indirect via citatie)	Meta-analyse	Ja
		Effectiveness Restorative justice	Latimer et al., 2005	Meta-analyse	Ja
	5.700 hits sort by relevance	Gender e.d. violent and nonviolent recidivism	Collins, 2010	Meta-analyse	Ja
		Impact of Academic achievement	Katsiyannis et al., 2008	Meta-analyse	Ja
Scholar/ISI Web of Knowledge	Influence + recidivism + development	Neighbourhood context	Kubrin et al., 2006	Empirisch	Ja
		Meta-analyse predictors	Gendreau et al., 1996	Meta-analyse	Ja
	19.000 hits sort by relevance	Social ecology	Mears, 2008	Empirisch	Ja
		Recidivism in juvenile offenders	Myner et al., 1998	Empirisch	Ja
		Neighborhood context, juvenile offenders	Grunwald, 2010	Empirisch	Ja
		Risk factors of recidivism, juvenile offenders	Mulder et al., 2011	Empirisch	Ja
		Employment and desistance	Potter, 2011	Thesis	Ja
Scholar	Predictors + recidivism + reduction 15.000 hits sort by relevance.	Geen nieuwe relevante publicaties			

Zoekmachine	Zoekterm	Relevante hits	Auteur, jaartal	Type publicatie	Download
Scholar/ISI Web of Knowledge	Explain + recidivism + reduction 15.000 hits sort by relevance	Employment and age	Uggen, 2000	Empirisch	Ja
		Social control and social learning	Watt, 2004	Review	Ja
Scholar/ISI Web of Knowledge	*Meta* + predict + recidivism + reduction + *sex offender* 5.000 hits sort by relevance	Static, dynamic and actuarial predictors of sex offending recidivism	Craig, 2005	Review	Ja
Scholar/ISI Web of Knowledge	*Meta* + predict + recidivism + reduction + *violent offender* – sex 900 hits sort by relevance	Recidivism of serious and persistent offenders (adolescents)	Benda, 1999	Empirisch	Ja
Scholar	Trends recidivism + published in quantitative criminology 50 hits	Marriage and desistance of crime	Bersani, 2009	Empirisch	Nee
Scholar	Michael Tonry (tip van Henk Elffers)	Age, expectations and desistance	Shover et al., 1992	Empirisch	Nee
		Strategic approaches to crime prevention	Tonry, 1995	Theoretisch?	Ja
		Justitiële verkenningen	o.a. Tonry, 1997		Ja
Scholar/ISI Web of Knowledge	Ben Vollaard (tip van Henk Elffers)	Politie capaciteit	Vollaard, 2005	Empirisch	Ja
		Verklaringen daling criminaliteit na 2002	Vollaard, 2009	Verkennend	Ja
	Pratt (tip van Henk Elffers)	Dissertatie: meta-analyse criminologische theorieën	Pratt, 2001	Meta-analyse	Ja
	Jan van Dijk (tip van Henk Elffers)	Justitiële verkenningen	o.a. Van Dijk, 1997		Ja
		Justitiële verkenningen	Van Dijk, 2012		Ja

Tabel B5.2 Artikelen op een andere manier ter beschikking gekregen

Publicatie	Ontvangen van	Type publicatie	Openbaar
Conceptrapport Significant, 2010	WODC	Impactanalyse programma aanpak jeugdcriminaliteit	Nee
Van der Laan & Blom, 2011	WODC	Studie naar relatie tussen maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen in aantal jeugdige verdachten	Ja
Marcelo, 2004	Intern	Crime trends in western Europe (empirisch)	Ja
Elffers, 2005 & 2008	Henk Elffers	Inaugurele rede	Ja

Verdere aanpak

Na het verzamelen van de relevante publicaties zijn per publicatie alle onderzochte factoren op een rij gezet. Vervolgens is een totaaloverzicht gemaakt waarin alle gevonden (unieke) verklarende factoren en hun relevantie worden vermeld (zie tabel B5.3). Ten slotte is uit de factoren in de tabel een short list samengesteld met de op het oog belangrijkste variabelen. In tabel B5.3 zijn de factoren ingedeeld naar micro-, meso- en macroniveau. Per factor is de relevantie (of: verklaringskracht) als volgt bepaald:

- Een factor is relevant als er een significant resultaat in meer dan één empirische studie is gevonden, of in één of meer metastudies.
- Als de resultaten per studie verschillen, moeten er meer studies met significante resultaten zijn dan studies waarin het resultaat niet significant was (metastudies tellen zwaarder mee dan een enkele empirische studie).
- Als er maar één studie beschikbaar is met een significant resultaat voor een factor, krijgt zij het label 'relevant; maar 1 studie' mee. Echter, als het om een factor gaat die nauw verwant is aan een andere factor waar meer bevestiging voor is gevonden, dan telt deze factor ook mee als relevant (zie label 'ja consistent'). De factoren waarvoor empirisch bewijs voor een beperkte doelgroep is gevonden (of alleen in beperkte groep is onderzocht), krijgen het label 'beperkte groep' mee.

Een factor is niet relevant als er geen significant resultaat voor is gevonden.

Tabel B5.3 Overzicht van factoren en hun relevantie

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie	Onderzoekspopulatie
Micro: persoonlijke achtergrond						
Geslacht	Cottle et al. 2001 (k=3)	Gendreau et al. 1996 (17 e.s.)	Benda et al. 1999		Ja	Jongeren, volwassenen
Leeftijd	*Ns in Collins 2010 (17 e.s.)*	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Gendreau et al. 1996 (56 e.s.)		Ja	Volwassenen
Etniciteit	*Ns in Cottle et al. 2001 (k=6) als controle voor SES, geslacht*	Gendreau et al. 1996 (21 e.s.)	Benda et al. 1999	Grunwald et al. 2010 specifiek drugsrecidive	Ja	Jongeren, volwassenen
SES	*Ns in Collins 2010 (3 e.s.) (alleen mannen in analyse)*	Cottle et al. 2001 (k=3)	Gendreau et al. 1996 (23 e.s.)		Ja	Jongeren, volwassenen
Burgerlijke staat/huwelijks-relatieverleden	Collins 2010 (5 e.s.) (alleen mannen in analyse)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)			Ja	Volwassenen (mannen)
Micro: criminele achtergrond						
Criminogene factoren (antisociaal, companions, conflict, middelengebruik e.d.)	Gendreau et al. 1996 (67 e.s.)				Ja	Volwassenen
Type delict (ernstig)	Cottle et al. 2001 (k=7)				Ja	Jongeren
Wapen dragen	Benda et al. 1999				Ja (maar 1 studie)	Jongeren
Gevangenisstraf duur	Collins 2010 specifiek voor mannen (7 e.s.)	Cottle et al. 2001 (k=3)	Myner 1998 (duur eerste opsluiting) (alleen mannen in analyse)		Ja	Jongeren, volwassenen (mannen)
Crimineel verleden	Collins 2010 (18 e.s.)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Gendreau et al. 1996 (164 e.s.)	Watt et al. 2004	Ja	Jongeren, volwassenen
– Leeftijd eerste justitiecontact/Jonge leeftijd eerste veroordeling	Cottle et al. 2001 (k=8)	Mulder et al. 2011			Ja	Jongeren
– Leeftijd eerste delict	Cottle et al. 2001 (k=3)	*Ns in Benda et al.1999*	Grunwald et al. 2010 voor drugsrecidive, gewelds-recidive en vermogens-recidive apart (niet samen)	Myner et al. 1998 (alleen mannen in analyse)	Ja	Jongeren

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie	Onderzoekspopulatie
– Leeftijd eerste keer wapen dragen	*Ns in Benda 1999*				Nee	N.v.t.
– Aantal arrestaties	Cottle et al. 2001 (k=7)				Ja	Jongeren
– Aantal eerdere delicten	Cottle et al. 2001 (k=3)	Benda et al. 1999	Mulder et al. 2011		Ja	Jongeren
– Eerder drugs- of geweldsdelict	Grunwald et al. 2010				Ja (consistent)	Jongeren
– Seksuele delicten in jeugd	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep	Volwassenen
– Eerdere uithuisplaatsing/Aantal uithuisplaatsingen	Grunwald et al. 2010	Cottle et al. 2001 (k=2)			Ja	Jongeren
– Eerder reclasseringstoezicht/voorwaardelijke vrijheid ('On probation')	Grunwald et al. 2010				Ja (maar 1 studie)	Jongeren
– Onbekend slachtoffer in eerdere delicten	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort lager)				Ja (maar 1 studie)	Jongeren
– Gewelddadig verleden	Collins 2010 (9 e.s.) (alleen mannen in analyse)				Ja	Volwassenen (mannen)
Micro: middelengebruik						
Middelengebruik (drugs/alcohol)	Collins 2010 (5 e.s.)	*Ns in Cottle et al. 2001 (k=2)*	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)		Ja	Jongeren, volwassenen
– Alcohol misbruik/Middelen misbruik	Cottle et al. 2001 (k=6)	Gendreau et al. 1996 (60 e.s.)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Myner et al. 1998 (alleen mannen in analyse)	Ja (consistent)	Jongeren, volwassenen
– Middelengebruik voorafgaand aan delict	Mulder e.a 2011 (recidivist scoort lager)				Ja (consistent)	Jongeren
– Alcoholverslaving (in verleden)	Mulder e.a 2011 (recidivist scoort lager)				Ja (consistent)	Jongeren
– Leeftijd eerste drugsgebruik	*Ns in Benda et al. 1999*				Nee	N.v.t.
Gokverslaving	Mulder e.a 2011 (recidivist scoort hoger)				Ja (maar 1 studie)	Jongeren

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie	Onderzoekspopulatie
Micro: opleiding en werk						
IQ/Intellectueel functioneren (laag)	Cottle et al. 2001 (k=6)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Gendreau et al. (32 e.s.)		Ja	Jongeren, volwassenen
– Opleiding	*Ns in Collins 2010 (5 e.s.) (alleen mannen in analyse)*				Nee	N.v.t.
– School prestaties	*Ns in Cottle et al. 2001 (k=6)*				Nee	N.v.t.
– School aanwezigheid	*Ns in Cottle et al. 2001 (k=2)*				Nee	N.v.t.
– Speciaal onderwijsverleden	Cottle et al. 2001 (k=2)				Ja	Jongeren
Werkloos zijn	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep	Volwassenen
– Werk hebben ('employment')	*Ns in Collins 2010 (4 e.s.) (alleen mannen in analyse)*				Beperkte groep	Wel voor 26+ mannen en vrouwen, zie onder
– Participatie in werkprogramma	Uggen, 2000 (met controle voor achtergrondvariabelen)				Ja	Voor 26+ jarigen
– Regulier werk i.p.v. via programma	Uggen, 2000 (met controle voor achtergrondvariabelen)				Ja	Voor 26+ jarigen
Micro: gedrag & psychische gezondheid						
Antisociaal gedrag/Gedragsproblematiek	Collins 2010 (7 e.s.) (alleen mannen in analyse)	Cottle et al. 2001 (k=7)			Ja	Jongeren, volwassenen (mannen)
Antisociaal verleden (in jeugd)	Gendreau 1996 (119 e.s.)	Watt e.a 2004			Ja	Jongeren, volwassenen
'Milde' pathologie	Cottle et al. 2001 (k=7)				Ja	Jongeren
'Ernstige' pathologie	*Ns in Cottle et al. 2001 (k=2)*				Nee	N.v.t.
Cognitieve 'distortions'	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep	Volwassenen
Psychotische symptomen	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort lager)				Ja (maar 1 studie)	Jongeren

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie	Onderzoekspopulatie
Psychopathie	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep	Volwassenen
Gebrekkig empathie voor slachtoffer	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort hoger)			Ja	Jongeren, volwassenen
Persoonlijkheidstoornis/antisociale persoonlijkheid	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Gendreau et al. (63 e.s.)			Ja	Volwassenen
Depressie/depressieve symptomen	*Ns in Collins 2010 (4 e.s.) (alleen mannen in analyse)*	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort lager)			Ja (maar 1 studie)	Jongeren
Gebrek aan positieve coping	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort hoger)				Ja (maar 1 studie)	Jongeren
Emotionele stoornis/Personal distress (angst, lage zelfwaardering)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Gendreau et al. (66 e.s.)			Ja	Volwassenen
Boosheid	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep	Volwassenen
(Low) Self-control (attitudinal, behavioral)/Impulsiviteit	Pratt et al. 2000 (94 e.s.)	Watt et al. 2004	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)		Ja	Jongeren, volwassenen
Chaotische leefstijl	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep	Volwassenen
Effectieve vrijetijdsbesteding	Cottle et al. 2001 (k=2)				Ja	Jongeren
Social achievement (indicatoren onduidelijk)	Gendreau et al. (168 e.s.)				Onbekend	Volwassenen
Seksuele interesses	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep	Volwassenen
(Low) Moral cognition/judgement	Van Vught et al. 2011 (k=5)				Ja	Volwassenen
(Low) Moral emotion	Van Vught et al. 2011 (k=11)				Ja	Volwassenen
Gebrek aan probleeminzicht	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort hoger)				Ja (maar 1 studie)	Jongeren

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie	Onderzoekspopulatie
Gebrek aan getrouwheid aan behandeling	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort hoger)				Ja (maar 1 studie)	Jongeren
Behandelverleden	*Ns in Cottle et al. 2001 (k=2)*	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)			Beperkte groep	Volwassenen
Agressieve incidenten in instelling	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort hoger)				Ja (maar 1 studie)	Jongeren
Micro: slachtofferschap						
Slachtoffer geweest misbruik/seksueel misbruik/(Geen) misbruik of verwaarlozing	Cottle et al. 2001 (k=5)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)	Benda et al. 1999		Ja	Jongeren, volwassenen
Meso: familieachtergrond						
Aantal broers/zussen	*Ns in Benda et al. 1999*				Nee	N.v.t.
(Goede/slechte) relatie met ouders	Benda et al. 1999	Cottle et al. 2001 (k=5)			Ja	Jongeren
Eén ouder aanwezig/ongunstige familiestructuur/gunstige familiestructuur	Cottle et al. 2001 (k=5)	Gendreau et al. (32 e.s.)	Benda et al. 1999		Ja	Jongeren
Poor family background (onduidelijke indicator)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Onbekend	Volwassenen
Opvoedpraktijken (inadequate)/Slechte opvoedvaardigheden ouder(s)	Gendreau et al. (31 e.s.)	Mulder et al. 2011			Ja	Jongeren , volwassenen
Criminele familie/Criminaliteit ouders	Gendreau et al. (35 e.s.)	Grunwald et al. 2010			Ja	Jongeren, volwassenen
– Aantal opsluitingen (van familie)	*Ns in Benda et al. 1999*				Nee	N.v.t.
Ouderlijke pathologie	*Ns in Cottle et al. 2001 (k=3)*				Nee	N.v.t.
Drugsgebruik vader/moeder	*Ns in Benda et al. 1999 (vader)*	Benda et al. 1999 (moeder)			Ja (maar 1 studie)	Jongeren

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie	Onderzoekspopulatie
Meso: peers						
Delinquente vrienden/'Companions' (delinquente naasten/vrienden)	Cottle et al. 2001 (k=7)	Gendreau et al. (27 e.s.)			Ja	Jongeren, volwassenen
– Gang-lidmaatschap	Benda et al. 1999				Ja (consistent)	Jongeren
– Peers aanwezig bij delict	Benda et al. 1999				Ja (consistent)	Jongeren
(Low) Social learning (antisocial attitudes & peers)	Pratt et al. 2000 (20 e.s.)	Watt et al. 2004			Ja	Jongeren, volwassenen
Conflicten met personen	Gendreau et al. (28 e.s.)				Ja	Volwassenen
Meso: directe omgeving						
Social control: verbondenheid met familie, school, activiteiten	Watt et al. 2004				Ja	Jongeren
– Geïsoleerd	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep (consistent)	Volwassenen
– Gebrekkige sociale steun	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)				Beperkte groep (consistent)	Volwassenen
In criminele omgeving verkeren/'Deviant social influence'	Mulder et al. 2011 (recidivist scoort hoger)	Craig et al. 2005 (m.b.t. seksuele recidive)			Ja	Jongeren, volwassenen
Achterstandswijk ('disadvantage')	Grunwald et al. 2010 specifiek voor drugsrecidive	Kubrin et al. 2006			Ja	Jongeren, volwassenen
– Sociale verbondenheid in wijk	Grunwald et al. 2010 specifiek voor drugsrecidive				Ja (consistent)	Jongeren
– Verhoudingsmaat tussen 'rijke' en 'arme' huishoudens in de buurt (schaal -1 tot +1= van uitsluitend arme huishoudens tot uitsluitend rijke huishoudens)	Kubrin et al. 2006				Ja (consistent)	Volwassenen
– 'Resource deprivation'	Mears et al. 2008 specifiek voor geweldsrecidive				Ja (consistent)	Volwassenen
– 'Racial segregation'	*Ns in Mears et al. 2008*				Nee, niet consistent	N.v.t.

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie
Macro: factoren die ontwikkeling in recidive kunnen verklaren					
Demografische veranderingen: aantal jeugdigen, jongvolwassenen, jonge mannen en niet-westerse allochtonen	Van der Laan et al. 2011				Ja, maar geen relevante demo-ontwikkelingen in die richting.
Ontwikkeling in informeel toezicht (indicator meer uithuizigheid door werkende vrouwen, minder deelname (kerkelijke) activiteiten e.d.)	Van der Laan et al. 2011				Ja, maar ontwikkelingen gaan tegen verwachting in (minder toezicht, minder recidive).
Sociale ontwikkelingen zoals middelengebruik en risicovolle vrijetijdsbesteding	Van der Laan et al. 2011				Ja, maar op landelijk niveau corresponderen tijdsreeksen niet met stijging in aantal jeugdige verdachten. *Dit sluit niet uit dat ontwikkelingen subgroepen van jeugdigen wel invloed hebben gehad (zoals toename in jeugdigen met alcoholverslaving die als gevolg meer agressie tonen bv.).*
Politieke, economische en sociale veranderingen eind jaren 80/begin jaren 90 -> ontstaan van Europese zwarte markt	Aebi 2004				Nee, verschillende typen criminaliteit volgen verschillende trends. Verklarende factoren op microniveau (zoals sociale binding, sociale leertheorie, subcultuur) zijn daarom minder aannemelijk.
Open grenzen -> toename in aantal drugsgebruikers					
Afname van het aantal heroïneverslaafden	Vollaard et al. 2009				Ja, plausibele verklaring voor daling in vermogenscriminaliteit, bedreiging en vernieling.
					Zou vooral in de grote steden zichtbaar moeten zijn.
Verbetering arbeidsmarkt sinds tweede helft jaren negentig	Vollaard et al. 2009				Nee, geleidelijke ontwikkeling, verklaart geen trendbreuk in criminaliteit.
Jeugdwerkloosheid	Van der Laan 2011				Nee, geen gelijke ontwikkeling met recidive.
Toename preventiemaatregelen door burger	Vollaard et al. 2009				Ja, aannemelijk maar er is geen empirisch bewijs voor.

Factor	Studie 1	Studie 2	Studie 3	Studie 4	Relevantie
Registratie-effecten ('vervuilers' van recidivecijfers)	Wartna 2009				Ja, recidivetrends beïnvloed door aangiftebereidheid, ophelderingspercentage, politieafdoeningen en gerichtheid op bekende daders. Met name ophelderingspercentage is van invloed op recidivecijfers.
Cybercrime (verschuiving van criminaliteit)	Vollaard et al. 2009				Ja, aannemelijk maar er is geen empirisch bewijs voor.
Omvang van politiepersoneel in politieregio's (verschilanalyse over de tijd tussen regio's)	Vollaard 2005				Nee, de politiesterkte bereikte een piek in 2003, waarna de sterkte afnam en sinds 2005 is gestabiliseerd. In de periode 2002-2008 is de omvang van het politiepersoneel per inwoner gedaald met een kleine 5%.
Controle variabelen:					
– second generation, non-western immigrants (ook aged 15-30)					
– welfare caseload					
– divorced men					
– single men aged 15-24 and 25-34					
– number of cars per capita					
Beleid ingezet binnen Veiligheidsprogramma 2002-2006 (o.a. Selectieve rechtshandhaving	Vollaard et al. 2009				Ja, er zijn aanwijzingen voor substantieel effect van beleid op daling in criminaliteit, maar empirisch onderzoek nodig om alternatieve verklaringen uit te kunnen sluiten.

Shortlist van belangrijkste factoren

Het overzicht met relevante verklarende factoren is dermate uitgebreid dat aan Regioplan is gevraagd om een shortlist van factoren waarvan verwacht wordt dat zij de meeste impact op de recidiveontwikkeling kunnen hebben gehad. Deze shortlist werd als leidraad gebruikt bij de verdere correctie van de recidivecijfers. Uit de literatuurstudie zijn veel microfactoren met een empirisch bewezen invloed op recidive naar voren gekomen. Dit komt ook omdat er een gebrek is aan empirisch onderzoek naar de invloed van macrofactoren of macro-ontwikkelingen. De evidentie van de invloed van factoren op persoonsniveau is onmiskenbaar, terwijl de empirische evidentie voor de invloed van macrofactoren veelal ontbreekt. Echter, voor de verklaring van een daling in recidive op *landelijk niveau* is het waarschijnlijk dat macrofactoren (ook) een rol spelen. Immers, om invloed te kunnen hebben op de landelijke daling in recidive zal er sprake moeten zijn van een bepaalde verandering of ontwikkeling op grote schaal. Daarnaast is het zo dat sommige factoren die invloed zouden kunnen hebben op recidive, elkaars evenbeeld vormen maar zich op een ander niveau afspelen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de microfactor het hebben van werk en de macrofactor werkgelegenheid. De aanwezigheid van evidentie voor de verklaringskracht van het hebben van werk op microniveau, geeft aanleiding tot de assumptie dat werkgelegenheid als macrofactor van belang zou kunnen zijn. Regioplan nam daarom, ondanks de afwezigheid van empirisch onderzoek een aantal macrofactoren op in de shortlist van factoren waarvan mag worden verwacht dat ze invloed gehad hebben op de landelijke recidivecijfers.

1 Veranderingen in SES, burgerlijke staat en etniciteit: deze factoren hebben te maken met de samenstelling van de bevolking. Van al deze factoren is empirisch aangetoond dat ze gerelateerd zijn aan recidive. Als vastgesteld wordt dat er geen sprake is van veranderingen in de populatie (of deelpopulaties, bijvoorbeeld in de Randstad) met betrekking tot deze kenmerken, dan vallen deze microfactoren af.
2 Een andere belangrijke microfactor waarvoor consistent bewijs voor het verband met recidive is gevonden, is middelengebruik; te meer omdat op macroniveau een afname in het aantal heroïneverslaafden is geconstateerd. Deze groep is verantwoordelijk voor een deel van de *herhalings*criminaliteit, maar neemt de laatste jaren in omvang af. Er zijn helaas geen specifieke empirische onderzoeken beschikbaar die op macroniveau het verband aantonen tussen de afnemende groep drugsverslaafden (heroïneverslaafden) en de daling in recidive.
3 Werkgelegenheid: het hebben van werk is zowel op microniveau als macroniveau gerelateerd aan verminderde recidive. Als er geen sprake is van een toename in de werkgelegenheid in de bedoelde periode, dan valt deze factor af.
4 Toename in preventiemaatregelen door burgers: als op grote schaal preventiemaatregelen toenemen, dan is een effect op recidiveverminderingaannemelijk. Er is echter geen empirisch onderzoek beschikbaar.

Tot slot wees Regioplan op het belang van een aantal (mogelijke) registratie-effecten: ontwikkelingen in de aangiftebereidheid, gerichtheid op bekende daders, het percentage politieafdoeningen en het opheldering spercentage zijn allemaal van invloed op de zuiverheid van recidivecijfers. Daarnaast is er mogelijk sprake van een vertekening in de recidivecijfers door een verschuiving van 'traditionele' vormen van criminaliteit naar cybercrime, waarvan de cijfers nog onvoldoende in de statistieken worden vertegenwoordigd. Men zou kunnen stellen dat dit laatste met verschuivingen in de pakkans te maken heeft en daarmee dus met het opheldering spercentage.

Bijlage 6 Documentatie beleidsmaatregelen

Algemeen

Grift, M. van de, Hooff, P. van, Krift, J. van der & Sabiran, M. (2010). *Impactanalyse Programma aanpak Jeugdcriminaliteit.* Barneveld: Significant.

Ministerie van Veiligheid en Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2002). *Actieprogramma aanpak jeugdcriminaliteit 2003-2006.* Geraadpleegd op 24 september 2014: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/28741/kst-28741-1?resultIndex=46&sorttype=1&sortorder=4.

Ministerie van Justitie (2006). *Naar een veiliger samenleving. Achtste voortgangsrapportage.* Geraadpleegd op 24 september 2014: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/28684/kst-28684-92?resultIndex=201&sorttype=1&sortorder=4.

Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2007). *Verantwoording Veiligheid begint bij Voorkomen: Voortbouwen aan een veiliger samenleving.* Geraadpleegd op 25 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/04/23/tk-5650922-verantwoording-project-veiligheid-begint-bij-voorkomen.html.

Noije, L. van, & Wittebrood, K. (2008). *Sociale veiligheid ontsleuteld: Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid.* Den Haag: SCP.

Inrichtingen voor Stelselmatige Daders (ISD)

Biesma, S., van Zwieten, M., Snippe, J., & Bieleman, B. (2006). *ISD en SOV vergeleken: Eerste inventarisatie meerwaarde Inrichting voor Stelselmatige Daders boven eerdere Strafrechtelijke Opvang voor Verslaafden.* Groningen: Intraval.

Snippe, J., Ogier, C., & Bieleman, B. (2006). *Lokale aanpak zeer actieve veelplegers: Justitieel traject*. Groningen: Intraval

Goderie, M., & Lunneman, S. (2008). *De maatregel Inrichting voor Stelselmatige Daders: Procesevaluatie.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Tollenaar, N., Meijer, R., Huijbrechts, G., Blom, M., & el Harbachi, S. (2007). *Monitor veelplegers: Jeugdige en zeer actieve volwassen veelplegers in kaart gebracht*. Den Haag: WODC

Tollenaar, N., & van der Laan, A. (2010). *Monitor veelplegers 2010*. Den Haag: WODC. Factsheet 2010-1.

Tollenaar, N., & Laan, A. van der (2012). *Effecten van de ISD-maatregel.* Den Haag: WODC. Factsheet 2012-1.

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie

Ministerie van Justitie (2005). *Gedragsinterventies: Programma Terugdringen Recidive.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/01/01/gedragsinterventies/tr-rapport-gedragsinterventies.pdf&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=ZcYiVLGGEaO07Qbyg4HICw&ved=0CBQQFjAA&sig2=_SHwPFoBit6CvLKKbu9JXA&usg=AFQjCNGv4U2dBlrO5lxtGOjjwho7RIHw1A

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2007). *Jaarverslag 2006.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2007/06/07/jaarverslag-2006-erkenningscommissie.html

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2008). *Jaarverslag 2007.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2008/05/16/jaarverslag-2007-erkenningscommissie.html.
Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2009). *Jaarverslag 2008.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2009/07/07/jaarverslag-2008-erkenningscommissie.html.
Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2010). *Jaarverslag 2009.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2010/07/01/jaarverslag-erkenningscommissie-gedragsinterventies-justitie.html.
Hendriksen-Favier, A., Place, C., & Wezep, M. van (2010). *Procesevaluatie van YOUTURN*. Utrecht: Trimbos Instituut.
Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2011). *Jaarverslag 2010.* Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vergaderstukken/2011/07/14/jaarverslag-2010-erkenningscommissie-gedragsinterventies-justitie.html

Justitieel Casus Overleg
Poppel, J. van, Pranger, R., Veenma, K., Bruinsma, M., & Boekhoorn, P. (2005). *Evaluatie Justitieel Casusoverleg Jeugd*. Tilburg: IVA.

Handboek Jeugdreclassering
Timmermans, M., Tillaart, J. van den, & Homburg, G. (2010). *Werken volgens de methode: Procesevaluatie 'Handboek Methode Jeugdreclassering'.* Amsterdam: Regioplan.

Nachtdetentie
Bos, J., Hissel, S., Dekkers, S., & Homburg, G. (2006). *Nachtdetentie voor jeugdigen in de voorlopige hechtenisfase.* Amsterdam: Regioplan

Instelling veelplegersplaatsen in JJI's
Tonis, I., Zonneveld, C., Smit, H., Regelink, M., & Lakerveld, J. van (2007). *Veelplegersplaatsen voor jeugdigen: Hoe en waarheen?* Leiden: PLATO.

Samenwerkingsmodel Gevangeniswezen & Reclassering
Bostelen, E. van, Davio, G., Mehlkopf, P., & Woerlee, A. (2005). *Verslag van bevindingen en advies inzake het samenwerkingsmodel gevangeniswezen en reclassering.* Utrecht: Capgemini.
Inspectie voor de Sanctietoepassing (2010). *Inspectierapport Samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive* (2010). Geraadpleegd op 24 september 2014: www.ivenj.nl/actueel/inspectierapporten/Inspectierapport-Samenwerkingsmodel-Terugdringen-Recidive.aspx?cp=131&cs=64514.

Recidive Inschattingsschalen (RISc)
Knaap, L.M. van der, & Alberda, D.L. (2009). *De predictieve validiteit van de Recidive Inschattingsschalen (RISc).* Den Haag: WODC. Cahier 2009-12.
Knaap, L.M. van der, Leenarts, L.E.W., & Nijssen, L.T.J. (2007). *Psychometrische kwaliteiten van de Recidive Inschattingsschalen (RISc): Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, interne consistentie en congruente validiteit .* Den Haag: WODC. Cahier 2007-5.

Lokale aansluiting nazorg
Duijvenboden, K. van & Pattje, W. (2010). *Stand van zaken implementatie samenwerkingsmodel nazorg binnen het gevangeniswezen en binnen gemeenten.* Den Haag: ministerie van Justitie.

Veiligheidshuizen
Rovers, B. (2011). *Resultaten van veiligheidshuizen: Een inventarisatie en evaluatie van beschikbaar onderzoek*. 's-Hertogenbosch: BTVO.
Vianen, R. van , Hoogeveen, C., Slump, G., Maaskant, G., & Persoon, A. (2008). *Evaluatie Justitie in de buurt nieuwe stijl: Verbindende netwerken in de veiligheidshuizen.* Woerden: Adviesbureau Van Montfoort.

Sluitende aanpak nazorg ex-gedetineerden
Weijters, G., & More, P.A. (2010). *De monitor nazorg ex-gedetineerden.* Den Haag: WODC. Cahier 2010-4.
More, P.A., & Weijters, G. (2011). *Tweede meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden: Resultaten en vergelijking tussen twee metingen in de tijd*. Den Haag: WODC. Cahier 2011-3.

Gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM)
Drost, V., Grift, M. van der, & Jongebreur, W. (2010). *Impactanalyse GBM 2010: Impact van de gedragsbeïnvloedende maatregel ruim twee jaar na invoering*. Barneveld: Significant.

Landelijk instrumentarium jeugdstrafrechtketen (LIJ)
Nauta, O., & Loef, L. (2011). *Evaluatie pilot landelijk instrumentarium jeugdstrafrechtketen*. Amsterdam: DSP-groep.

Landelijke pilot campussen
Bieleman, B., & Boendermaker, M (2010). *Onderzoek pilotprojecten campussen.* Groningen: Intraval.

Vrijwillige nazorg na jeugddetentie
Homburg, G., Timmermans, M., Tromp, E., & Vaan, K. de (2010). *Terug onder begeleiding: Onderzoek naar de aard en omvang van de vrijwillige nazorg voor 18+ PIJ'ers.* Amsterdam: Regioplan.

Netwerk- en trajectberaden jeugd
Hilhorst, N., Buysse, W., Maarschalkerweerd, A., Loef, L., & Komen, M. (2009). *Procesevaluatie netwerk- en trajectberaden nazorg*. Amsterdam: DSP-groep.

Wet voorwaardelijke invrijheidstelling
Flight, S., Nauta, O., & Terpstra, J. (2011). *Voorwaardelijk vrij: Evaluatie van de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling*. Amsterdam: DSP-groep.

Optimalisering Voorwaardelijke Sancties (OVS)
Jacobs, M., Kalmthout, A. van, & Bergh, M. von (2006). *Toepassing van bijzondere voorwaarden bij voorwaardelijke vrijheidsstraf en schorsing van de voorlopige hechtenis bij volwassenen*. Tilburg: IVA.
Jacobs, M., & Seisling, M (2009). *Optimalisering van voorwaardelijke sancties: Een procesevaluatie*. Tilburg: IVA.

Programma Vernieuwing Forensische Zorg

Komen, M., & Dijk, B. van (2009). *Evaluatie testfase indicatiestelling forensische zorg*. Amsterdam: DSP.

Ministerie van Justitie (2009). *Plan van aanpak Terbeschikkingstelling en Forensische zorg in strafrechtelijk kader: Vijfde voortgangsrapportage*. Geraadpleegd op 24 september 2014: www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/regelingen/2009/11/10/vijfde-voortgangsrapportage-plan-van-aanpak-tbs-17014/planvanaanpaktbsenforensischezorginstrafrechtelijkkader.pdf&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=m9QiVO2nB63g7Qa27IDICw&ved=0CBQQFjAA&sig2=nyZ-89FMfr2wY3m8awOddA&usg=AFQjCNEKyQgl0Cnb20tUXQt2DL8Qe7rN9Q

Grotestedenbeleid (GSB III)

Bakker, I., Pels, T., Roeleveld, W., & Essayah, O. (2011). *Op zoek naar de sleutel: Evaluatie van zes interventies binnen de Donnergelden in Amsterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bijlage 7 Overzicht afhankelijke en onafhankelijke variabelen

Nr.	Sub	Indicator	Indiceert	Bron	Dekking 1987-2012	Theoretische relatie met gemeten recidive	Schomme-lingen	Af-name	Toe-name	In analyse		Opmerking m.b.t PCA of regressieanalyse
										Jeugd	Ex-Ged	
		Afname criminaliteit in het algemeen										
1	a	Aandeel eenouder-huishoudens	Maatschappelijke integratie/sociale cohesie	CBS/Statline	1995-2012	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Nee	Wordt bij ex-gedetineerden vervangen door soort huishouden (HH)/burgerlijke staat (BS)
1	a	Aandeel zonder startkwalificatie 25-65 jaar	Maatschappelijke integratie/sociale cohesie	CBS/Statline	2001-2012	Negatief	Nee	Ja	Nee	Nee	Macro	Niet van toepassing voor jeugdigen
1	a	Aandeel zonder startkwalificatie 15-25 jaar	Maatschappelijke integratie/sociale cohesie	CBS/Statline	2001-2013	Negatief	Nee	Ja	Nee	Macro	Nee	Niet van toepassing voor volwassenen
1	a	Aantal etnisch gemengde relaties: huwelijken	Maatschappelijke integratie/sociale cohesie	CBS/Statline	2001-2013	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Macro	Meenemen
1	a	Aantal etnisch gemengde relaties: geregistreerd partnerschap	Maatschappelijke integratie/sociale cohesie	CBS/Statline	2001-2013	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Macro	Meenemen
1	a	Aandeel bevolking die godsdienst bijeenkomsten bezoekt	Maatschappelijke integratie/sociale cohesie	CBS/Statline	1999-2009	Negatief	Nee	Ja	Nee	Macro	Macro	Meenemen
1	a	Aantal vrijwilligers	Maatschappelijke integratie/sociale cohesie	CBS/Statline	2001-2009	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Macro	Meenemen
1	b	Indexscore particuliere preventiemaatregelen: inbraakalarm	Gelegenheid	Veiligheidsmonitor	1993-2012	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Macro	Wordt vervangen door het gemiddelde indexcijfers van de 3 preventiemaatregelen

Nr.	Sub	Indicator	Indiceert	Bron	Dekking 1987-2012	Theoretische relatie met gemeten recidive	Schomme-lingen	Af-name	Toe-name	In analyse		Opmerking m.b.t PCA of regressieanalyse
										Jeugd	Ex-Ged	
1	b	Indexscore particuliere preventiemaatregelen: hang -en sluitwerk	Gelegenheid	Veiligheidsmonitor	1993-2012	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Macro	Wordt vervangen door het gemiddelde indexcijfers van de 3 preventiemaatregelen
1	b	Indexscore particuliere preventiemaatregelen: verlichting	Gelegenheid	Veiligheidsmonitor	1993-2012	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Macro	Wordt vervangen door het gemiddelde indexcijfers van de 3 preventiemaatregelen
1	c	Operationele politie-sterkte (in fte's)	Generale afschrikking	Jaarverslag Nederlands Politie (2005,2008,2011, 2012)	2002-2012	Negatief	Ja	Nee	Ja	Macro	Macro	Meenemen
1	c	Strafkans Jeugd (aantal geldige strafzaken/ aantal verdachten HKS)	Generale afschrikking	OBJD/HKS	1997-2011	Negatief	Ja	Nee	Ja	Macro	Nee	Meenemen
1	c	Strafkans Volwassenen (aantal geldige straf-zaken/aantal verdach-ten HKS)	Generale afschrikking	OBJD/HKS	1997-2012	Negatief	Ja	Ja	Nee	Nee	Macro	Meenemen
1	c	Strafzwaarte (celdag-equivalent)	Speciale afschrikking	OBJD	1997-2011	Negatief	Nee	Ja	Nee	Micro	Nee	Bij jeugd meenemen
1	c	Detentieduur	Speciale afschrikking	Tulp-GW	1996-2012	Negatief	Nee	Ja	Nee	Nee	Micro	Bij ex-gedetineerden meenemen
1	c	Procesduur	Speciale afschrikking	OBJD	1997-2012	Positief	Ja	Ja	Nee	Macro	Macro	Meenemen
1	d	Consumenten-vertrouwen	Strains	CBS	1990-2012	Negatief	Ja	Nee	Nee	Macro	Nee	Wordt bij ex-gedetineerden vervangen door werk/oplei-ding
1	d	Consumptie huis-houdens	Strains	CBS	1989-2012	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Nee	Wordt bij ex-gedetineerden vervangen door werk/oplei-ding
1	d	Gini-coëfficiënt voor inkomensongelijkheid	Strains	CBS	2002-2012	Positief	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Te weinig variatie dus niet meenemen

Nr.	Sub	Indicator	Indiceert	Bron	Dekking 1987-2012	Theoretische relatie met gemeten recidive	Schomme-lingen	Af-name	Toe-name	In analyse		Opmerking m.b.t PCA of regressieanalyse
										Jeugd	Ex-Ged	
1	d	Theil-coëfficiënt voor inkomensongelijkheid	Strains	CBS	2002-2012	Positief	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Te weinig variatie dus niet meenemen
1	d	Aandeel onder lage inkomensgrens (> 1 jaar tot op bijstands-niveau)	Strains	CBS	2002-2012	Positief	Ja	Nee	Nee	Macro	Nee	Wordt bij ex-gedetineerden vervangen door inkomen
1	d	Aandeel onder lage inkomensgrens (> 4 jaar tot op bijstands-niveau)	Strains	CBS	2003-2012	Positief	Nee	Ja	Nee	Macro	Nee	Wordt bij ex-gedetineerden vervangen door inkomen
		Registratie-effecten										
2	a	Meldingsbereidheid	Filterwerking justitie	C&R	Compleet	Positief	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Te weinig variatie dus niet meenemen
2	a	Aangiftebereidheid	Filterwerking justitie	C&R	1992-2012	Positief	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Te weinig variatie dus niet meenemen
2	b	Ophelderingspercentage	Filterwerking justitie	C&R	Compleet	Positief	Ja	Nee	Nee	Macro	Macro	Meenemen
2	c	Aantal politiesepots	Filterwerking justitie	OBJD/HKS	1997-2012	Negatief	Ja	Nee	Ja	Macro	Macro	Meenemen
2	c	Aandeel Halt-afdoenin-gen voor misdrijven (12-17-jarigen)	Filterwerking justitie	CBS	2005-2012	Negatief	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Daling kan daling in recidive niet verklaren, dus niet meenemen
2	d	Mate van bundeling van delicten/feiten tot zaken	Filterwerking justitie	OBJD	1997-2012	Negatief	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Te weinig variatie dus niet meenemen
2	e	Verschuiving in catego-rieën van in OBJD opgenomen delicten	Filterwerking justitie	OBJD	1997-2012	Salderen	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Geen verschuivingen, dus niet meenemen
2	f	Aandeel vrijspraken en technische afdoeningen (vtt's)	Filterwerking justitie	OBJD	1997-2012	Negatief	Ja	Nee	Ja	Macro	Macro	Meenemen

Nr.	Sub	Indicator	Indiceert	Bron	Dekking 1987-2012	Theoretische relatie met gemeten recidive	Schomme-lingen	Af-name	Toe-name	In analyse		Opmerking m.b.t PCA of regressieanalyse
										Jeugd	Ex-Ged	
		Selectie-effecten										
3	a	Percentage FO's in OBJD	Macroselectie	OBJD	1997-2012	Negatief	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Wordt afgedekt door 3c
3	b	Aantal cliënten bij verslavingszorg	Macroselectie	NDM	1985/2009	Positief	Ja	Ja	Nee	Nee	Macro	Niet van toepassing voor jeugdigen
3	b	Aantal klinische opnames vanwege opiaatmisbruik- en afhankelijkheid	Macroselectie	NDM(2013), LMR, DHD	1996-2011	Positief	Ja	Ja	Nee	Nee	Macro	Niet van toepassing voor jeugdigen
3	b	Aantal sterfgevallen opiaten	Macroselectie	NDM(2013), CBS	1996-2011	Positief	Ja	Nee	Nee	Nee	Macro	Niet van toepassing voor jeugdigen
3	b	Omvang ISD-populatie	Incapacitatie	TULP-GW	2005-2012	Negatief	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	ISD is onderdeel van pakket beleidsmaatregelen en gaat daarom niet mee in analyse
3	c	Vaste OBJD-variabelen (6)	Micro-selectie	OBJD	Compleet	Salderen	Ja	Nee	Nee	Micro	Micro	Het gaat om: lft, sekse, geboorteland, type delict, #eerdere contacten en lft 1e contact
3	d	Etniciteit	Micro-selectie	SSB	2002-2012	Positief	Ja	Nee	Ja	Nee	Micro	Bij ex-gedetineerden meenemen
3	d	Burgerlijke staat	Micro-selectie	SSB	2002-2012	Wisselend	Nee	Ja	Nee	Nee	Micro	Bij ex-gedetineerden meenemen
3	d	Soort huishouden	Micro-selectie	SSB	2002-2012	Wisselend	Ja	Ja	Nee	Nee	Micro	Bij ex-gedetineerden meenemen
3	d	Inkomen	Micro-selectie	SSB	2002-2013	Negatief	Ja	Ja	Nee	Nee	Micro	Zowel persoonlijk inkomen als inkomen van het huishouden
3	e	Werk/opleiding	Micro-selectie	SSB	2002-2013	Negatief	Ja	Ja	Nee	Nee	Micro	Bij ex-gedetineerden meenemen

Nr.	Sub	Indicator	Indiceert	Bron	Dekking 1987-2012	Theoretische relatie met gemeten recidive	Schomme-lingen	Af-name	Toe-name	In analyse		Opmerking m.b.t PCA of regressieanalyse
										Jeugd	Ex-Ged	
		Interventie-effecten										
4		Ontwikkeling implementatiescore Regioplan Volwassenen	Succes beleidsmaatregelen	Onderzoek Regioplan	2002-2010	Negatief	Nee	Nee	Ja	Nee	Macro	Deze factor staat voor het effect van het strafrechtelijk beleid bij volwassen daders
4		Ontwikkeling implementatiescore Regioplan Jeugd	Succes beleidsmaatregelen	Onderzoek Regioplan	2002-2011	Negatief	Nee	Nee	Ja	Macro	Nee	Deze factor staat voor het effect van het strafrechtelijk beleid bij minderjarige daders
		Uitkomstvariabele										
		Prevalentie recidive (algemeen, 2 jaar)	Omvang herhalingscriminaliteit op OM-niveau	OBJD/Recidivemonitor	2002-2010	nvt	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja	Dit is de afhankelijke variabele

Bijlage 8 Datareductie

Om het aantal macrofactoren beperkt te houden is per blok van verklarende factoren geintroduccerd in paragraaf 3.3 principale componenten analyse (PCA) toegepast. PCA is een techniek waarbij de scores op een aantal variabelen op grond van hun onderlinge samenhang worden gereduceerd tot scores op een kleiner aantal onderliggende en gemeenschappelijke factoren (Wold, Esbensen & Geladi, 1987). Per blok bespreken we de resultaten.

1 *Maatschappelijke integratie/sociale cohesie*. Voor de sector jeugd werden in dit blok vijf indicatoren in een PCA opgenomen: het percentage gemengde relaties, het percentage mééroudergezinnen, het percentage jeugdigen mèt een startkwalificatie, het aantal vrijwilligers per 1.000 inwoners en het percentage kerkbezoekers.[23] De PCA wees één onderliggende component aan met een Eigenwaarde>1. De componentscores zijn voor alle indicatoren groter dan |0,4|.

Maatschappelijke integratie jeugd

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	4,110
Comp2	0,692
Comp3	0,107
Comp4	0,065
Comp5	0,026
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
% gemengde niet-Westerse huw.	0,481
% meeroudergezinnen	-0,482
% met startkwalificatie	0,408
Aantal vrijwilligers per 1000 inw.	0,384
% kerkbezoek	-0,473

De PCA voor de ex-gedetineerden gaf ook één principale component met een negatieve lading voor kerkbezoek. In deze analyse ontbrak het percentage méér-oudergezinnen en werd uitgegaan van het percentage volwassenen met een startkwalificatie.

[23] Om een inhoudelijk goed te interpreteren factor te krijgen, moeten de variabelen binnen één PCA allemaal in dezelfde richting gerelateerd zijn aan recidive. Daarom zijn sommige variabelen 'omgecat'. Het opheldering-spercentage is bijvoorbeeld omgezet naar het percentage niet-opgehelderde delicten (hoe hoger dit percentage, des te lager de recidive) omdat het aantal politiesepots en het aandeel vtt's ook negatief gerelateerd zijn aan de kans op recidive.

Maatschappelijke integratie ex-gedetineerden

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	3,699
Comp2	0,148
Comp3	0,103
Comp4	0,051
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
Vrijwilligers	0,498
Kerkbezoek	-0,501
Gemengde relaties	0,500
Startkwalificatie	0,501

2 *Primaire preventie.* Voor dit blok is geen PCA uitgevoerd. Om de ontwikkeling vast te stellen in de mate waarin burgers zichzelf beschermen tegen criminaliteit is simpelweg het geïndexeerde gemiddelde genomen van de trends op de drie besproken indicatoren. Voor jeugdigen en ex-gedetineerden is dat dezelfde reeks.

3 *Generale afschrikking*. Drie indicatoren werden opgenomen in een PCA: politiesterkte, de inverse van de procesduur en de strafkans. In beide sectoren wees de PCA één onderliggende component aan met een Eigenwaarde>1. De componentladingen waren alle voldoende (>|0,4|).

Afschrikking jeugd

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	2,762
Comp2	0,215
Comp3	0,023
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
Politiesterkte	0,596
Inverse van procesduur	-0,560
Strafkans	0,576

Afschrikking ex-gedetineerden

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	2,283
Comp2	0,655
Comp3	0,062
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
Politiesterkte	0,624
Inverse van procesduur	-0,631
Strafkans	0,461

4 *Sociaaleconomisch klimaat*. In de PCA voor de jeugd werden in dit blok drie indicatoren meegenomen: het percentage personen dat níet langer dan vier

jaar onder de grens van het minimuminkomen leefde, de indexscore van het consumentenvertrouwen en de omvang van de consumptieve bestedingen. De PCA wees één onderliggende component aan.

Sociaal economische omstandigheden jeugd

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	2,251
Comp2	0,730
Comp3	0,019
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
% boven minimum inkomen 4 jaar lang	0,635
Consumentenvertrouwen	0,423
Consumentenbestedingen	0,647

Bij de ex-gedetineerden werden de sociaaleconomische omstandigheden op micro-niveau meegenomen in de logistische regressie analyses. Voor deze sector was het dus niet nodig om voor dit blok een PCA uit te voeren.

5 *Filters in de verwerking van criminaliteit*. Dit blok heeft betrekking op filtermechanismen die er toe leiden dat er minder zaken in de OBJD worden geregistreerd zonder dat er sprake is van de afname in de criminaliteit. Het percentage *on*opgehelderde misdrijven, het aantal politiesepots en het aantal vtt's werden opgenomen in een PCA. Zowel bij de jeugdigen als bij de ex-gedetineerden wees de analyse één onderliggende component aan. Deze noemen wij de 'filterwerking van het politie/justitie apparaat'. Het aantal Halt-afdoeningen naar aanleiding van misdrijven laadde niet goed op deze component en werd daarom opgevat als een aparte factor. Deze variabele is overigens alleen relevant voor de analyse van de recidive in de jeugdsector.

Registratie-effect jeugd

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	2,219
Comp2	0,610
Comp3	0,171
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
% onopgehelderde misdrijven	-0,636
Aantal politiesepots	0,557
Aantal vtt's	0,535

Registratie-effect ex-gedetineerden

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	2,113
Comp2	0,678
Comp3	0,210
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
Niet opgehelderd	-0,644
Politiesepot	0,555
Vtt's	0,527

6 *Aandeel verslaafden.* Ten behoeve van de analyses met betrekking tot de ex-gedetineerden is nog een PCA uitgevoerd op de indices van problematisch opiaatgebruik. De drie indices vertoonden hoge ladingen op één gemeenschappelijk component. Deze component gaat mee in de regressie analyse als controlevariabele op macroniveau. Mogelijk is de recidive in de populatie van ex-gedetineerden gedaald omdat zij in de loop der jaren steeds minder klassieke heroïneverslaafden telde. De controle op selectie-effecten verloopt overigens geheel via microfactoren. Maar op het punt van verslaving zijn er geen gegevens beschikbaar op persoonsniveau en wordt dus een macrofactor gebruikt.

Verslaving ex-gedetineerden

Eigenwaarden dimensies PCA	
Component	**Eigenwaarde**
Comp1	1,665
Comp2	0,760
Comp3	0,575
Principale componenten	
Variabele	**Comp1**
Verslaving	0,537
Ziekenhuis opname opiaten	-0,623
Sterfgevallen door drugs	0,569

Bijlage 9 Het verband tussen microfactoren en recidive

a Jeugd

In tabel B9.1 staan de verbanden van de individuele kenmerken weergegeven zoals die zijn gevonden in een random intercept hiërarchisch logistisch regressiemodel met enkel microfactoren. De verbanden zijn uitgedrukt als *odds ratio*'s (OR). Deze geven aan wat de odds is om te recidiveren in vergelijking met de odds in een referentiegroep. Bij numerieke variabelen geeft de OR aan wat de verhouding is tussen de odds als het desbetreffende kenmerk met één eenheid wordt opgehoogd.[24]
Uit tabel 3.4 blijkt dat meisjes, onder het constant houden van de overige kenmerken, een 59% lagere odds te hebben dan jongens. Geboorteland blijkt ook een unieke verklarende bijdrage te hebben. Jeugdigen die zijn geboren in Marokko blijken een 63% hogere odds te hebben om te recidiveren dan jeugdigen geboren in Nederland. Voor jeugdigen geboren in de voormalige Nederlandse Antillen is de odds 51% hoger. Aan de andere kant blijken jeugdigen geboren in overige westerse landen juist een lagere odds te hebben om te recidiveren, namelijk 21% minder.
De verdeling van uitgangsdelicten in de jeugdpopulatie heeft ook invloed op de hoogte van de recidive; alle categorieën zijn significant afwijkend van nul. De hoogste odds om te recidiveren vinden we bij vermogen zonder geweld. In vergelijking met geweld, is de odds om te recidiveren bij deze categorie van daders 10% hoger. Vermogen met geweld komt op de tweede plaats, de odds om te recidiveren, is 3% hoger dan onder jeugdige plegers van gewelddelicten.
De celdagequivalent, oftewel de straf in een zaak omgezet in aantal dagen celstraf, blijkt een goede voorspeller te zijn van de recidive. Deze variabele blijkt niet-lineair samen te hangen. Tot aan de categorie 90-180 dagen geldt: hoe hoger de celdagequivalent, des te hoger de odds van recidive. Daarna draait dit verband om. Bij een celdagequivalent van twee jaar of meer wijkt het effect niet meer af van wanneer men een celdagequivalent heeft van nul dagen (zoals bijvoorbeeld het geval is bij een beleidssepot).
De leeftijd bij inschrijving van de strafzaak geeft ook variatie in recidive. Hoe hoger de leeftijd, des te lager de odds om te recidiveren. Met ieder jaar neemt de odds met ruim 10% af. De belangrijkste voorspeller is het aantal justitiecontacten. Omdat deze een niet-lineair verband met recidive vertoont, is van deze variabele de natuurlijke log genomen. Aangezien een log van een variabele moeilijk te interpreteren is, staat in figuur 3.18 het verband grafisch weergegeven. Vergeleken met de odds van first offenders neemt de odds om te recidiveren toe met 11% bij één eerder contact tot 44% met tien eerdere justitiecontacten, onder constanthouding van alle overige kenmerken.

[24] De odds of 'wedverhouding' is niet de kans op een gebeurtenis (P_r), maar de verhouding tussen de kans dat een gebeurtenis optreedt en de kans dat die uitblijft ($P_r/(1- P_r)$). De odds ratio (OR) is de verhouding tussen de odds voor twee verschillende groepen.

Figuur B9.1 Aantal eerdere justitiecontacten en de odds op recidive

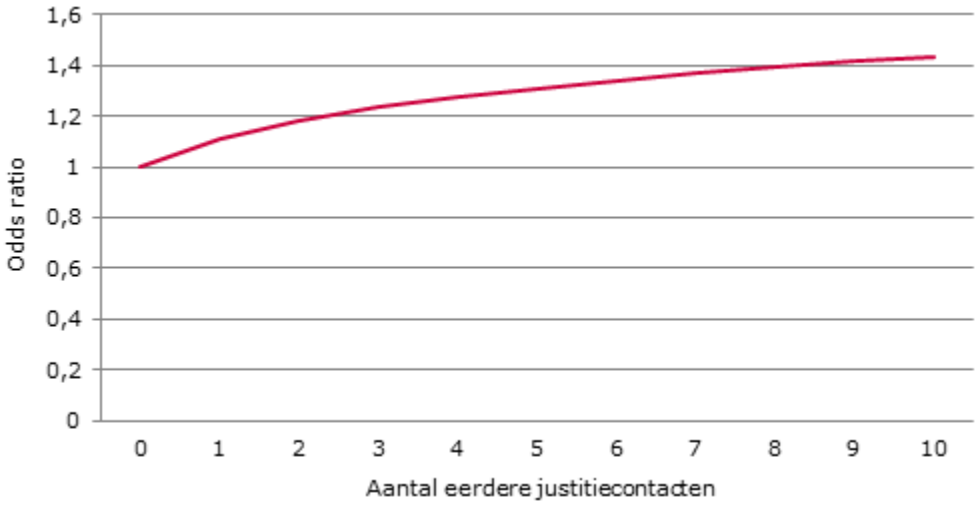

Tabel B9.1 Multivariate samenhang daderkenmerken en prevalentie van algemene recidive onder jeugdige daders bestraft in 2002-2010

	Odds ratio	Standaard-fout	z	p-waarde	95% b.i.
Sekse					
Man	1				
Vrouw	0,409	0,006	-58,22	0	0,397 - 0,421
Geboorteland					
Nederland	1				
Marokko	1,633	0,064	12,51	0	1,512 - 1,763
Voormalige Nederlandse Antillen	1,517	0,054	11,82	0	1,416 - 1,626
Suriname	1,247	0,059	4,66	0	1,136 - 1,368
Turkije	0,916	0,051	-1,56	0,119	0,821 - 1,023
Overige westerse landen	0,789	0,022	-8,5	0	0,747 - 0,833
Overige niet-westerse landen	1,082	0,023	3,7	0	1,038 - 1,128
Delictcategorie					
Geweld (excl. zeden en vermogen met geweld)	1				
Zeden	0,510	0,023	-15,2	0	0,467 - 0,556
Vermogen met geweld	1,027	0,028	0,98	0,326	0,973 - 1,085
Vermogen zonder geweld	1,102	0,016	6,54	0	1,070 - 1,134
Vernieling, lichte agressie en openbare orde	0,890	0,014	-7,62	0	0,863 - 0,917
Drugs	0,806	0,033	-5,26	0	0,744 - 0,874
Verkeer	0,802	0,023	-7,62	0	0,757 - 0,849
Overig	0,719	0,016	-14,7	0	0,688 - 0,751
Leeftijd bij inschrijving	0,887	0,003	-34,08	0	0,881 - 0,894
ln(aantal eerdere justitiecontacten)	2,226	0,037	47,56	0	2,154 - 2,300

	Odds ratio	Standaard-fout	z	p-waarde	95% b.i.
Aantal eerdere zeer ernstige justitiecontacten	0,984	0,018	-0,86	0,392	0,950 - 1,020
√(veroordelingsdichtheid)	1,051	0,013	4,2	0	1,027 - 1,076
Straf in celdagequivalent					
0 dagen	1				
1-10 dagen	1,021	0,017	1,28	0,202	0,989 - 1,055
10-20 dagen	1,193	0,017	12,13	0	1,159 - 1,227
20-30 dagen	1,304	0,024	14,33	0	1,257 - 1,352
30-90 dagen	1,473	0,025	22,83	0	1,425 - 1,523
90-180 dagen	1,576	0,043	16,81	0	1,495 - 1,662
180-365 dagen	1,571	0,054	13,07	0	1,468 - 1,681
365-730 dagen	1,377	0,092	4,8	0	1,208 - 1,569
>=730 dagen	1,088	0,187	0,49	0,624	0,777 - 1,524
Intercept	2,870	0,158	19,1	0	2,576 - 3,198
/lnsig2u	-1,975	0,154			-2,276 - -1,674
sigma_u	0,373	0,029			0,321 - 0,433
rho	0,040	0,006			0,030 - 0,054

Likelihood-ratio test of rho=0: chibar^2(01) = 48,93 Prob >= chibar^2 = 0,000

McKelvey & Zavoina pseudo-R^2 = 0,174

Het aantal eerdere *zeer ernstige* justitiecontacten blijkt niet significant gerelateerd aan recidive. Verder blijkt de veroordelingsdichtheid maar een klein onderscheidend effect te hebben onder de jeugdige bevolking.[25]

b Ex-gedetineerden

Tabel 3.7 geeft de resultaten van het verklaringsmodel met de microfactoren van de ex-gedetineerden. Uit de tabel blijkt dat vrouwelijke gedetineerden een 36% kleinere odds hebben om te recidiveren dan mannelijke gedetineerden, bij gelijke scores op de overige covariaten. Het land van herkomst blijkt niet veel variatie in recidive te verklaren. Dit komt waarschijnlijk omdat geboorteland ook in het model is opgenomen, die wel zeer sterke odds ratio's laat zien. Zo blijkt dat ex-gedetineerde geboren in voormalig Nederlandse Antillen maar liefst een 53% hogere odds hebben om te recidiveren dan in Nederland geboren gedetineerden.
Wat betreft de delictcategorie van de ex-gedetineerden blijkt het hoogste recidiverisico te horen bij vermogen zonder geweldsdaders, onder het constant houden van de overige kenmerken. De odds om te recidiveren is 20,4% hoger dan onder geweld. De laagste odds zijn te vinden onder zedendelinquenten. Deze is bijna 32% kleiner dan onder geweld. De invloed van de microfactor verblijfsduur kent geen lineair verband. In vergelijking met het verblijf tot een maand geeft een verblijfsduur tot één jaar een hogere odds op recidive. Een verblijfsduur van langer dan één jaar geeft juist een lagere odds op recidive. De laatste categorie, een verblijfsduur van 4 jaar of meer is niet significant. Ook bij de ex-gedetineerden betekent een

[25] De 'veroordelingsdichtheid' is aantal eerdere contacten gedeeld door het verschil tussen het eerste en het laatste jaar waarin men in aanraking kwam met justitie (de 'carrièrelengte').

hogere leeftijd bij uitstroom een lagere recidive. Met ieder levensjaar neemt de odds met 0,5% af.
Net als bij de jeugd is vanwege interpreteerbaarheid het (niet-lineaire) effect van de log van het aantal eerdere contacten in een figuur weergegeven. In figuur 3.20 is te zien dat het effect oploopt van 5,7% bij het eerste justitiecontact tot 21,8% bij het tiende. Dit effect is minder sterk dan bij de jeugdigen, maar dat heeft naar alle waarschijnlijkheid te maken met het feit dat de wortel uit de veroordelingsdichtheid bij ex-gedetineerden wel voorspellend is. Als een gedetineerde meer eerdere zeer ernstige justitiecontacten heeft dan is de odds hoger om opnieuw te recidiveren.

Tabel B9.2 Multivariate samenhang daderkenmerken en prevalentie van algemene recidive onder gedetineerden uitgestroomd in 2002-2010

	Odds ratio	Standaard-fout	z	p-waarde	95% b.i.
Sekse					
Man	1				
Vrouw	0,640	0,016	-17,66	0	0,609 - 0,673
Land van herkomst					
Nederland	1				
Marokko	1,012	0,034	0,35	0,723	0,947 - 1,082
Voormalige Nederlandse Antillen	1,053	0,076	0,71	0,477	0,914 - 1,213
Suriname	1,061	0,039	1,6	0,111	0,987 - 1,140
Turkije	0,977	0,043	-0,53	0,597	0,896 - 1,065
Overige westerse landen	0,934	0,028	-2,28	0,023	0,881 - 0,991
Overige niet-westerse landen	1,042	0,059	0,73	0,467	0,933 - 1,163
Geboorteland					
Nederland	1				-
Marokko	0,931	0,039	-1,71	0,088	0,859 - 1,011
Voormalige Nederlandse Antillen	1,563	0,118	5,9	0	1,348 - 1,814
Suriname	1,174	0,051	3,71	0	1,079 - 1,278
Turkije	0,982	0,055	-0,33	0,742	0,879 - 1,096
Overige westerse landen	1,077	0,045	1,78	0,075	0,992 - 1,170
Overige niet-westerse landen	1,019	0,059	0,33	0,745	0,909 - 1,142
Delictcategorie					
Geweld (excl. zeden en vermogen met geweld)	1				
Zeden	0,683	0,033	-7,95	0	0,621 - 0,750
Vermogen met geweld	1,183	0,032	6,24	0	1,122 - 1,247
Vermogen zonder geweld	1,204	0,024	9,3	0	1,158 - 1,252
Vernieling, lichte agressie en openbare orde	0,935	0,026	-2,47	0,013	0,886 - 0,986
Drugs	0,795	0,019	-9,41	0	0,758 - 0,834
Verkeer	0,863	0,024	-5,29	0	0,817 - 0,911
Overig	0,826	0,021	-7,55	0	0,786 - 0,868
Fictieve uitgangszaak	0,791	0,023	-8,16	0	0,748 - 0,837
Netto verblijfsduur					
Tot 1 maand	1				
1 maand tot 3 maanden	1,059	0,017	3,51	0	1,025 - 1,093
3 maanden tot 6 maanden	1,059	0,021	2,86	0,004	1,018 - 1,101
6 maanden tot 1 jaar	1,004	0,023	0,17	0,865	0,961 - 1,049

	Odds ratio	Standaard-fout	z	p-waarde	95% b.i.
1 jaar tot 2 jaar	0,865	0,026	-4,77	0	0,815 - 0,918
2 jaar tot 4 jaar	0,758	0,032	-6,55	0	0,697 - 0,823
4 jaar of meer	0,885	0,075	-1,45	0,147	0,749 - 1,044
Status					
Werk	1				
Uitkering	1,426	0,026	19,14	0	1,375 - 1,478
Scholing	1,165	0,056	3,16	0,002	1,060 - 1,280
Combinatie werk, school en/of uitkering	1,074	0,028	2,76	0,006	1,021 - 1,130
Inactief	1,923	0,042	29,98	0	1,842 - 2,007
Burgelijke staat					
Wel gehuwd/partnerschap	1				
Niet gehuwd/partnerschap	1,241	0,032	8,25	0	1,179 - 1,306
Huishouden					
Eenpersoonshuishouden	1				
Paar zonder kinderen	0,800	0,015	-11,75	0	0,770 - 0,830
Paar met kinderen	0,916	0,021	-3,81	0	0,875 - 0,958
Eenouderhuishouden	0,951	0,021	-2,3	0,021	0,911 - 0,993
Overig huishouden	0,850	0,031	-4,43	0	0,791 - 0,913
Institutioneel huishouden	0,911	0,021	-4,13	0	0,872 - 0,952
Huishoud inkomen					
Laag	1				
Laag-midden	0,935	0,019	-3,36	0,001	0,899 - 0,973
Midden	0,919	0,022	-3,53	0	0,877 - 0,963
Midden-hoog	0,918	0,027	-2,97	0,003	0,867 - 0,971
Hoog	0,873	0,037	-3,21	0,001	0,803 - 0,948
Geen inkomen bekend	0,912	0,036	-2,35	0,019	0,845 - 0,985
Persoonlijk inkomen					
Laag	1				
Laag-midden	0,801	0,013	-14,12	0	0,777 0,826
Midden	0,754	0,018	-11,63	0	0,718 0,790
Midden-hoog	0,754	0,030	-7,13	0	0,698 0,815
Hoog	0,858	0,054	-2,44	0,015	0,759 0,970
Geen inkomen bekend	0,899	0,027	-3,6	0	0,849 0,953
Leeftijd bij uitstroom	0,950	0,001	-53,86	0	0,948 0,952
ln(aantal eerdere justitie-contacten)	1,546	0,028	23,87	0	1,429 1,602
Aantal eerdere zeer ernstige justitiecontacten	1,020	0,005	3,88	0	1,010 1,030
Aantal eerdere boetes	1,048	0,004	11,92	0	1,040 1,056
√(veroordelingsdichtheid)	2,899	0,117	26,39	0	2,678 3,137
Intercept	0,696	0,035	-7,19	0	0,631 0,768
/lnsig2u	0,244	0,028			0,190 0,299
sigma_u	1,130	0,016			1,100 1,161
rho	0,280	0,006			0,269 0,291

Likelihood-ratio test of rho=0: chibar2(01) = 3192,18 Prob >= chibar2 = 0,000

McKelvey & Zavoina pseudo-R2 = 0,467

Figuur B9.2 Aantal eerdere justitiecontacten en de odds op recidive

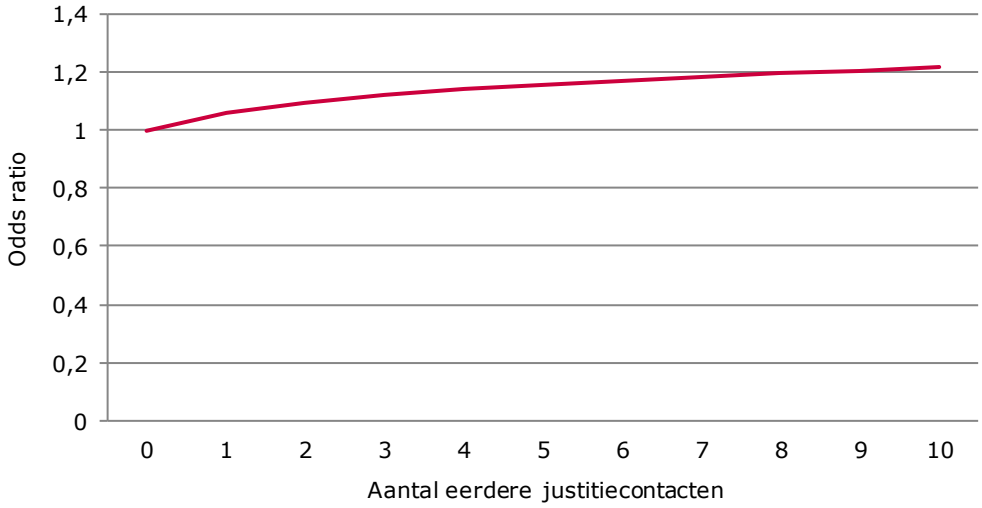

De beroepsstatus heeft een sterk voorspellende waarde. Zo hebben ex-gedetineerden met een uitkering een 43% grotere odds om te recidiveren dan die met werk. Dit staat los van de overige kenmerken. 'Inactieven' hebben een 92% grotere odds om te recidiveren. Ex-gedetineerden die niet getrouwd zijn of een geregistreerd partnerschap hebben, hebben een 24% hogere odds om te recidiveren. Als ze alleen wonen, heeft dat ook een recidiveverhogend effect. Dit kenmerk zorgt voor een 5% tot 20% groter odds kans om te recidiveren in vergelijking met andere type huishoudens.
Het inkomen van het huishouden waar een ex-gedetineerde onderdeel van is, laat kleinere odds zien naarmate het inkomen toeneemt. Het persoonlijk inkomen daarentegen laat een wat grilliger verband zien. De laagste categorie geeft de hoogste odds, maar er is verder geen ordening in de odds van de oplopende categorieën te ontdekken.

Tabel B10.1 Samenhang macrofactoren jeugdige daders bestraft in 2002-2010*

	% onopgehelderde misdrijven	Aantal politie-sepots	Aantal vtt's	% gemengde niet-Westerse huw.	% meerouder-gezinnen	% met startkwali-ficatie	Aantal vrijwilligers per 1.000 inw.	% kerkbezoek	Consumenten-vertrouwen	% boven minimum inkomen 4 jaar lang	Consumenten-bestedingen	Politiesterkte	Inverse van procesduur	Strafkans	Implementatie-score jeugd	Filterwerking politie/justitie	Sociale cohesie	Primaire preventie	Generale afschrikking	Sociaaleconomische klimaat	Verhouding Halt-misdrijven/pv's
% onopgehelderde misdrijven	1																				
Aantal politiesepots	-0,738	1																			
Aantal vtt's	-0,682	0,392	1																		
% gemengde niet-Westerse huw.	-0,809	0,816	0,821	1																	
% meeroudergezinnen	0,875	-0,903	-0,71	-0,963	1																
% met startkwalificatie	-0,551	0,791	0,501	0,848	-0,799	1															
Aantal vrijwilligers per 1.000 inw.	-0,779	0,534	0,748	0,694	-0,728	0,33	1														
% kerkbezoek	0,872	-0,829	-0,688	-0,887	0,911	-0,737	-0,794	1													
Consumentenvertrouwen	-0,432	0,245	0,449	0,36	-0,452	0,093	0,718	-0,361	1												
% boven minimum inkomen 4 jaar lang	-0,694	0,684	0,873	0,966	-0,887	0,83	0,657	-0,834	0,382	1											
Consumentenbestedingen	-0,669	0,616	0,927	0,941	-0,853	0,72	0,716	-0,782	0,443	0,979	1										
Politiesterkte	-0,182	0,444	0,622	0,71	-0,554	0,74	0,208	-0,389	0,087	0,786	0,788	1									
Inverse van procesduur	-0,01	-0,429	-0,352	-0,515	0,374	-0,63	0,048	0,255	0,267	-0,56	-0,546	-0,888	1								
Strafkans	-0,226	0,368	0,675	0,727	-0,551	0,744	0,212	-0,424	0,056	0,825	0,813	0,958	-0,794	1							
Implementatiescore jeugd	-0,692	0,632	0,879	0,946	-0,868	0,801	0,659	-0,818	0,418	0,994	0,972	0,752	-0,494	0,817	1						
Filterwerking politie/justitie	-0,947	0,829	0,796	0,945	-0,966	0,711	0,8	-0,929	0,437	0,865	0,849	0,467	-0,282	0,476	0,847	1					
Sociale cohesie	-0,861	0,861	0,766	0,975	-0,977	0,826	0,778	-0,958	0,431	0,925	0,889	0,579	-0,388	0,592	0,907	0,964	1				
Primaire preventie	-0,766	0,427	0,971	0,824	-0,758	0,46	0,825	-0,708	0,579	0,843	0,903	0,515	-0,192	0,58	0,861	0,835	0,789	1			
Generale afschrikking	-0,14	0,431	0,575	0,68	-0,515	0,735	0,132	-0,372	-0,039	0,756	0,748	0,99	-0,93	0,957	0,719	0,428	0,543	0,45	1		
Sociaaleconomische klimaat	-0,704	0,624	0,896	0,916	-0,871	0,688	0,789	-0,791	0,634	0,953	0,97	0,697	-0,397	0,716	0,957	0,855	0,896	0,909	0,632	1	
Verhouding Halt-misdrijven/pv's	0,904	-0,7	-0,618	-0,792	0,844	-0,662	-0,788	0,888	-0,535	-0,724	-0,664	-0,218	-0,059	-0,293	-0,739	-0,869	-0,878	-0,713	-0,159	-0,743	1

* Alle correlaties zijn significant op 0,001-niveau.

Tabel B11.1 Samenhang macrofactoren ex-gedetineerden uitgestroomd in 2002-2010*

	Implementatie-score volwas-senen	Sociale cohesie	% gemengde niet-westerse huw.	Aantal vrijwilli-gers per 1000 inw.	% kerkbezoek	% met startkwalificatie	Primaire preventie	Generale afschrikking	Politiesterkte	Strafkans	Inverse van procesduur	Filterwerking politie/justitie	% opgehelderde misdrijven	Aantal politie-sepots	Aantal vtt's	Verslavingsprobl ematiek	Hulpvragen verslavingszorg opiaatgebruik	Ziekenhuis-diagnose opiaatgebruik	Sterfgevallen door opiaat-gebruik
Implementatiescore volwassenen	1																		
Sociale cohesie	0,944	1																	
% gemengde niet-Westerse huw.	0,958	0,962	1																
Aantal vrijwilligers per 1000 inw.	0,890	0,958	0,894	1															
% kerkbezoek	-0,851	-0,964	-0,880	-0,921	1														
% met startkwalificatie	0,933	0,963	0,925	0,870	-0,908	1													
Primaire preventie	0,876	0,785	0,776	0,717	-0,665	0,861	1												
Generale afschrikking	0,339	0,311	0,437	0,380	-0,272	0,105	0,022	1											
Politiesterkte	0,439	0,420	0,558	0,438	-0,393	0,224	0,097	0,943	1										
Strafkans	-0,519	-0,458	-0,608	-0,505	0,367	-0,279	-0,222	-0,954	-0,938	1									
Inverse van procesduur	-0,195	-0,178	-0,158	-0,039	0,146	-0,342	-0,364	0,696	0,455	-0,487	1								
Filterwerking politie/justitie	0,922	0,973	0,928	0,919	-0,915	0,980	0,803	0,189	0,264	-0,355	-0,223	1							
% opgehelderde misdrijven	-0,750	-0,853	-0,759	-0,774	0,825	-0,924	-0,721	0,116	0,052	0,036	0,361	-0,935	1						
Aantal politiesepots	0,716	0,824	0,807	0,816	-0,815	0,731	0,350	0,432	0,513	-0,514	0,018	0,807	-0,693	1					
Aantal vtt's	0,870	0,772	0,781	0,728	-0,657	0,803	0,967	0,203	0,244	-0,388	-0,196	0,766	-0,631	0,324	1				
Verslavingsproblematiek	-0,770	-0,570	-0,641	-0,532	0,475	-0,543	-0,684	-0,320	-0,451	0,489	0,232	-0,483	0,230	-0,314	-0,717	1			
Hulpvragen verslavingszorg opiaatgebruik	-0,964	-0,978	-0,954	-0,938	0,933	-0,937	-0,847	-0,344	-0,462	0,496	0,177	-0,924	0,767	-0,717	-0,855	0,687	1		
Ziekenhuisdiagnose opiaatgebruik	-0,337	-0,165	-0,215	-0,155	0,126	-0,140	-0,198	-0,033	-0,226	0,131	0,377	-0,063	-0,114	-0,166	-0,134	0,738	0,243	1	
Sterfgevallen door opiaatgebruik	0,467	0,200	0,323	0,165	-0,079	0,202	0,516	0,341	0,334	-0,472	0,019	0,160	0,067	-0,110	0,635	-0,805	-0,351	-0,397	1

* Alle correlaties zijn significant op 0,001-niveau.